

Ingalill Johansen Seljelv

Praktisk eller perfekt?

Kulturminner og klimaendringer på Svalbard.
Forvaltningen av taubaneanlegget i
Longyearbyen og omegn 2003–2022.

Masteroppgave i Kulturminneforvaltning

Veileder: Aud Mikkelsen Tretvik

Mai 2023

Ingalill Johansen Seljelv

Praktisk eller perfekt?

Kulturminner og klimaendringer på Svalbard.
Forvaltningen av taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn 2003–2022.

Masteroppgave i Kulturminneforvaltning
Veileder: Aud Mikkelsen Tretvik
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Da jeg var 17 år, hørte jeg for første gang historien om hvordan min oldefar Torvald Furnes, reddet Roald Amundsen. Torvald var førstereisgutt på selfangstskuta M/K Sjøliv fra Balsfjord i Troms, da han i 1925 var med på å berge Amundsen og hans menn da de forsvant under en ekspedisjon på Svalbard. Min familie har derfor lenge hatt en tilknytning til Svalbard.

Bestefar Ole Hagbart Seljelv var fangstmann på ishavet og gruvebus i gruve 2b, mens mamma Lill Gøril Seljelv ofte reiste på jobbtur til satellittstasjonen på Svalbard. Svalbard har derfor alltid hatt en slags tilstedeværelse i livet mitt. Det samme gjelder for min interesse for kulturminner og klimaendringene.

Jeg vil derfor rette en stor takk til Thor Bjørn Arlov og Anatoly Sinitsyn fra PCCH-Arctic for at jeg har fått lov til å ta del i et forskningsprosjekt som har gjort det mulig for meg å kombinere både familiehistorie og faglig interesse, nesten 100 år etter Torvald. Dere har gitt meg muligheten til å skrive om noe jeg virkelig synes er interessant.

Tusen takk til Christoffer Snaprud Christensen og Store Norske som ønsket meg velkommen på kontoret deres i Longyearbyen. Spesielt takk til Christoffer som stilte seg til disposisjon, og som tilrettela for at mine praksisopphold skulle bli så vellykkede som mulig.

Takk til veilederen min, Aud Mikkelsen Tretvik, for gode diskusjoner, råd og motivasjon.

Avslutningsvis vil jeg takke både mine medstudenter og familien min. Til mine flinke medstudenter på kulturminneforvaltning – jeg har vært heldig som har fått fem lange, men samtidige korte år, sammen med dere. Dere vet hvem dere er. Til mamma, Sigvard, Vendela og pusen – jeg kunne ikke ha gjort noe av dette uten dere. Tusen takk.

Ingalill Johansen Seljelv
Trondheim, 15. mai 2023

Innhold

Figurer	viii
Tabeller	viii
Forkortelser	viii
1 Innledning	1
1.1 Tema og problemstilling	1
1.2 Faglig og teoretisk tilnærming	2
1.3 Metodisk tilnærming	2
1.4 Kildegrunnlag	2
1.5 Oppgavens struktur	3
2 Bakgrunn	4
2.1 Kulturminner på Svalbard	4
2.1.1 Hovedlinjer i Svalbards historie	4
2.1.2 Taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn	7
2.2 Juridisk rammeverk	9
2.2.1 Svalbardmiljøloven	9
2.2.2 Byggeforskrift for Longyearbyen	10
2.2.3 Arealplan for Longyearbyen planområde (2016–2026)	10
2.2.4 Stortingsmeldinger og internasjonale konvensjoner	11
2.3 Kulturminneforvaltning på Svalbard	12
2.3.1 Forvaltningsnivåer og -organer	12
2.3.2 Kulturminneplan for Svalbard (2013–2023)	14
2.3.3 Teknisk industrielle kulturminner i Longyearbyen med omegn	15
2.4 Sammendrag	16
3 Teori	17
3.1 Teknisk-industrielle kulturminner	17
3.2 Polare kulturminner	18
3.3 Kulturminner og klimaendringer på Svalbard	19
3.4 Sammendrag	23
4 Metode	24
4.1 Feltarbeid og observasjon	24
4.1.1 Fremgangsmåte	24
4.1.2 Utdringer	24

4.2	Praksisorientert dokumentanalyse	25
4.2.1	Fremgangsmåte.....	25
4.2.2	Utfordringer	26
4.2.3	Vurdering av data	27
4.3	Metodekritikk	28
4.4	Etiske spørsmål.....	28
4.5	Sammendrag	29
5	Analyse	30
5.1	Taubaneanlegget.....	30
5.2	Taubanestasjonen i Hiorthhamn	32
5.2.1	Midlertidig flytting av smia mars 2021	33
5.2.2	Midlertidig erosjonssikring ved taubanestasjonen mai 2021	34
5.2.3	Momenter fra saksgang for saksbehandling og tiltak i Hiorthhamn	36
5.3	Taubanebukkene i Longyearbyen og omegn.....	37
5.3.1	Tiltakssøknad 2006.....	37
5.3.2	Tiltakssøknad 2013.....	38
5.3.3	Tiltakssøknad 2016.....	40
5.3.4	Tiltakssøknad 2018.....	42
5.3.5	Tiltakssøknad 2019.....	45
5.3.6	Tiltakssøknad 2022.....	47
5.4	Momenter fra saksgang for taubanebukkene.....	50
5.4.1	I saksgangen til saksbehandlingen.....	50
5.4.2	I saksgangen til utførte tiltak	54
5.5	Diskusjon	59
6	Konklusjon.....	63
6.1	Oppsummering	63
6.2	Konklusjon.....	65
6.3	Videre forskning	66
	Bibliografi	67
	Publiserte kilder.....	67
	Upubliserte kilder	71
	Vedlegg	76

Figurer

Figur 1: En forenklet og todimensjonal taubanebukk med fundament i tre.....	8
Figur 2: Modell som viser saksbehandlingen for tiltak på Svalbard.....	53
Figur 3: Modell som viser prosessen for utførelsen av tiltak på Svalbard.....	56
Figur 4: Saksbehandling og tiltak for taubanebukker i Longyearbyen og omegn 2006-2022.	58

Tabeller

Tabell 1: Taubaner i Longyearbyen og omegn	8
--	---

Forkortelser

LL, Lokalstyret	Longyearbyen lokalstyre
NFD	Nærings- og fiskeridepartementet
NIKU	Norsk institutt for kulturminneforskning
PCCH-Arctic	Polar Climate and Cultural Heritage – Preservation and Restoration Management
RA	Riksantikvaren
SMF	Svalbards miljøvernfond
SMS, Sysselmesteren	Sysselmesteren på Svalbard
SNSK, Store Norske	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS
Lovverk	
bfL.	Byggeforskriften for Longyearbyen
pbl.	Plan- og bygningsloven
sml.	Svalbardmiljøloven

1 Innledning

Tilpasningens evne og resignasjonens kunst er noe av det som trengs mest for den som skal bo på Svalbard.

Liv Balstad, Nord for det øde hav (1956)

Forskning viser at klimaendringene skjer tre ganger raskere i Arktis enn det globale gjennomsnittet.¹ Dette har store konsekvenser for kulturminnene på Svalbard. I forskningsprosjektet PCCH-Arctic undersøker man spørsmål knyttet til bevaring og restaurering av kulturminner i Arktis i lys av klimaendringene. Denne masteroppgaven er utarbeidet i samarbeid med dette prosjektet. Oppgaven har tatt utgangspunkt i observasjoner gjort under to praksisopphold hos Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (Store Norske, SNSK) i Longyearbyen, Svalbard i mai–juni og oktober 2022. Oppholdene var dekt av PCCH-Arctic og Store Norske, med forutsetning om at den ferdige masteroppgaven skulle være relevant for både prosjektet og praksisstedet.

1.1 Tema og problemstilling

Team for denne masteroppgaven er klimaendringer og kulturminneforvaltning på Svalbard. Formålet med oppgaven er å undersøke om, og i så fall, hvordan klimaendringer har påvirket forvaltningen av kulturminner på Svalbard før, og hvordan klimaendringer vil påvirke forvaltningen av kulturminner på Svalbard i fremtida. Det har på bakgrunn av dette blitt formulert følgende problemstilling for undersøkelsen:

Hvilken betydning har klimaendringer hatt for forvaltningen av taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn i årene 2003–2022, og hvilke konsekvenser vil de ha for fremtidig forvaltning?

For å kunne svare på dette, er det først nødvendig å redegjøre for et par forhold. Det har derfor blitt formulert følgende deskriptive underspørsmål:

- Hva er taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn?
- Hvordan er kulturminneforvaltningen på Svalbard strukturert?
- Hvordan påvirker klimaendringer kulturminner på Svalbard?

---

¹ Miljødirektoratet 2021, 4. mai

Det er videre formulert tre analytiske underspørsmål for å kunne svare på problemstillingen:

- Hva kan dokumenter knyttet til de midlertidige sikringstiltakene i Hiorthhamn i 2021 fortelle om forvaltningspraksisen på Svalbard i møte med klimatiske utfordringer?
- Hva kan dokumenter knyttet forvaltningen av taubanebukkene i Longyearbyen og omegn fortelle om forvaltningspraksisen på Svalbard i årene mellom 2003 og 2022?
- Hvordan bør forvaltningspraksisen på Svalbard tilpasses for fremtida i lys av klimaendringene?

1.2 Faglig og teoretisk tilnærming

Undersøkelsens faglige og teoretiske tilnærming er i stor grad forankret i PCCH-Arctic sin andre arbeidspakke. Arbeidspakken handler om nåværende og fremtidig forvaltning av arktisk kulturarv, og tar for seg restaurering, konservering og verdivurderinger. Publikasjoner fra prosjektet, samt to andre forskningsprosjekter på samme felt, brukes for å vise hvordan klimaendringer påvirker kulturminnene på Svalbard. Dette danner, sammen med tidligere forskning på teknisk-industrielle kulturminner og polare kulturminner, grunnlaget for undersøkelsens analyse.

1.3 Metodisk tilnærming

Undersøkelses metodiske tilnærming er i utgangspunktet basert på feltarbeid og observasjoner gjort under praksisoppholdene hos Store Norske. Store mengder med dokumenter knyttet til forvaltningen av taubaneanlegget ble da gjort tilgjengelig gjennom Store Norske sitt interne, digitale dokumentsystem. Praksisorientert dokumentanalyse ble valgt som metode for å analysere disse dokumentene. Metoden er utviklet av Asdal & Reinertsen (2020), og brukes for å undersøke hvordan dokumentene i kildegrunnlaget har fått noe til å skje.

1.4 Kildegrunnlag

Kildegrunnlaget for undersøkelsen er saksdokumenter fra forvaltningen av taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn. Med taubaneanlegget mens anlegget som helhet, herunder taubanebukkene i Longyearbyen og omegn, og taubanestasjonen i Hiorthhamn. Longyearbyen og omegn omfatter i denne konteksten Longyearbyen, Adventdalen, Gruvedalen, Endalen og Hiorthhamn. Hovedvekten i oppgaven ligger på forvaltningen av taubanebukkene. De tolv aktuelle taubanebukkene omtales i undersøkelsen etter den enkeltes ID-nummer i det nasjonale kulturminneregisteret (Askeladden), og/eller sitt muntlige navn. Det samme gjelder for undersøkelsesobjektene i Hiorthhamn. Undersøkelsen er avgrenset til årene mellom 2003 og 2022. Tidsavgrensningen er valgt på bakgrunn av taubaneanleggets fredningsvedtak fra

2003, og året for praksisoppholdene. Kildegrunnlaget består i hovedsak av tiltakssøknader, vurderinger og vedtak fra saksbehandlingen til taubaneanlegget i denne perioden, samt rapporter, fakturaer og korrespondanse fra utførelsen av omsøkte tiltak.

1.5 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt i seks kapitler. I innledningen presenteres tema og problemstilling, undersøkelsens faglige, teoretiske og metodiske tilnærming, samt kildegrunnlag og oppgavens struktur. I det andre kapitlet gjøres det rede for undersøkelsens bakgrunn gjennom en beskrivelse av kulturminnene på Svalbard, herunder taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn. Det vil også redegjøres for kulturminnenes juridiske rammeverk, og hvordan kulturminneforvaltningen på Svalbard er strukturert. Det tredje kapitlet presenterer tidligere forskning på feltene innenfor teknisk-industrielle kulturminner og polare kulturminner. Her omtales også klimaendringenes påvirkning på kulturminnene på Svalbard. I det neste kapitlet beskrives det hvordan undersøkelsen har brukt feltarbeid, observasjon, og praksisorientert dokumentanalyse for å svare på de analytiske problemstillingene. Analysen i det femte kapitlet tar for seg saksgangen for taubaneanlegget, taubanestasjonen i Hiorthhamn, og taubanebukkene i Longyearbyen og omegn i årene 2003–2022. Saksgangen for saksbehandling og utførte tiltak analyseres for å trekke karakteristiske moment ut fra dokumentene. Deretter brukes funnene som argument i diskusjonen. Oppgavens sjette, og siste, kapittel trekker oppsummerende linjer og konkluderer med å svare på undersøkelsens problemstilling. Til slutt følger bibliografi og vedlegg.

2 Bakgrunn

2.1 Kulturminner på Svalbard

Det er ifølge Miljødirektoratet 1383 registrerte kulturminner på Svalbard (mai 2021).² De fleste ligger langs kysten, og er rester etter ulike næringsvirksomheter (se vedlegg 1). De eldste kulturminnene på Svalbard stammer fra den vesteuropeiske hvalfangstvirksomheten på 1600-tallet. Etter dette følger ulike perioder med russisk pelsjakt på 1700-tallet, norsk ishavsfangst på 1800- og 1900-tallet, og internasjonal forsknings- og bergvirksomhet på 1900-tallet. Overvintringsstasjoner, fangststasjoner, jakthytter og bergverksanlegg er eksempler på kulturminner fra disse virksomhetene. Kulturminnene på Svalbard er underlagt norsk kulturminnelovgivning, og forvaltes av norske kulturminnemyndigheter

2.1.1 Hovedlinjer i Svalbards historie

I avsnittet over redegjøres det kort for sentrale epoker i Svalbards historie. For å kunne svare på spørsmålet om hva et taubaneanlegg er, og hvordan det har oppstått, kan det være hensiktsmessig å først ha en forståelse av historien på Svalbard frem til dette punktet. *Svalbards historie* (2003) er en bok skrevet av den norske historikeren Thor Bjørn Arlov. Boka kan regnes som et hovedverk innenfor polarhistorie, og Arlov anses som en av fremste historikerne på feltet. Andre sentrale bidrag på feltet kan man blant annet finne i informasjonshefter utgitt av Sysselmesteren på Svalbard, skrevet av forfattere som den kjente norske arkeologen Per Kyrre Reymert og Leif Johnny Johannessen.

Fra oppdagelse til norsk suverenitet

Området vi i dag kjenner som Svalbard, ble først oppdaget av den nederlandske seileren Willem Barentsz i 1596. Han kalte det nye landet for Spitzbergen, etter de spisse fjellene. Fra begynnelsen av 1600-tallet drev nederlenderne hvalfangst langs kysten. I andre halvdel av 1600-tallet endret virksomheten karakter, noe som gjorde landets ressurser tilgjengelig for andre jegere.³ Russiske pomorer drev deretter med pelsjakt og overvintring på 1700-tallet. Den tidlige norske aktiviteten på Svalbard er karakterisert av ishavsfangst fra slutten av 1700-tallet, en virksomhet som fortsatt pågår i dag. Arlov (2003) skriver at de 300 første årene etter Svalbards oppdagelse var, i en økonomisk forstand, preget av utnyttelsen av biologiske

---

² Miljødirektoratet 2021, 5. mai

³ Arlov 2003: 94

ressurser gjennom jakt, fangst og fiske. Det var ikke før fremveksten av den industrielle epoken at kulturlandskapet for alvor begynte å bli påvirket av mennesker.⁴

Det var i sammenheng med etableringen av den industrielle bergvirksomheten på starten av 1900-tallet at spørsmålet om suverenitet på Svalbard igjen ble relevant. Før dette var øygruppen ansett som *terra nullius*, et lovløst ingenmannsland. Det hadde vært diskusjoner rundt suverenitetsspørsmålet før, men nedgang i fangstvirksomheten førte til at interessen forsvant. Da det begynte å bli eksportert store mengder kull fra fjellene på øygruppen, ble det igjen kamp om territoriet, ressursene og de strategiske interessene på Svalbard. Prosessen ble utsatt på grunn av første verdenskrig, men i 1920 ratifiserte flere land Svalbardtraktaten. Trakten var gjeldende fra 1925, og ga Norge suverenitet over Svalbard. Den ga medlemslandene de samme rettighetene til å drive næring på Svalbard som nordmenn, samtidig som de var underlagt norske lover.⁵

Forskning og turisme

Parallelt med næringsvirksomheten ble det også drevet forskning og turisme på Svalbard. Det var blitt gjort vitenskapelige observasjoner helt siden øygruppas oppdagelse, men det var ikke før i 1758 at noen dro til Svalbard for et rent vitenskapelig formål.⁶ På 1800-tallet utforsket en rekke forskere Svalbard. Mange av disse er opphavet til stedsnavn på Svalbard. Den systematiske norske svalbardforskningen startet i 1906, og førte til etableringen av Norsk Polarinstitut i 1948. Geofysikk, biologi, geologi og klimaforskning har blitt utpekt som særlige satsingsområder. Universitetssenteret på Svalbard (UNIS) ble etablert i 1993 som et ledd i dette arbeidet.⁷

Turismen på Svalbard har en relativt lang historie. Allerede i 1856 var en av de såkalte 'gentlemanturistene' fra Storbritannia på jakttur på øygruppen. Fra siste halvdel av 1800-tallet ble det i økende grad drevet med organiserte cruiseturer for utenlandske turister.⁸ Omfanget av dette var begrenset, men på begynnelsen av 1990-tallet ble reiseliv utpekt av Stortinget som et satsningsområde på øygruppen. Tilbudene for turisme på Svalbard økte dermed.⁹ Ifølge Miljødirektoratet gikk det 108 830 cruiseturister i land utenfor bosetningene og Isfjorden på Svalbard i 2019. Direktoratet skriver at økt ferdsel på Svalbard potensielt kan ha

---

⁴ Arlov 2003: 239-240

⁵ Barr 2023, 26. januar

⁶ Arlov 2003: 156-159

⁷ Winther & Barr 2023, 26. januar

⁸ Arlov 2003: 202-213

⁹ Barr 2023, 26. januar

negative konsekvenser for miljøet.¹⁰ Denne bekymringen kan være i konflikt med Stortingets ønske om økt turisme på Svalbard.

Bergvirksomheten vokser frem

Det var ifølge Arlov lenge kjent at det var kullreserver på Svalbard. Ingen hadde imidlertid drevet med utvinning i stor skala eller regelmessig kulleksport til fastlandet. Søren Zakariassen blir regnet som én av de første kullpionerene på Svalbard. I 1899 brøt han en stor mengde kull på Svalbard som han deretter solgte i Tromsø. Etter dette oppstod det en rekke forskjellige kullkompanier som alle ønsket å drive bergvirksomhet på Svalbard.¹¹ Blant disse var det norsk-amerikanske selskapet The Arctic Coal Company (ACC). Selskapet ble grunnlagt i 1906 av amerikaneren John Munro Longyear.¹² Longyear er opphavsmannen til navnet Longyearbyen. ACC solgte i 1916 sin eiendom og kullproduksjon til det nyetablerte norske selskapet Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (Store Norske, SNSK). Store Norske overtok dermed en fullt utstyrt gruve med tilhørende infrastruktur.¹³ Denne gruva ble senere kjent som gruve 1a, også kalt ‘Amerikanergruva’.

Gruve 1a var i drift frem til 1920. I 1921 ble gruve 2a etablert på den andre siden av elva. Dette utslaget ble lagt ned i 1937, og nytt daganlegg for det som ble gruve 2b, ble etablert. Daganlegget til gruve 2b er ett av de mest synlige kulturminnene i Longyearbyen. I 1939 ble det åpnet et nytt utslag for gruve 1, gruve 1b, som var i drift til 1958. I 1959 ble gruve 5, også kalt ‘Kong Olav Vs gruve’, etablert i Endalen. Den ble stengt i 1972. Den kortlevde gruve 4, innerst i Longyeardalen, åpnet i 1966, men måtte stenge fire år senere som følge av vanskelige geologiske forhold og vann fra Longyearbreen. I 1969 ble gruve 6 etablert i fjellet mellom Todalen og Bolterdalen. Gruve 6 avsluttet produksjonen i 1981. Gruve 3 åpnet i 1971, og ligger i fjellsiden ovenfor Svalbard lufthavn. Gruva ble stengt i 1996. Store Norske driver i dag turistvirksomhet i gruve 3. Gruve 7 ble i 1976 etablert innerst i Adventdalen. Gruva er den eneste gruva som fortsatt er i drift, og leverer noe kull til kraftverket i Longyearbyen og noe til eksport. Regjeringen har imidlertid vedtatt at produksjonen i gruve 7 skal legges ned i 2025.¹⁴ Store Norske har også hatt drift i gruver i andre deler av Svalbard, men disse vil ikke bli redegjort for i denne oppgaven (se vedlegg 2 og 3).

---

¹⁰ Miljødirektoratet 2022, 28. oktober

¹¹ Arlov 2003: 242-245

¹² Arlov 2003: 256-257

¹³ Arlov 2003: 264-267

¹⁴ Store Norske u.å.

2.1.2 Taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn

For å kunne transportere kullet fra gravene til kraftverket og lasteskipene ved kaia, konstruerte Store Norske et omfattende taubaneanlegg. En taubane defineres i Store norske leksikon som «... en transportinnretning hvor kjøretøy ... forflytter seg ved hjelp av stål- eller fibertau, som bærer og/eller trekker lasten.»¹⁵ Taubaner brukes ofte i vanskelig terreng, og særlig i fjellområder. Taubanene i Longyearbyen og omegn er svevebaner, der kjøretøyet bæres og trekkes av tau over bakken. Norberg og Norberg (2020) skriver i sin bok *Taubaner i Norge*, at taubaner til bergverk og industri er omløpsbaner. Slike baner har to bæretau, ett for last og ett for tomme kibber/vogner.¹⁶ En kibb er et vanlig kjøretøy å bruke på en taubane med industriformål, og trekkes på taubanen av et endeløst trekktau.

Taubanen i Longyearbyen og omegn var i drift mellom 1907 og 1987. Det ble bygd om lag 26 kilometer taubane til sammen.¹⁷ Taubaneanlegget består i hovedsak av taubanestasjoner, taubanebukker, strammestasjoner, vinkelstasjoner og taubanesentralen på Skjæringa. Kullet ble lastet i kibber ved gruvens daganlegg. Kibbene ble deretter transportert på taubanebukker, og gjennom stramme- og vinkelstasjoner, til taubanesentralen. Fra taubanesentralen ble kullet ført videre ned til et havneanlegg, der det ble lastet på skip, og eksportert ut.

Taubanebukkene var instrumentale for å kunne frakte kullet over lange avstander i utilgjengelig terreng. Bukkenes oppbygging og materialbruk var tilpasset lokale forhold. Bukkene i Longyearbyen og omegn er konstruert i massivt tømmer, og varierer i høyden etter hvilket terreng de står i. Taubanebukkene har derfor ulik utforming, selv om basiskonstruksjonen forblir den samme (se figur 1). Bukkenes fundamenter er konstruert etter to hovedtyper. Bukkene i bane 2b er festet til et betongfundament. De resterende bukkene står med lange trepeler ned i bakken, og er forankret i permafrosten. Forankringen i permafrosten er særlig viktig for taubanebukkens stabilitet.¹⁸ Eventuelle endringer i permafrosten kan ha store konsekvenser for fundamenteringen til taubanebukkene.

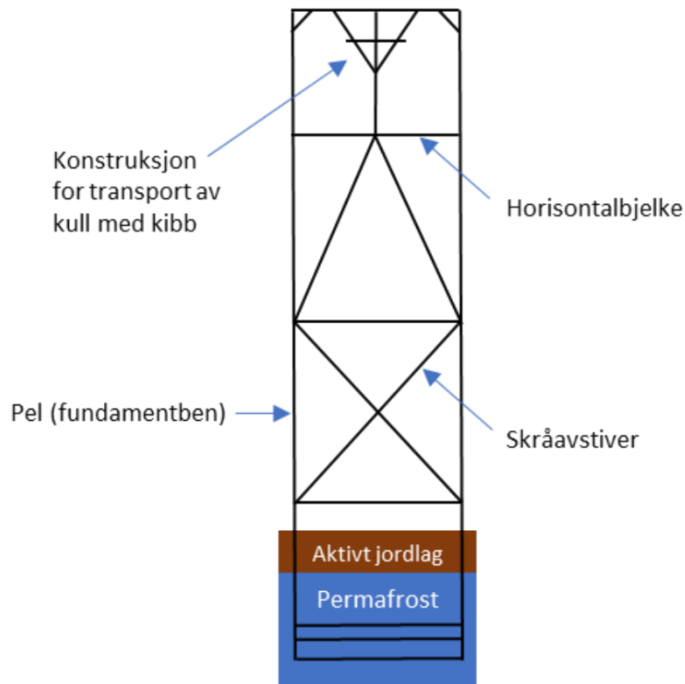
¹⁵ Store norske leksikon 2023, 25 januar

¹⁶ Norberg & Norberg 2020: 76

¹⁷ Norberg & Norberg 2020: 100-101

¹⁸ Flyen & Mattson 2018, 17. desember: 12-13

En forenklet og todimensjonal taubanebukk med fundament i tre

Figur 1: En forenklet og todimensjonal taubanebukk med fundament i tre (Figur: Ingalill J. Seljelv, delvis basert på Flyen & Mattson 2018: 12).

Tabell 1: Taubaner i Longyearbyen og omegn (Tabell: Ingalill J. Seljelv, sammensatt av flere kilder).

Bane	Strekning	Anlagt	Bukker	Lengde (km)	Stramme-stasjoner
1a	Fra gruve 1a til Gamlekaia	1906–8	15	1.2	-
2a	Fra gruve 2a til sentralstasjon	1920	20	1.5	-
3	Fra sentralstasjon til Oppredningsverket (ORV)	1921	41	2.5	1
2b	Fra gruve 2b til sentralstasjon, via vinkelstasjonen i Longyearbyen	1937	20	1.9	-
1b	Fra gruve 1b til sentralstasjon	1939	26	2.4	1
4	‘Nesetbanen’ Fra lagrings- og lasteanlegget til kaianlegget på Hotellneset	1946	-	-	-
5	Fra gruve 5 til taubanesentralen, via vinkelstasjonen i Adventdalen/Endalen	1959	87	7.4	3
6	Fra gruve 6 til taubanesentralen, via vinkelstasjonen i Adventdalen/Endalen	1969	40	3.8	1

Den første taubanelinjen i Longyearbyen ble anlagt en gang mellom 1906 og 1908, og gikk fra gruve 1a til den gamle kaia i Longyearbyen.¹⁹ Bane 1a var 1.2 kilometer lang, og besto av 15 taubanebukker. I 1920 ble det åpnet en ny taubanelinje. Bane 2a gikk fra gruve 2a til den første taubanesentralen på Skjæringa som ble bygget omkring 1921, og videre derfra til det nye lagrings- og kaianlegget på Hotellneset.²⁰ Baner 3, 2b, 1b, 4, 5 og 6 ble anlagt i årene etter dette (se tabell 1). Merk at banenumrene ikke alltid korresponderer til gruven med samme nummer. Den andre, og nåværende, taubanesentralen på Skjæringa ble reist i 1957.²¹ Etter nedleggelsen av taubaneanlegget i 1987 ble kullet transportert med lastebiler.

Det finnes bergverksanlegg utenfor Longyearbyen. Blant disse er anlegget i Hiorthhamn, også kalt Moskushamn, ett av det mest fremtredende. Hiorthhamn ligger på den andre siden av Adventfjorden, noe som gjør bebyggelsen synlig fra Longyearbyen. Bergverksanlegget i Hiorthhamn var i drift mellom 1917 og 1921. Det ble i tillegg gjort et nytt forsøk på drift i 1938–1940. Flere av driftsbygningene i Hiorthhamn var flyttet dit fra Advent City, et bergverksanlegg lenger ut i fjorden der det var drift fra 1903-1908.²² Taubanestasjonen i Hiorthhamn ble oppført av selskapet Norske Kulfelter AS like før andre verdenskrig. Ved siden av stasjonen ligger det ei smie hvis byggeår er ukjent. Taubanen i Hiorthhamn var cirka 2.2 kilometer lang, og gikk fra gruva i Hiorthfjellet til taubanestasjonen.²³

Da den nye svalbardmiljøloven trådte i kraft i 2002, ble alle kulturminne på Svalbard fra tiden før 1946 automatisk fredet. Gruver 1a, 2a, 2b og 1b, samt baner 1a, 2a, 3, 2b og 1b er derfor automatisk fredet. Det samme gjelder for bergverksanlegget i Hiorthhamn. I februar 2003 ble taubaneanlegget fra Adventdalen til Skjæringa vedtaksfredet, med hjemmel i svalbardmiljøloven § 39 første ledd punkt c. Fredningen omfattet de gjenstående delene av taubaneanlegget fra og med gruve 6 i Adventdalen og gruve 5 i Endalen, til og med taubanesentralen på Skjæringa. Fredningsvedtaket beskrives nærmere i kapittel 5.1.

2.2 Juridisk rammeverk

2.2.1 Svalbardmiljøloven

Vern av kulturminner på Svalbard er hjemlet i kapittel fem i *Lov om miljøvern på Svalbard* (LOV-2001-06-16), også kjent som Svalbardmiljøloven (sml.). Loven erstattet *Forskrift for kulturminner på Svalbard* (FOR-1992-01-24-34) av 1992 i 2002. Svalbardmiljøloven har som

---

¹⁹ Kongssund 1993: 4, Norberg & Norberg: 101

²⁰ Kongssund 1993: 6

²¹ Kongssund 1993: 8

²² Johannessen 2006: 3

²³ Johannessen 2006: 5

formål å opprettholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner jf. lovens første paragraf. Det er innenfor denne rammen at loven gir rom for miljøforsvarlig bosetting, forskning og næringsdrift. Loven fastsetter at det overordnede prinsippet for Svalbards kulturminner er at de skal vernes og ivaretas som en del av Svalbards kulturarv og identitet som et ledd i en helhetlig miljøforvaltning jf. sml. § 38.

Fredning av kulturminner på Svalbard er hjemlet i Svalbardmiljøloven § 39. Her heter det at et kulturminne på Svalbard er automatisk fredet dersom det er fra tiden før 1946. Spor etter menneskegraver, skjelettresten på slakteplasser for hvalross og hval, og i forbindelse med selvskudd av isbjørn, er automatisk fredet uavhengig av alder. Et kulturminne fra tiden etter 1945 kan fredes ved vedtak av Riksantikvaren dersom det har særskilt kulturhistorisk verdi jf. sml. § 39 fjerde ledd. Det samme gjelder for et område rundt et vedtaksfredet kulturminne. Sysselmasteren på Svalbard kan i tillegg fatte vedtak om midlertidig fredning av faste eller løse kulturminner dersom særlige grunner foreligger, jf. § 40. Tiltak som kan virke inn på fredete kulturminner må omsøkes, og krever dispensasjon fra Riksantikvaren etter § 44.²⁴

2.2.2 Byggeforskrift for Longyearbyen

Byggeforskrift for Longyearbyen (FOR-2016-11-15-1329), også kjent som bfL., skal sikre forsvarlig offentlig saksbehandling og at bygge- og anleggsvirksomheten innenfor Longyearbyen planområde er i samsvar med intensjonene i plan- og bygningsloven (pbl.). Forskriften fastsetter hvilke paragrafer fra lover og forskrifter på fastlandet som gjelder i Longyearbyen planområde, og hvilke paragrafer det er unntak fra. Byggeforskriften inneholder også en veileder for bruk, hvis hensikt er å gi råd om praktisering av reglene og beskrive rammene for den lokale tilpasningen som er nødvendig eller kan tillates. Her heter det blant annet at det skal tilstrebes en praksis som er mest mulig lik den praksis som er i fastlandskommunene. Kulturminner er ikke direkte referert til i forskriften, men får relevans gjennom relevante paragrafer i plan- og bygningsloven.²⁵

2.2.3 Arealplan for Longyearbyen planområde (2016–2026)

Arealplanen for Longyearbyen planområde legger føringen for utbygging og vern i Longyearbyen, og avklarer strategier for utvikling og vekst i planperioden 2016–2026.²⁶ Kulturminnene i planområdet er ivaretatt gjennom reguleringer til kulturminneområder, både

---

²⁴ Svalbardmiljøloven

²⁵ Byggeforskrift for Longyearbyen

²⁶ Longyearbyen lokalstyre 2017: 4

på egen hånd og i kombinasjon med annen arealbruk. Enkelte kulturminner er også sikret gjennom hensynssoner.²⁷ Arealplanen definerer flere større, uberørte grøntområder som kulturminne, natur- og friluftsområder (KNF). Her er det lagt forbud mot større konstruksjoner, bygg og anlegg, mens tiltak i forbindelse med tilrettelegging for friluftsliv er tillatt. Andre etableringstiltak må omsøkes, og skal ikke være i konflikt med kultur-, natur- og friluftverdier.²⁸ Planen definerer i tillegg to rene kulturminneområder (KM1 og KM2) som begge inneholder fredete kulturminner, og flere KNF-områder i kombinasjon med andre angitte hovedformål.²⁹ Avslutningsvis inneholder arealplanen risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) og konsekvensutredninger, blant annet for kulturminner.³⁰

2.2.4 Stortingsmeldinger og internasjonale konvensjoner

Forvaltningen av kulturminner på Svalbard skal følge føringene som er satt av den norske regjeringen gjennom stortingsmeldinger og ratifisering av internasjonale konvensjoner. St.meld. nr. 16 (2004–2005) *Leve med kulturminner* var den gjeldende stortingsmeldingen for kulturminnepolitikken i Norge i perioden mellom 2004 og 2020. Meldingen presenterte en handlingsplan for kulturminnepolitikken frem mot 2020. Målet med tiltakene i handlingsplanen var å stoppe forfallet og tapet av verdifulle kulturminner.³¹ Meldingen har et eget kapittel for kulturminner i polområdene. Regjeringen skriver at hovedmålet for kulturminneforvaltningen i polområdene er at det skal videreføres en restriktiv praksis i forhold til aktiviteter og inngrep som kan skade eller redusere verdien av kulturminnene på Svalbard.³² Det er i tillegg redegjort for hovedutfordringer, strategier og tiltak for kulturminner på Jan Mayen, Antarktis og kulturminner knyttet til norsk virksomhet utenfor Antarktis. *Leve med kulturminner* ble erstattet av Meld. St. 16 (2019–2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken* i 2019. Den nye stortingsmeldingen introduserte begrepet 'kulturmiljø' som samlebetegnelse for kulturminner, kulturmiljø og landskap, og fastsatte 23 nasjonale miljømål. Ett av målene gjelder kulturmiljø i polarområdene, og fastslår at de 100 viktigste kulturminnene og kulturmiljøene på Svalbard skal sikres gjennom forutsigbar og langsiktig

---

²⁷ Longyearbyen lokalstyre 2017: 24

²⁸ Longyearbyen lokalstyre 2017: 45-46

²⁹ Longyearbyen lokalstyre 2017: 46

³⁰ Longyearbyen lokalstyre 2017: 53

³¹ St.meld. nr. 16 (2004–2005): 5

³² St.meld. nr. 16 (2004–2005): 12

forvaltning.³³ Polare kulturmiljø har ellers ingen stor plass i stortingsmeldingen, annet enn en side dedikert til kulturmiljø på Svalbard.³⁴

Kulturminner er viet stor plass i Meld. St. 32 (2015–2016) *Svalbard*. Svalbardmeldingen har et eget kapittel om kulturminnene på Svalbard. Regjeringen vil med dette blant annet sikre at bruken av verneområdene blir tilrettelagt og forvaltet slik at opplevelsen for de besøkende blir best mulig, samtidig som forståelsen for vernet økes, og natur- og kulturminneverdiene blir ivaretatt.³⁵ I meldingen fastslås det at et av målene for miljøvernet på Svalbard er at det skal være ett av verdens best forvaltede villmarksområder på bakgrunn av sin internasjonalt viktige natur- og kulturarv, og at «Flora, fauna og verneverdige kulturminner skal bevares tilnærmet uberørt, og de naturlige økologiske prosessene og det biologiske mangfoldet skal få utvikle seg tilnærmet upåvirket av aktivitet på Svalbard.»³⁶ Svalbardmeldingen tar for seg hvordan klimaendringer påvirker kulturminner, og peker ut de industrielle kulturminnene som en særlig utfordring. Meldingen nevner at de er viktige symbolstrukturer for Longyearbyen og Svalbard, og at de er blant de viktigste kulturminnene som blir prioritert når det gjelder strakstiltak og sikring.³⁷ Det nevnes i tillegg kort statusen for verdensarv på Svalbard, og at regjeringen vil vurdere om det er grunnlag for en nominasjon til verdensarvlisten for deler av Svalbard.³⁸

Norge har i tillegg godkjent flere internasjonale konvensjoner som omhandler kulturmiljø, noe den norske kulturminneforvaltningen må forholde seg til. En fullstendig liste av konvensjoner som er spesielt relevante for kulturmiljø finnes på Riksantikvarens sine nettsider.³⁹

2.3 Kulturminneforvaltning på Svalbard

2.3.1 Forvaltningsnivåer og -organer

Ansvaret for forvaltningen av kulturminner i Norge er fordelt på flere nivåer. Klima- og miljødepartementet har det overordnede ansvaret for kulturminneforvaltningen i Norge, og dermed også på Svalbard. Riksantikvaren (RA) er departementets faglige direktorat, og er dispensasjonsmyndigheten på Svalbard. Riksantikvaren er faglig rådgiver for Sysselmesteren

---

³³ Meld. St. 16 (2019–2020): 8

³⁴ Meld. St. 16 (2019–2020): 27

³⁵ Meld. St. 32 (2015–2016): 9

³⁶ Meld. St. 32 (2015–2016): 53

³⁷ Meld. St. 32 (2015–2016): 61

³⁸ Meld. St. 32 (2015–2016): 62

³⁹ <https://www.riksantikvaren.no/arbeidsomrader/konvensjoner>

på Svalbard (Sysselmesteren, SMS), og er klageinstans for vedtak fattet av Sysselmesteren. Sysselmesteren er den regionale kulturminnemyndigheten på Svalbard, og er ansvarlig for det daglige forvaltningsarbeidet. Søknader for tillatelse til tiltak som berører fredete kulturminner på Svalbard, skal først sendes til Sysselmesteren for vurdering, før den oversendes til RA. Det er ansatt to rådgivere ved kontoret til Sysselmesteren som jobber med kulturminner.⁴⁰

Forvaltningen av kulturminner på Svalbard er avhengig av samarbeid fra flere ulike aktører. Longyearbyen lokalstyre (Lokalstyret, LL) er en viktig samarbeidspartner for kulturminneforvaltningen på Svalbard. Lokalstyret ble opprettet i 2002, og tilsvarer på mange måter en kommune på fastlandet. Longyearbyen lokalstyre er den delegerte planmyndigheten på Svalbard. Tiltak som berører kulturminner, skal omsøkes LL dersom tiltaket faller innenfor Longyearbyen planområde. Private eiere er andre viktige aktører i kulturminneforvaltningen på Svalbard. Den norske staten, ved Nærings- og fiskeridepartementet (NFD), eier ca. 95 % av grunneiendommen på Svalbard. De norske statsaksjeselskapene Store Norske og Kings Bay AS har gjennom avtaler med staten ansvaret for kulturmiljøene i Longyearbyen, Sveagruva og Ny-Ålesund. Det russiske statselskapet Trust Arktikugol eier flere områder med kulturmiljøer som Barentsburg og Pyramiden, mens Bjørnøya forvaltes av Bjørnøen AS.⁴¹

Det er i tillegg en rekke landsomfattende og lokale, frivillige organisasjoner som er engasjert i vernet av kulturminner på Svalbard. Røde Kors og Longyearbyen jeger- og fiskeforening har blant annet låneavtaler for bruk og vedlikehold av fredede hytter som er eid av staten. Svalbard museum er en viktig ressurs for kulturminnevernet på Svalbard som kilde til informasjon og kunnskap.⁴² Når forvaltningsavtalen mellom NFD og Store Norske går ut, skal Svalbard museum ta over avtalen. En prosjektleder og en kulturminnehåndverker, en stilling som tidligere har ligget under Sysselmesteren, skal sammen utgjøre et nytt bygningsvernssenter på Svalbard. Dette vil ifølge museets direktør bygge et miljø med kontinuitet og helhetlig kulturminneforståelse.⁴³

Svalbards miljøvernfond (SMF) er en av de mest sentrale aktørene i kulturminnevernet på Svalbard. SMF ble i 2007 opprettet som et økonomisk virkemiddel for å bevare miljøet på Svalbard. Midlene i fondet kommer fra en miljøavgift som tilreisende til Svalbard må betale.

---

⁴⁰ Sysselmesteren 2019, 28. mai

⁴¹ Sandodden, Yri & Solli 2013: 18

⁴² Sandodden et al. 2013: 19

⁴³ Øystå 2023, 23. januar

Fondets midler brukes til å initiere og stimulere prosjekter og tiltak som har som formål å beskytte naturmiljøet på Svalbard. Tiltakene skal gjennomføres innen to år etter tildelingen, men fristen kan forlenges. Det er to søknadsrunder hvert år, og både offentlige og private virksomheter, organisasjoner og privatpersoner kan søke om støtte.⁴⁴ Store deler av fondets inntekstgrunnlag forsvant i 2020 og 2021 som følge av COVID-19 pandemien. Tildelingsrundene i denne perioden ble derfor avlyste eller svært begrensede.⁴⁵

2.3.2 Kulturminneplan for Svalbard (2013–2023)

Sysseimesteren har utarbeidet en kulturminneplan for kulturminnene på Svalbard. En kulturminneplan er en oversikt over viktige kulturminner og kulturmiljøer i et område, og skal inneholde en plan for forvaltningen av dem. Kulturminneplanen kan være på kommunalt eller regionalt nivå, og brukes som et styringsdokument for forvaltningen.⁴⁶ *Kulturminneplan for Svalbard 2013–2023* er en regional kulturminneplan som legger føringer for kulturminnevernet på Svalbard i perioden 2013 til 2023. Planen inneholder blant annet status for kulturminnene på Svalbard på det tidspunktet planen ble utarbeidet, en forvaltningsplan og en handlingsplan. Kulturminneplanens overordnede forvaltningsprinsipp er passivt vern. Forvaltningens oppgave vil da være å hindre at kulturminnets forfall skjer på grunn av menneskelig innblanding. For enkelte kulturminner med stor kulturhistorisk verdi kan det være aktuelt å utføre forebyggende tiltak mot naturlig nedbrytning.⁴⁷

Gruvemiljøet i Longyearbyen er et av de 50 høyeste prioriterte kulturminnene og -miljøene i kulturminneplanen.⁴⁸ Taubanebukkene i Longyearbyen beskrives i planen som en viktig del av byens gruvehistorie og bybilde, med høy verneverdi.⁴⁹ Det nevnes at gruvemiljøet er godt dokumentert og foreslått sikret gjennom ulike tiltak i planen for teknisk-industrielle kulturminner i Longyearbyen med omegn fra 2010. Det settes et mål om at denne planen skal følges opp gjennom tilstandsregistreringer og mer konkrete planer.⁵⁰ I kulturminneplanens tilhørende katalog for prioriterte kulturminner og kulturmiljøer på Svalbard (versjon 1.1, 2013), redegjøres det for gruvemiljøet sitt innhold, beskrivelse, verne vurdering og dokumentasjon, men ikke tilstand.⁵¹ Hiorthhamn med ruinene av Advent City pekes også ut

---

⁴⁴ Svalbards miljøvernfond u.å.

⁴⁵ Svalbards miljøvernfond 2020: 4

⁴⁶ Riksantikvaren u.å.

⁴⁷ Sandodden et al. 2013: 54

⁴⁸ Sandodden et al. 2013: 89

⁴⁹ Sandodden et al. 2013: 69

⁵⁰ Sandodden et al. 2013: 59

⁵¹ Sandodden 2013: 135

som et av de 50 høyeste prioriterte kulturminnene i kulturminneplanen. I planen for oversyn og vedlikehold uttrykkes det et ønske om å utarbeide et reparasjonsprogram for Hiorthhamn jf. Longyearbyen.⁵² Hiorthhamn nevnes også i planens katalogdel.⁵³

2.3.3 Teknisk industrielle kulturminner i Longyearbyen med omegn

Teknisk industrielle kulturminner i Longyearbyen med omegn. Verneverdi og forvaltning er en plan fra 2010 utarbeidet av Sysselmasteren på Svalbard, i samarbeid med Store Norske og Longyearbyen lokalstyre. Planen gir en oversikt over de teknisk-industrielle kulturminnene i Longyearbyen og omegn som er bygd før 1975, og fungerer som et styringsverktøy for eiere og forvaltningen. Den gir en vurdering av kulturminnenes verneverdier og foreslår ulike forvaltningsstrategier. Hovedmålet til forvaltningsstrategiene presentert i planen er å ivareta kulturminnenes kunnskapsverdi, opplevelsesverdi og bruksverdi. Dette skal gjøres for å vise den funksjonelle sammenhengen mellom de fysiske anleggene og utviklingen av Longyearbyen over tid.⁵⁴

Taubanesentralen på Skjæringa og taubanene i Longyearbyen og omegn nevnes i katalogdelen til planen. Her redegjøres det for hva kulturminnene omfatter, status for vern, plan og forurensning, historisk, konstruksjoner og materiale, tilstand, verneverdi og anbefalte tiltak. Planen fastslår at hele anlegget, inkludert daganlegg, taubanesentral og området ved Hotellneset, har høy kildeverdi/kunnskapsverdi og høy opplevelsesverdi. Anlegget er ifølge planen vesentlig for å forstå helheten i gruvedriften, og er et viktig identitetsskapende symbol for Longyearbyen. Planen fastsetter at det skal utarbeides en rekke tiltak for vedlikehold, sikring og formidling som skal sikre og tilgjengeliggjøre taubaneanlegget for publikum.⁵⁵

Hiorthhamn med Sneheim nevnes også i katalogdelen til denne planen. Planen beskriver Hiorthhamn med Sneheim som et autentisk kulturmiljø fra tidlig gruvedrift på Svalbard som bidrar til å illustrere utvikling i tid og teknologi. Hiorthhamn er synlig fra Longyearbyen, og er derfor et viktig miljø- og identitetsskapende element i landskapet. Kulturmiljøet vurderes å ha høy kunnskapsverdi og opplevelsesverdi. Det har i tillegg høy bruksverdi i form av fritidsboliger, og som turmål. Planen har som mål at forfallshemmende tiltak skal ferdigstilles,

---

⁵² Sandodden et al. 2013: 89

⁵³ Sandodden 2013: 129

⁵⁴ Knudsen & Yri 2010: 19

⁵⁵ Knudsen & Yri 2010: 58-60

og at fundamenter og tak skal prioriteres. I tillegg anbefaler den at en vedlikeholdsplan for Hiorthhamn og Sneheim bør utarbeides.⁵⁶

2.4 Sammendrag

I dette kapitlet har vi sett på kulturminnene på Svalbard, og på forvaltningen av dem.

Kulturminnene stammer fra ulike perioder i Svalbards historie. Taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn er ett av dem. Anlegget er restene etter den omfattende bergverksvirksomheten på Svalbard som oppsto på begynnelsen av 1900-tallet.

Taubaneanlegget er sammensatt av flere ulike konstruksjoner, blant annet taubanestasjoner, taubanebukker og en taubanesentral. Disse kulturminne er både automatisk fredet og vedtaksfredet etter svalbardmiljøloven. Dersom man ønsker å utføre tiltak som virker inn på taubaneanlegget, må man derfor søke om tillatelse fra forvaltningsmyndighetene.

Tiltakssøknaden sendes til Sysselmesteren på Svalbard for vurdering, før den oversendes til Riksantikvaren, som fatter vedtak. Longyearbyen lokalstyre må også omsøkes hvis tiltaket faller innenfor Longyearbyen planområde. Forvaltningen av kulturminner på Svalbard må følge føringer satt av lovverk, stortingsmeldinger, internasjonale konvensjoner og kulturminneplaner. Det er imidlertid ikke like lett å forvalte alle typer kulturminner.

---

⁵⁶ Knudsen & Yri 2010: 36-38

3 Teori

3.1 Teknisk-industrielle kulturminner

Taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn er et teknisk-industrielt kulturminne.

Riksantikvaren definerer tekniske og industrielle kulturminner som:

... spor etter industriell kultur som er av historisk, teknologisk, sosial, arkitektonisk eller vitenskapelig verdi. Tekniske og industrielle kulturminne omfatter bygninger og produksjonslinjer med maskineri, transport og annen infrastruktur, så vel som stadar brukt til sosiale aktiviteter som bustadar, religiøse byggverk, skolar, rekreasjons- og grøntanlegg.⁵⁷

Riksantikvaren sin definisjon illustrerer kompleksiteten til de teknisk-industrielle kulturminnene. De forteller historien om utviklingen i norsk næringsliv og industri. Likevel står mange tekniske og industrielle kulturminner tomme og ubrukte etter at den opprinnelige driften ble lagt ned. I 2017 lanserte Riksantikvaren sitt nye bevaringsprogram for tekniske og industrielle kulturminner. 15 prioriterte anlegg skal gjennom programmet få støtte til istandsetting, forvaltning, drift og vedlikehold for å sikre dem som helhetlige kulturmiljø.

Riksantikvaren ønsker med dette å sikre et representativt utvalg som underbygger anleggenes ulike verdier og gjenspeile en næringsmessig og geografisk representativitet.⁵⁸

Taubaneanlegget på Svalbard er imidlertid ikke en del av dette programmet.

Til tross for at Riksantikvaren i Norge har valgt å prioritere noen utvalgte teknisk-industrielle kulturminner, har det historisk vært mindre fokus på industriarv internasjonalt. UNESCO er trolig det største internasjonale samarbeidsorganet for kulturarv i verden. UNESCOs verdensarvliste er en liste over verdens natur- og kulturarv med en enestående universell verdi. I Norge er åtte steder oppført på verdensarvlisten. Tre av disse regnes som industriarv: Røros bergstad og Circumferensen, de fire norske punktene i Struves meridianbue, og Rjukan-Notodden industriarv. UNESCO har siden 1994 arbeidet for en mer representativ, balansert og troverdig verdensarvliste. I årene før fastslo to ulike studier at visse ting var overrepresentert på verdensarvlisten, mens andre, som natur- og kultursteder i tundra og polare systemer, var underrepresenterte.⁵⁹

Det har i de siste årene vært en større innsats for å fremme den industrielle kulturarven.

TICCIH (The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage) er en internasjonal organisasjon for industriarv. Organisasjonens mål er å promotere internasjonalt

---

⁵⁷ Riksantikvaren 2022, 4. august

⁵⁸ Riksantikvaren 2022, 2. august

⁵⁹ UNESCO u.å.

samarbeid i å bevare, undersøke, dokumentere, forske på, tolke og fremme formidlingen av den industrielle kulturarven. Medlemmene i organisasjonen kommer fra hele verden, og er eksperter innenfor historie, konservering, arkitektur og arkeologi. Historikeren Ulf I. Gustafsson er den norske representanten i TICCHI. TICCIH er utpekt av ICOMOS som konsulent i alle saker knyttet til utredningen og bevaringen av industriarv.⁶⁰ For å oppnå sine mål, har TICCHI blant annet publisert boken *Industrial Heritage Re-tooled: The TICCIH guide to Industrial Heritage Conservation* (2012), redigert av James Douet. Boken fungerer som en oversikt over de nyeste tilnærmingene til bevaringen av den globale industriarven. Den består av bidrag fra over 30 eksperter, og etablerer et sett med omfattende praksiser som anses som de beste for forvaltningen og bevaringen av den industrielle kulturarven.⁶¹ Disse fungerer som gode eksempler på hvordan man kan forvalte industrielle kulturminner i praksis. Teknisk-industrielle kulturminner kan være vanskelige å forvalte. I en artikkelsamling skrevet med utgangspunkt i striden om vern av Odda smelteverk, diskuterer forfatterne utfordringene knyttet til forvaltningen av industriell kulturarv. I innledningen stiller forfatterne spørsmål ved hva som skjer når materielle strukturer, som et produksjonsanlegg, blir omformet til kulturarv.⁶² Forfatterne skriver at når slike objekt blir interessante for kulturvernet, demokratiseres vår oppfatning av hva kulturarv er.⁶³ Denne utvidelsen av kulturarvsbegrepet byr ifølge forfatterne på flere utfordringer. For det første, har den industrielle kulturarven ofte fysiske trekk som står i kontrast til eldre og mer etablerte kulturminner. For det andre, blir slike konstruksjoner kun vurdert som å ha en bruksverdi, uten estetisk verdi. For det tredje, tilhører industriarven vår nære fortid, og er dermed ikke fremmed nok til å være interessant. Forfatterne argumenterer for at 'kulturarvifisering' av den industrielle kulturarven ikke er fullført, og at den dermed er i fare for å bli fremmedgjort.⁶⁴ Man kan dermed se at det er flere utfordringer når det gjelder forvaltningen av teknisk-industrielle kulturminner.

3.2 Polare kulturminner

Taubaneanlegget er et teknisk-industrielt kulturminne som befinner seg i et polart miljø, noe som kan by på ytterligere utfordringer. Polare kulturmiljø er ett av Riksantikvarens sine arbeidsområder. Norge har, som eneste land i verden, territorier i både Arktis og Antarktis. Dette gjør at Norge har forvaltningsansvaret for kulturminnene som finnes i disse områdene.

---

⁶⁰ TICCIH u.å.

⁶¹ Douet 2012

⁶² Ågotnes, Barndon, Engevik & Selberg 2014: 11

⁶³ Ågotnes et al. 2014: 13

⁶⁴ Ågotnes et al. 2014: 13-14

Det finnes i tillegg kulturminner i territorier der Norge ikke har suverenitet i dag, men der det tidligere har pågått norsk aktivitet. I Norge finner man kulturminner på Svalbard og Jan Mayen, og i bilandene Bouvetøya, Peter I øy og Dronning Maud Land i Antarktis.

Riksantikvaren har forvaltningsansvaret for Svalbard. På Jan Mayen er det Statsforvalteren i Nordland som har ansvaret, og i de norske områdene i Antarktis er det Norsk Polarinstitut som har ansvaret.⁶⁵

Polare kulturminner er også av interesse utenfor Norge. IPCH (International Polar Heritage Committee) er en internasjonal vitenskapelig komite innad i ICOMOS. IPCH fungerer som rådgivende organ for UNESCO, og fremstår derfor som den fremste internasjonale organisasjonen på feltet for polar kulturarv. UNESCO har ingen underordnet organisasjon dedikert til polar kulturarv, men har arrangert møter, konferanser og rapporter på feltet. IPCH ble stiftet i 2000, og fokuserer på beskyttelsen og bevaringen av polar kulturarv.⁶⁶ IPCH og dens medlemmer har vært ansvarlige for en rekke publikasjoner på feltet. Susan Barr og Paul Chaplin har på vegne av IPCH redigert tre bind som tar for seg kulturarv i Arktis og Antarktis.⁶⁷ Susan Barr er et IPCH-medlem fra Norge, og har jobbet med kulturminner i Arktis siden 1979. Hun har vært rådgiver hos Sysselmasteren på Svalbard og hos Riksantikvaren, i tillegg til å inneha en rekke verv på feltet. Barr har drevet med mye forskning på feltet, og har skrevet mange artikler om kulturarv i polare områder.⁶⁸

Andre internasjonale aktører på feltet er Arktisk råd (The Arctic Council), som har fått støtte av Riksantikvaren til sitt arbeid med arktisk kulturarv, og UK Antarctic Heritage Trust som jobber for forvaltningen av kulturarv på Antarktis og omkringliggende områder. I Norden har det Nordiske ministerrådet, i samarbeid med Riksantikvaren, publisert noen publikasjoner om beskyttelsen av natur- og kulturarv, klimaendringer og kulturarv i Norden, og vernekriterier og prinsipper for bærekraftig forvaltning i Arktis.⁶⁹

3.3 Kulturminner og klimaendringer på Svalbard

Klimaendringer er en av vår tids største utfordringer. I sin sjette klimarapport slår FN fast at menneskelig aktivitet har ført til en økning i den globale middeltemperaturen på 1,1 grad celsius siden førindustriell tid. Dette fører til at temperaturen stiger, nedbøren øker, havisen

---

⁶⁵ Riksantikvaren 2022, 27. januar

⁶⁶ IPCH u.å.

⁶⁷ Barr & Chaplin 2004, 2008, 2011

⁶⁸ Barr 2008, 2014

⁶⁹ Nordisk Ministerråd, 2005a og 2005b, Nielsen 2006, Kaslegard 2010

og isbreer smelter, permafrosten tiner, havnivået stiger, og ekstremvær blir vanligere.⁷⁰ Miljødirektoratet skriver at endringene i klima påvirker bevaringsforholdene til kulturarven vår, og at et mildere klima vil ha store konsekvenser for kulturminnene. Gamle trebygninger vil være under økt risiko for råte, sopp og treskadeinsekter, mens bygninger av stein, mur og betong er i fare for å bli forsprenget. Klimaendringene kan også føre til hyppigere gjengroing av kulturlandskap, og ekstremvær og erosjon kan skade bygninger og kulturmiljø langs kysten.⁷¹ Riksantikvaren jobber aktivt med klimatilpasning, og med å redusere klimagassutslippene innenfor sektorens arbeidsområder.⁷² Riksantikvaren har utarbeidet *Riksantikvarens klimastrategi for kulturmiljøforvaltning 2021–2030* som et ledd i dette arbeidet.

Riksantikvaren skal ifølge klimastrategien følge opp arbeidet med klimatilpasning gjennom å bidra til systematisk og målrettet praksis for gjennomføring av risikoreduserende tiltak. De skal også påse at de bevaringstiltakene man utvikler også favner tilpasning til et klima i endring, og utvikle strategier og metoder for bevaring og dokumentasjon av kulturmiljø i et klima i endring.⁷³ Klimastrategien fastsetter at Sysselmasteren på Svalbard bør, innenfor sine arbeidsområder, bidra til å sikre sårbare kulturmiljø som er utsatt for påvirkninger fra klimaendringene. Dette skal gjøres gjennom å sørge for skjøtsel og vedlikehold for å begrense tap og skade, og utbedring etter skade, på fredete kulturmiljø på Svalbard. Sysselmasteren skal i tillegg ha en systematisk og målrettet praksis for å gjennomføre risikoreduserende tiltak.⁷⁴

Ett av målene med klimatilpasningen i strategien er at klimarelaterte tap av kulturmiljø og skade på kulturmiljø skal forebygges og reduseres. Riksantikvaren skriver at: «Klimaendringene medfører behov for økt innsats for å ta vare på kulturhistoriske verdier. Dette vil innebære økt ressursbehov og vil utfordre forvaltningens prioriteringer i fremtiden.»⁷⁵ En av de strategiske satsingene for å nå dette målet, er å styrke vedlikehold og skjøtsel av kulturmiljø for å forebygge klimarelaterte skader. Museer og private eiere av kulturmiljø er særlig viktige i denne sammenhengen. RA skriver at forvaltningen skal legge til rette for denne strategien, blant annet gjennom en fleksibel og løsningsorientert forvaltning.⁷⁶

---

⁷⁰ Miljødirektoratet 2023, 17. april

⁷¹ Miljødirektoratet 2022, 3. juni

⁷² Riksantikvaren 2023, 28. februar

⁷³ Riksantikvaren 2021, august: 33

⁷⁴ Riksantikvaren 2021, august: 33

⁷⁵ Riksantikvaren 2021, august: 28

⁷⁶ Riksantikvaren 2021, august: 28

En annen strategisk satsning er gjennomføringen av risikoreduserende tiltak. Det er ifølge RA økende bevissthet rundt behovet for dette, men skriver at forvaltningspraksisen på området må utvikles for å møte det.⁷⁷ En tredje strategi går ut på å utbedre klimarelaterte skader på kulturmiljø. Riksantikvaren skriver at det ved akutte hendelser, som flom, vil det være tendens til å raskt gjennomføre utbedringstiltak uten at vanlige vurderinger eller prosedyrer nødvendigvis følges. For skader som er resultatet av raskere nedbrytning som følge av klimaendringer, må dette møtes med bedre vedlikehold, utbedringer, og i noen tilfeller utskiftning. RA skriver at dette bør følges opp for å unngå at det utvikler seg til store skader over tid.⁷⁸

Oppvarmingen som følge av klimaendringer skjer tre ganger raskere i Arktis sammenlignet med det globale gjennomsnittet. Forskning viser at temperaturen i Arktis økte med 3,1 grad celsius fra 1971 til 2019, og at denne økningen er størst om vinteren og om våren. En økning i temperaturer vil føre til mindre havis, færre isbreer, mer nedbør og tining av permafrost. Dette vil ha store konsekvenser for dyr, planter og mennesker.⁷⁹ Det kan derfor argumenteres for at kulturminnene i Arktis er mer sårbare enn kulturminnene på fastlandet.

Det forskes mye på hvordan klimaendringene påvirker kulturminnene på Svalbard. Det er flere pågående forskningsprosjekter som jobber med denne tematikken. Prosjektet denne masteroppgaven er knyttet til er en av dem. ArcticAlpineDecay (Deterioration and Decay of Wooden Cultural Heritage in Arctic and Alpine Environments, AAD) er et annet prosjekt på dette fagfeltet. AAD et samarbeid mellom NIKU og NIBIO som forsker på forringelsen og nedbrytningen av kulturminner i tre i arktiske og alpine miljøer.⁸⁰ Et annet eksempel er CULTCOAST (Cultural Heritage sites in Coastal Areas. Monitor, Manage and Preserve Sites and Landscapes under Climate Change and Development Pressure), et forskningsprosjekt fra NIKU som forsker på overvåkning, forvaltning og bevaring av kulturminner i kystsonen som er under press fra klimaendringer og utbygging.⁸¹ Disse prosjektene peker særlig ut tining av permafrost, økning av råte/sopp i treverk, og kysterosjon som farer for kulturminnene på Svalbard. Hos noen prosjekt undersøkes det også hvilken påvirkning økt menneskelig ferdsel har på kulturminnene.

---

⁷⁷ Riksantikvaren 2021, august: 29

⁷⁸ Riksantikvaren 2021, august: 30

⁷⁹ Miljødirektoratet 2021, 4. mai

⁸⁰ Forskningsrådet u.å. b

⁸¹ Forskningsrådet u.å. a

I en kronikk i *Svalbardposten* 4. november 2022 skrevet av forskere fra forskningsprosjektene, hevdes det at klimaendringene akselererer kulturminnenes naturlige nedbrytning.⁸² Et mildere klima vil for eksempel føre til mer nedbør, noe som øker forekomsten av råte/sopp i treverk. Dette er et fenomen som har blitt observert på Svalbard gjennom feltarbeid siden 2003. Anne-Cathrine Flyen fra NIKU har, sammen med Johan Mattson fra Mycoteam, registrert at råtesoppkader på Svalbard ofte forekommer i treverk som har bakkekontakt. I 2010 og 2012 utførte NIKU og Mycoteam undersøkelser på et stort antall taubanebukker i Longyearbyen og omegn. Resultatene viste at det var omfattende råteskader i flere av bukkene, spesielt rundt fundamentene der treverket var i kontakt med bakken. Skadeomfanget på de ulike bukkene varierte fra tilnærmet friskt materiale, til råteskader med alvorlig nedbrytning av treverket. Forskerne anbefalte Store Norske å prioritere et utvalg taubanebukker for reparasjon på bakgrunn av undersøkelsen.⁸³

Et mildere klima har også konsekvenser for temperaturen i permafrosten under bakken. I en studie utført av en masterstudent med tilknytning til PCCH-Arctic, ble det undersøkt hvilke følger tining av permafrost har hatt for taubanebukkene i Longyearbyen og omegn. Undersøkelsen viste at tykkelsen på det aktive jordlaget under taubanebukkene ville øke med nærmere fire meter innen 2060. Dette tilsvarer dybden på fundamenteringen til mange av taubanebukkene, noe som gjør at bukkene vil bli mindre stabile. Undersøkelsen foreslår derfor å rehabilitere fremtidige bukker med peler som går opp mot 10 meter ned i bakken. Formålet med dette er å sikre at fundamentene ikke vil påvirkes av endringer i permafrosten i de neste 40 årene.⁸⁴

Forskning viser at kysterosjon er en av de største truslene for kulturminner på Svalbard. I sin undersøkelse av hvordan kysterosjon påvirker kulturminner på Svalbard, beskriver forskere fra CULTCOAST hvordan kystlinjene på Svalbard har endret seg over tid. Analysen deres viser at halvparten av kulturminnene som er undersøkt, sannsynligvis vil forsvinne i løpet av 20 år på grunn av kysterosjon. Forskerne konkluderer med at dette viser den store faren kulturminner i Arktis er i dersom det ikke iverksettes tiltak fra lokale myndigheter.⁸⁵ Flere av de samme forskerne har i en lignende undersøkelse studert hvordan kysterosjon påvirker kulturminnene i Hiorthhamn. I Nicu et al. (2020) gjøres det rede for hvordan kystlinjen ved Hiorthhamn har endret seg over 92 år gjennom bruk av kart, GPS og kartlegging av

---

⁸² Sinitsyn, Flyen, Mattsson & Westermann 2022, 4. november

⁸³ Flyen & Mattson 2018: 7-8

⁸⁴ Enevoldsen 2022

⁸⁵ Nicu, Rubensdotter, Stalsberg & Nau 2021

geomorfologi og overflatesediment. Forfatterne argumenterer for at den høye kysterosjonen har stort potensiale for å skade kulturarv, og at dette underbygger behovet for kystovervåkning og bærekraftig forvaltning av kulturarv i Hiorthhamn.⁸⁶

I en kronikk i *Svalbardposten* 21. januar 2022 spør forskere fra prosjektet PCCH-Arctic om det er mulig å redde taubanestasjonen i Hiorthhamn. Forskerne skriver at kulturminnet som lå hundre meter fra sjøen, nå ligger ti meter unna. Kysterosjon har gjort at taubanestasjonen er i fare for å havne på sjøen.⁸⁷ Denne påstanden støttes av en undersøkelse utført av en masterstudent med tilknytning til PCCH. Forfatteren tok i bruk modelleringsverktøy for å reprodusere historiske erosjonsrater til kystlinjen ved Hiorthhamn, og viste hvordan endringer i bølgeklimate i Arktis vil kunne resultere i opptil 40 prosent høyere erosjonsrater i området. Resultatene viser ifølge forfatteren at taubanestasjonen i Hiorthhamn er i alvorlig fare, og at den kan forsvinne i løpet av kort tid dersom det ikke iverksettes tiltak umiddelbart.⁸⁸ I kronikken stilles det spørsmål ved hvilke tiltak som er akseptable i en historisk og antikvarisk kontekst, og i forhold til økonomi. Forslag til tiltak er at taubanestasjonen flyttes lenger inn på land, eller refundamenteres på en måte som gjør at den kan ligge der den ligger i dag, selv om det blir omringet av vann, eller erosjonssikring. Det er ikke på dette tidspunktet bestemt hvilket tiltak som er best egnet.

3.4 Sammendrag

I dette kapitlet har vi sett hvordan teknisk-industrielle kulturminner kan være utfordrende å forvalte. Slike kulturminner står i mange tilfeller i kontrast til tradisjonelle kulturminner, og blir av den grunn ofte nedprioritert. Taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn er et teknisk-industrielt kulturminne, og kan derfor påvirkes av dette. Anlegget befinner seg i tillegg i et polart miljø, noe som gjør det enda mer sårbart. Forskning har vist at klimaendringene skjer raskere i Arktis. Kulturminnene i dette området er derfor særlig utsatt for ekstremvær og akselerert nedbrytning. Taubaneanlegget kan derfor være vanskelig og utfordrende å forvalte. Hvordan har eierne av anlegget forvaltet det i lys av disse utfordringene? Det er nettopp dette deler av denne undersøkelsen ønsker å finne ut.

---

⁸⁶ Nicu, Stalsberg, Rubensdotter, Martens, & Flyen, A-C. 2020

⁸⁷ Sinitsyn, Sand, Arlov, Landgren & Westermann 2022, 21. januar

⁸⁸ Antonello 2022

4 Metode

Denne studien har som mål å undersøke hvordan klimaendringer har påvirket forvaltningen av kulturminner på Svalbard i årene 2003–2022. Dette gjøres gjennom feltarbeid og observasjoner, samt dokumentanalyse av tiltakssøknader, vedtak og andre dokumenter knyttet til forvaltningen av taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn i tidsrommet mellom vedtaksfredningen i 2003 og 2022.

4.1 Feltarbeid og observasjon

4.1.1 Fremgangsmåte

Undersøkelsens første observasjoner ble utført under møter med forskningsprosjektet PCCH-Arctic. Deretter fulgte to praksisopphold hos Store Norske i 2022. Intensjonen for det første praksisoppholdet var hovedsakelig å få en oversikt over kulturminnene på Svalbard, og bli kjent med forvaltningen av dem. I det andre praksisoppholdet var det på forhånd, gjennom veiledning og samtaler med PCCH, blitt bestemt at mitt undersøkelsesobjekt skulle være taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn. Under ett av oppholdene ble det uttalt at fem taubanebukker i Longyearbyen var restaurert på fem år, og at Store Norske våren 2022 hadde refundamentert fem taubanebukker på fem uker. Denne påstanden ble etter hvert det første utgangspunktet for undersøkelsen min.

Jeg hadde gjennom praksisoppholdene tilgang til en kopi av de delene av Store Norske sitt interne dokumentsystem som omhandlet kulturminner. Der var alle dokumentene angående kulturminner samlet i en mappe. Mappen var tilgjengeliggjort gjennom en *Microsoft* Teams-løsning. Da det ble klart at taubaneanlegget, og særlig taubanebukkene, var relevante for min undersøkelse, begynte det første forsøket på å systematisere disse dataene. Da opprettet jeg samledokumenter for taubanesentralen på Skjæringa, taubanestasjonen i Hiorthhamn, og taubanebukkene, der jeg forsøkte å få en oversikt over dokumentene i mappesystemet som fortalte noe om saksgangen til disse kulturminnene.

4.1.2 Utfordringer

Den første store utfordringen i undersøkelsen oppsto under det første forsøket på å systematisere relevante dokumenter. Omfanget av dokumenter i mappesystemet var svært stort, noe som gjorde prosessen mer tidskrevende enn forventet. Utformingen til undersøkelsen var på dette tidspunktet i stor grad uferdig, noe som gjorde at systemiseringsarbeidet under praksisoppholdene opplevdes som lite effektivt eller hensiktsmessig. Det ble klart at undersøkelsen trengte en mer definert metode.

4.2 Praksisorientert dokumentanalyse

Praksisorientert dokumentanalyse er et metodisk og analytisk verktøy utformet av Asdal & Reinertsen (2020). Forfatterne introduserer seks metodegrep for å analysere dokumenter som både ting og tegn: dokumentsteder, dokumentverktøy, dokumentarbeid, dokumenttekster, dokumentsaker og dokumentbevegelser. Ved å bruke en praksisorientert dokumentanalyse, ønsker jeg å undersøke hva mitt datagrunnlag kan si om forvaltningspraksisen rundt taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn. For å gjøre dette har jeg undersøkt dokumentene mine som steder der det foregår handlinger som har betydning for de ulike sakene.⁸⁹ Jeg har også sett på hvordan disse dokumentene brukes som et verktøy for å oppnå og realisere noe, og hvordan de former sakene de arbeider med og på.⁹⁰ Jeg ønsker, med andre ord, å undersøke hvordan dokumentene har fått noe til å skje. Jeg har derfor fulgt hendelsesforløpet i de utvalgte sakene gjennom disse dokumentene.

Jeg har valgt å avgrense undersøkelsesobjektene mine til taubanebukkene i Longyearbyen og omegn, og bergverksanlegget i Hiorthhamn, med størst vekt på taubanebukkene. Empirien i undersøkelsen min er hovedsakelig saksdokumenter knyttet til forvaltningen av undersøkelsesobjektene i perioden 2003–2022. Dette inkluderer tiltakssøknader fra tiltakshaveren, vurderinger fra Sysselmesteren, vedtak fra Riksantikvaren, og vedtak fra Longyearbyen lokalstyre. Arbeidsrapporter, e-poster, fakturaer og andre relevante dokumenter er i tillegg blitt brukt for å beskrive hvilke tiltak som har blitt utført.

4.2.1 Fremgangsmåte

I det andre forsøket på å systematisere dokumentene hadde jeg en bedre forståelse av hvordan jeg skulle bruke og analysere kildegrunnlaget mitt. Arbeidet med å systematisere og skrive om dokumentene ble derfor lettere. Jeg startet med å sortere saksdokumentene som gjaldt taubanebukkene i et mappesystem etter årstallene til tiltakssøknadene. Mappen for Store Norskes tiltakssøknad av 13. juni 2013 inneholdt derfor også Riksantikvarens korresponderende vedtak av 21. juni 2013. Dette repeterte jeg for de fire resterende tiltakssøknadene. Deretter komprimerte jeg dataene i disse dokumentene ut fra kategorier og relevans for forskningsspørsmålene mine. For tiltakssøknadene skrev jeg om hvilke bukker som ble omsøkt, hvilke tiltak som ble omsøkt, tidspunktet tiltakshaveren ønsket å utføre tiltaket, og hva de brukte som argumentasjon for tiltaket. I korresponderende vedtak fra forvaltningsmyndighetene skrev jeg om etatenes vurdering av tiltak, hjemler for vedtak, vilkår

---

⁸⁹ Asdal & Reinertsen 2020: 144

⁹⁰ Asdal & Reinertsen 2020: 146-147

og begrunnelser for eventuelle tillatelser eller avslag. Jeg var også spesielt oppmerksom på om klimaendringer ble nevnt. Dokumenter knyttet til en bukk som raste ned i april 2004, manglet fra Store Norskes server. Disse fikk jeg etter forespørsel, oversendt fra Sysselmesteren. Jeg gjentok fremgangsmåten over for disse dokumentene.

Deretter identifiserte jeg hvilke taubanebukker det har blitt gjort tiltak på, og hva tiltakene gikk ut på. Dette innebar å lese rapporter, e-poster, fakturaer og andre relevante dokumenter fra både Store Norske og ansvarlige entreprenører. Videre beskrev jeg hvilken bukk tiltaket ble utført på, hva tiltaket gikk ut på, når det ble utført og hvilken entreprenør som utførte det. Arbeidet med å systematisere dokumentene på denne måten ble gjentatt for to saker fra Hiorthhamn i 2021.

Etter dette trakk jeg karakteristiske momenter ut fra dokumentene knyttet til taubanebukkene i Longyearbyen og omegn. Jeg valgte først å utarbeide kart som viste de aktuelle taubanene og -bukkene, samt en tidslinje som illustrerte tidsdimensjonen i saksgangen. Dette gjorde jeg for å få en bedre oversikt over undersøkelsesobjektene, og større forståelse av tidsdimensjonen i saksgangen. I dokumentenes saksgang så jeg nærmere på saksbehandlingstiden, saksbehandlerne, og hvilke vurderinger, medhold og vilkår som var gitt. Jeg fremstilte på bakgrunn av analysen av saksgangen en modell som viser saksbehandlingen for tiltak som berører fredete kulturminner på Svalbard. På denne måten illustrerer jeg saksgangen på en mer lesbar måte. Etter dette analyserte jeg de utførte tiltakene på taubanebukkene. I disse tilfellene så jeg på finansiering, vedtakenes gyldighet, logistikk, sesong og utførte tiltak. Jeg fremstilte på bakgrunn av analysen av utførte tiltak en modell som viser prosessen bak utførelsen av tiltak på Svalbard. Dette ble gjort for å illustrere hvordan utførelsen av tiltak på Svalbard er avhengig av spesielle forhold.

4.2.2 Utfordringer

En av de største utfordringene jeg møtte i arbeidet med undersøkelsen var knyttet til omfang og tidsbruk. Store mengder med dokumenter var, som nevnt, tilgjengelig gjennom Store Norske. Disse var imidlertid ikke organisert på en måte som var hensiktsmessig for denne undersøkelsen. Flere dokumenter var i tillegg feilsorterte, noe som gjorde at jeg brukte mye tid på å gå gjennom mapper som i utgangspunktet ikke var relevante. Jeg observerte også det jeg opplevde som en gjennomgående mangel på felles utforming i dokumentene. Det var for eksempel lite konsekvent bruk av navn på taubanebukkene. Bukken med Askeladden ID 87889-12 blir for eksempel kalt 'Saudi-Arabiabukken' eller 'bukken i eleveleiet' mens taubanebukkene ved skolen ofte omtales som 'Skolebukker', uten at det refereres til den

individuelle bukkens Askeladden ID. Taubanebukkens Askeladden ID ble dessuten endret i 2018, slik at bukkenummeret skulle korrespondere med nummereringen til Store Norske. En 'Skolebukk' endret for eksempel ID fra 158986-15 til 158986-7. Bukkene i dokumentene før 2018 omtales derfor med et annet nummer enn de har i dag, dersom de i det hele tatt identifiseres etter mer enn bare bukkens muntlige navn. Disse faktorene førte til at jeg brukte svært mye tid på å systematisere data, og slet med å få oversikt over historikken til taubanebukkene.

Jeg møtte mange av de samme utfordringene i arbeidet med å redegjøre for de utførte tiltakene på taubanebukkene. Dette var særlig utfordrende i arbeidet med å lage tidslinjen, og spesielt i forhold til tidspunkter for tiltakene. Dersom et tiltak ble utført 'vinteren 2020', uten videre presisering, kunne dette enten bety på starten av året, eller på slutten av året.

4.2.3 Vurdering av data

Mitt datagrunnlag er en digital dokumentsamling. Fordelene med en digital dokumentsamling er at den gjør innsamlingen og systematiseringen av data mer tidseffektiv, samt mer tilgjengelig siden den er søkbar. Ulempene med en digital dokumentsamling er at en så rask tilgang til store mengder med potensielt datamateriale har skapt metodiske utfordringer knyttet til navigasjonen, prioriteringen og organisasjonen av materialet, som beskrevet i kapittel 4.2.2. Det har derfor vært viktig å ha en aktiv og kritisk tilnærming til hvordan jeg har funnet og brukt dokumentene som utgjør mitt datagrunnlag.⁹¹ Mer om dette diskuteres i kapittel 4.3.

Det har vært viktig å tenke kritisk på utvalget av dokumentene som utgjør mitt datagrunnlag. Som vi har sett, var det tidlig nødvendig å avgrense hvilke dokumenter som var relevante for min undersøkelse. For å kunne følge saksgangen var det naturlig å starte kronologisk med tiltakssøknaden. Deretter fulgte vurderinger fra Sysselmasteren, og vedtak fra Riksantikvaren og Longyearbyen lokalstyre. Hva angår representativitet, vurderer jeg at mitt utvalg av dokumenter er eksempler fra en forvaltning som strekker seg over 20 år. Mitt datasett er derfor, etter min mening, representativ for forvaltningspraksisen av taubaneanlegget i denne perioden.

---

⁹¹ Asdal & Reinertsen 2020: 206

4.3 Metodekritikk

Det kan være svakheter ved kildegrunnet i undersøkelsen min. Det er ingen garanti for at mitt datagrunnlag er komplett. Dokumentmappen jeg fikk tilgang til, var en kopi av den originale mappen. Det kan derfor ha vært dokument som, ved en feil, ikke ble lastet opp i mappen jeg hadde tilgang til. Jeg måtte derfor kontinuerlig spørre meg selv om jeg kunne stole på at jeg hadde funnet det jeg trengte til undersøkelsen min. Dersom det var dokumenter jeg savnet, tok jeg kontakt med personer som kunne sende meg disse. Hvis det eksisterer annen dokumentasjon som hadde vært relevant for denne undersøkelsen, men som jeg selv ikke har funnet frem til gjennom analysen, så er dette en svakhet med metoden min. En annen svakhet ved kildegrunnet kan være påliteligheten til dokumentenes avsender, og til dokumentet i seg selv.⁹² Jeg har imidlertid ingen nevneverdige kritikker rettet mot avsenderen eller dokumentene, og anser begge som pålitelige.

Det kan også være svakheter ved metodene jeg har i brukt i undersøkelsen, eller ved mangel på andre metoder. Dokumentanalyse ble i utgangspunktet valgt som metode fordi det virket naturlig med tanke på kildegrunnet. Metoden virket i tillegg overkommelig med tanke på oppgavens tidsramme. I ettertid har det blitt klart at intervju kunne vært hensiktsmessig for denne undersøkelsen. Ressursene ved Store Norske kunne på denne måten blitt utnyttet i større grad. Intervju er på den andre siden en tidskrevende metode med mange formkrav. Det ble derfor tatt en avgjørelse om å ikke gå videre med dette for denne oppgaven.

4.4 Ethiske spørsmål

God forskningsetikk innebærer blant annet å sikre at man samler inn og bruker informasjon på en etisk forsvarlig måte.⁹³ Da det ble klart at mitt datagrunnlag besto av dokumenter fra Store Norske sitt interne mappesystem, innhentet jeg tidlig muntlig samtykke for bruk av informasjonen i min oppgave. Saksdokumentene regnes i utgangspunktet som offentlige, noe som tilsier at det ikke er noe i veien for å bruke dem. Det var imidlertid viktig for meg å få Store Norskes informerte samtykke. Et annet etisk spørsmål jeg møtte på i bruken av dataene, var hvorvidt jeg skulle navngi saksbehandlerne for dokumentene. Personlige opplysninger er i utgangspunktet underordnet saken i min undersøkelse, men jeg har valgt å navngi saksbehandlerne slik at jeg kan kommentere dette forholdet i analysen min. En anonymisering ville gjort dette mer komplisert.

---

⁹² Asdal & Reinertsen 2020: 209-211

⁹³ Asdal & Reinertsen 2020: 212

Det er i tillegg etiske spørsmål vedrørende min egen rolle som forsker. Min undersøkelse har blitt gjort i samarbeid med et forskningsprosjekt. Prosjektet ga meg tilgang til deres interne mappesystem, og dekket økonomiske kostnader for praksisoppholdene mine på Svalbard. Jeg har i tillegg deltatt på prosjektets jevnlige arbeidsmøter. Spørsmålet i dette tilfellet er om jeg har blitt påvirket av prosjektet jeg har tilknytning til på en måte som har hatt betydelig innflytelse på undersøkelsen min. Mitt fokus på klimaendringer er inspirert av prosjektet. Det samme gjelder for bruken av taubanebukkene og Hiorthhamn som undersøkelsesobjekt. Prosjektet har likevel ikke vært direkte bestemmende for hvilket kildegrunnlag og metode jeg har brukt, eller for diskusjonen i denne oppgaven. Dette har i stor grad blitt utviklet av meg selv i samråd med oppgavens veileder. Dette er tilfellet for påvirkningen av praksisstedet på undersøkelsen.

Undersøkelsen ikke meldt inn til Sikt (tidligere norsk senter for forskningsdata), da dette ikke var nødvendig.

4.5 Sammendrag

I dette kapitlet har vi sett hvordan feltarbeid, observasjon og praksisorientert dokumentanalyse har blitt brukt som metode for denne undersøkelsen. Feltarbeid og observasjon ble benyttet for å danne utgangspunktet til undersøkelsen. Praksisorientert dokumentanalyse utviklet undersøkelsen videre. Denne metoden ble brukt for å undersøke hvordan dokumentene i kildegrunnlaget har fått noe til å skje. Den største utfordringen knyttet til bruken av praksisorientert dokumentanalyse var omfanget av kildegrunnlaget. Systematiseringen av disse dokumentene var tidskrevende og tungvint. Det er heller ikke sikkert at dette kildegrunnlaget er komplett, noe som kan være en svakhet ved undersøkelsen. Andre svakheter ved undersøkelsen kan være knyttet til etiske spørsmål. Både med tanke på påliteligheten til kildegrunnlaget, og til undertegnede som forsker. Det har likevel blitt vurdert at dette ikke hatt en nevneverdig negativ påvirkning på resultatet av undersøkelsen.

5 Analyse

Denne undersøkelsen ønsker å finne ut hvilken betydning klimaendringer har hatt for forvaltningen av taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn i årene mellom 2003 og 2022, og hvilke konsekvenser de vil ha for fremtidig forvaltning. Til å begynne med vil det derfor undersøkes hvordan forvaltningspraksisen av taubaneanlegget har vært i denne tidsperioden. For å finne ut av dette er det formulert flere underspørsmål. Det første spør hva dokumenter knyttet til de midlertidige sikringstiltakene i Hiorthhamn i 2021 kan fortelle om forvaltningspraksisen på Svalbard i møte med klimatiske utfordringer. Det andre spør hva dokumenter knyttet til forvaltningen av taubanebukkene i Longyearbyen og omegn kan fortelle om forvaltningspraksisen på Svalbard i årene mellom 2003 og 2022.

Dokumentene vil først bli redegjort for på en detaljert måte, både for saksbehandling og utførte tiltak. Dette er nødvendig for å kunne kommentere spesifikke momenter senere. Arkivdokumentene er i saksbehandlingen referert til etter avsender, tittel og dato. I utførelsen av tiltak vil dokumentene ikke refereres direkte til. En komplett liste over dokumentene kan finnes i listen over upublisert kilder. Momentene som trekkes ut av dokumentene er karakteristiske for kildegrunnet. Disse momentene vil senere, sammen med teori og bakgrunn, brukes for å diskutere hvordan forvaltningspraksisen på Svalbard bør tilpasses for fremtida i lys av klimaendringene.

5.1 Taubaneanlegget

Taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn er både automatisk fredet og vedtaksfredet. Delene av anlegget som er fra tiden før 1946 ble automatisk fredet da svalbardmiljøloven trådte i kraft i 2002. De resterende delene ble fredet ved vedtak av Riksantikvaren i 2003. Fredningsvedtaket setter konteksten for forvaltningspraksisen på Svalbard i 2003–2022. En redegjørelse av vedtaket er derfor nødvendig for å forstå argumentene bak vedtaksfredningen av de gjenværende delene av taubaneanlegget, og hvilken effekt det har hatt på forvaltningspraksisen på Svalbard.

Riksantikvaren (RA) fredet i «Taubaneanlegget fra Adventdalen til Skjæringa, Longyearbyen, Svalbard - Vedtak om fredning med hjemmel i Svalbardmiljøloven § 39 første ledd pkt. c» av 20. februar 2003, taubaneanlegget fra Adventdalen til Skjæringa med hjemmel i sml. § 39 første ledd punkt c. Rådgiver hos RA, Susan Barr, var saksbehandler. Fredningen omfattet totalt 100 taubanebukker, fire strammestasjoner, daganlegget til gruve 6, siloen og trappesentralen til gruve 5, vinkelstasjonen i Endalen, taubanesentralen på Skjæringa, og

eksteriøret til taubanelageret. Ett av formålene med fredningen var å «... bevare de gjenstående delene av taubaneanlegget i Longyearbyen som en funksjonell enhet som gir et konkret og lettfattelig bilde av kulletts tidligere vei fra gruvene til utskipningskaaien.»

Riksantikvaren kan ifølge fredningen gi dispensasjon etter søknad for tiltak som ikke strider mot formålet med fredningen eller som ikke vil påvirke verneverdiene jf. sml. § 22. Tiltak som går utover vanlig vedlikehold, som restaurering, gjenoppbygging og flytting, krever tillatelse fra RA jf. sml. § 45 annet ledd. Søknaden om tillatelse skal sendes til Sysselmesteren på Svalbard for vurdering, og senere oversendes til Riksantikvaren. I fredningsbestemmelsene blir det fastslått at vedlikehold og istandsetting skal skje med materialer og metoder «... tilpasset anleggets egenart og på en måte som ikke reduserer de verdiene som er grunnlaget for fredningen.» Om vedlikehold skriver Riksantikvaren at:

«Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredet bygninger og anlegg er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre materialene i bygningene og de tekniske installasjonene. Vedlikehold skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig teknikk, utførelse og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.»

Riksantikvaren skriver i sin vurdering av kulturminnet at begrunnelsen for fredningsvedtaket var at gruvedrift har vært en spesiell, både økonomisk og politisk, viktig del av Svalbards historie og utvikling. Når det gjelder gruveanlegg i Arktis, skriver RA at de enkeltes forskjellige løsninger og tilpasninger til de naturgitte forholdene var av særlig interesse for fredningen. Disse anleggene viser ifølge Riksantikvaren menneskers varierte fantasi og oppfinnsomhet i møte med vanskelige klimatiske betingelser.

I saksgangen frem mot fredningen oppsto det særlig konflikt rundt fredningen av taubanesentralen på Skjæringa. Store Norske uttrykte et ønske om å gjenbruke bygget som kontorlokale, noe som ville bety at store deler av de tekniske installasjonene inne i taubanesentralen måtte fjernes. Gjennom høringsuttalelser kom det frem at Store Norske sine planer for gjenbruk hadde stor lokal oppslutning. Sysselmesteren anerkjente i et brev fra 2001 at det fantes et klart signalisert ønske om ny bruk av taubanesentralen. SMS påpekte imidlertid at i et nasjonalt, og kanskje internasjonalt perspektiv, var graden av autentisitet gjennom hele anlegget en av de store verneverdiene til taubanesentralen. Konflikten lå dermed i ulike syn på hva taubanesentralen sin primære verneverdi var.

Som et ledd i arbeidet med fredningen av taubanesentralen engasjerte Sysselmesteren konsulentfirmaet Multiconsult AS for å utrede tekniske spørsmål knyttet til bygget.

Multiconsults rapport fra mars 2002 konkluderte med at taubanesentralen var i meget god stand, og at behovet for vedlikehold var begrenset siden nedbrytningen av trematerialene og korrosjonen på stålmaterialene og kledningene var lav. Rapporten påpekte at det tørre og kalde klimaet på Svalbard gjør nedbrytning av materialer forsvinnende liten og bestandigheten nesten uendelig. Multiconsult anslo i rapporten en totalkonstand på 15 000 kroner i året for vedlikeholdskostnader. Store Norske mente at denne rapporten dokumenterte at bygget var velegnet for ombygging, og at det kun ville gjøres mindre nødvendige inngrep ved ombygging til kontorer. Riksantikvaren bemerket likevel at taubanesentralen ikke først og fremst blir ansett som en bygning, men som et vernebygg rundt en teknisk funksjon. RA konkluderte derfor med at fjerningen av store deler av den tekniske installasjonen ville være i strid med formålet i fredningen.

Etter fredningen av taubanesentralen i 2003 har det blitt gjort flere forsøk på å få på plass en bruksendring for bygget. I 2007 foreslo et skisseprosjekt å omgjøre taubanesentralen til et representasjonslokale for Store Norske, uten særlig resultat. I nyere år har Store Norske fått tildelt midler fra Svalbards miljøvernfond til utredning og prosjektering av bruksendring av taubanesentralen. Dette er et prosjekt som fortsatt er pågående. Store Norske har ellers omsøkt Riksantikvaren om tillatelse til å utføre vedlikehold og sikring av taubanesentralen en rekke ganger siden den ble fredet.

5.2 Taubanestasjonen i Hiorthhamn

De midlertidige sikringstiltakene i Hiorthhamn i 2021 er eksempler som illustrerer hvordan forvaltningen på Svalbard har håndtert akutte farer som er resultatet av klimaendringene. Sysselmesteren ble høsten 2020 oppmerksom på den svært aktive kysterosjonen i Hiorthhamn, som truet både taubanestasjonen og smia. Den raske utviklingen var ifølge SMS overraskende, både for dem og for forskningsmiljøet som overvåket området (se vedlegg 4). Det var tidligere antatt en 10-årsprognose for erosjonen i dette området. I januar 2021 gjorde Store Norske og Sysselmesteren Nærings- og fiskeridepartementet og Riksantikvaren klar over at smia og taubanestasjonen i Hiorthhamn var utsatt for stor fare som følge av pågående, aggressiv erosjon i strandkanten. De vurderte at det var stor sannsynlighet for at kulturminnene ville kollapse dersom tiltak ikke ble iverksatt så snart som mulig. Smia ble foreslått flyttet vekk fra strandkanten som et midlertidig strakstiltak. Sysselmesteren vurderte i tillegg at det var nødvendig å sikre erosjonskanten for å hindre at erosjonen påvirket konstruksjonen og betongfundamentene på taubanestasjonen.

5.2.1 Midlertidig flytting av smia mars 2021

Saksbehandling

Sysselemesteren søkte dermed, på vegne av Nærings- og fiskeridepartementet (NFD), i «Søknad om dispensasjon etter svalbardmiljøloven § 44 for tiltak på, og i sikringssonen til automatisk fredet kulturminne – Smia, ID 93040-5 – Hiorthhamn, Adventfjorden» av 11. februar 2021, om tillatelse til å flytte smia (Askeladden ID 93040-5) i Hiorthhamn, 15 meter inn i terrenget. Kulturminnerådgiver hos SMS, Ina Snaprud, var saksbehandler. Det omsøkte tiltaket ble omtalt som et strakstiltak som måtte iverksettes samme vinter for at smia ikke skulle kollapse, eller bli påført uopprettelige skader. Sysselemesteren skriver at formålet med strakstiltaket var å skaffe tid til vurdering og prosjektering av mer permanente tiltak. Strakstiltaket innebærer å stabilisere smia, frigjøre den fra terrenget, montere en midlertidig flytteanretning, og trekke bygningen 15 meter vekk fra erosjonskanten ved hjelp av beltevogn. Smias jordgulv vil ikke la seg flytte, og vil derfor gå tapt. Gulvet er imidlertid ikke avgjørende for smias verdi som kulturminne etter Sysselemesterens vurdering. Sysselemesteren anbefalte Riksantikvaren å gi dispensasjon til oppjekking, flytting og bardunering av smia som midlertidig sikring mot erosjon.

Riksantikvaren ga i «Svalbard - Hiorthhamn - Smie - midlertidig sikringstiltak, flytting - Vedtak om dispensasjon jf. sml § 44, fjerde ledd» av 15. februar 2021, tillatelse til de omsøkte tiltakene i medhold av sml. § 44 første ledd. Seniorrådgiver hos RA, Maria Samudrika Lytomt, var saksbehandler. Riksantikvaren satte vilkår om at de måtte varsles dersom tiltakene av uforutsette forhold gjennomføres på en måte som vesentlig avviker fra metoden beskrevet i søknaden. Tiltakene skulle i tillegg dokumenteres og oversendes SMS og RA. Løse kulturminner innenfor området skulle sikres med markering for å unngå skade eller dokumenteres dersom de midlertidig flyttes. Riksantikvaren var enig i Sysselemesterens vurdering. Riksantikvaren vurderte det som svært viktig å utføre tiltak som kan bidra til å sikre de gjenværende, stående kulturminnene fra å kollapse eller forsvinne på havet. De skriver at RA vurderte at det foreligger særlig tilfelle knyttet til umiddelbar trussel av bevaringsforholdet på stedet, og at tiltakene derfor lå innenfor rammen for hva det kan dispenseres for etter sml. § 44 første ledd.

Utførte tiltak

Arbeidet med å flytte smia hadde oppstart 23. februar 2021. Store Norske var utførende byggherre på vegne av NFD, mens Svalbard bygg AS og Vestlaft AS var entreprenører. Smia ble stabilisert og gjort klar til flytting etter metodene beskrevet i søknaden av 11. februar

2021. Bygget skulle etter planen flyttes 3. mars, men mangel på beltevognsjåfør gjorde at flyttingen ble utsatt til dagen etter. I en arbeidsrapport blir flytteprosjektet beskrevet som vellykket. Nedjekking og videre restaurering som går utover vanlig vedlikehold var tenkt utført sommeren samme år.

Per mai 2023 har det ikke blitt utført mer arbeid på smia siden flyttingen i mars 2021. En henvendelse har blitt sendt som etterspør hvorfor dette er tilfellet, men den har ikke blitt besvart i skrivende stund.

5.2.2 Midlertidig erosjonssikring ved taubanestasjonen mai 2021

Saksbehandling

I «Søknad om dispensasjon etter svalbardmiljøloven § 44 for tiltak i sikringssonen til automatiske fredet kulturminne - Taubanestasjonen, ID 93040-6 – Hiorthhamn, Adventfjorden» av 12. mai 2021, søkte Nærings- og fiskeridepartementet om tillatelse til utlegging av steinmasser i sikringssonen til taubanestasjonen (ID 93040-6) i Hiorthhamn. Fagdirektør hos NFD, Einar Lund Sørensen, var saksbehandler. Formålet med det omsøkte tiltaket var å sikre bygningen mot erosjon og kollaps, og skaffe tid til å vurdere, dokumentere og prosjektere hvilke tiltak som eventuelt burde iverksettes. Sikringstiltaket innebar at steinmasser ble lagt ut på strategiske posisjoner ved taubanestasjonens sørvegg og østvegg, der det var antatt at eroderingen ville fortsette. Steinmassene skulle fraktes med beltegående kjøretøy, og flyttes på plass med gravemaskin. Steinmassene skulle bli etablert i vollformasjoner med en geotekstilduk, på en måte som gjorde at tiltaket var reversibelt. Dersom det viste seg å være behov for å supplere sikringstiltaket, skulle sandsekker lagres i beredskap.

Sysselemesteren anbefalte i «Søknad om dispensasjon etter svalbardmiljøloven § 44 for tiltak på automatisk fredete kulturminner – lokalitet ID 93040 Hiorthhamn (Moskushamn), ID 93040-6 Taubanesentralen, ID 93040-12 Kulltipp samt sikringssonen til automatisk fredet kulturminne ID 93040-2, -3 og -4 Trasè, ID 93040-5 Smie, ID 93041-2 og -4 Taubanetrasè - Hiorthhamn, Adventfjorden» av 14. mai 2021, at Riksantikvaren skal gi tillatelse til strakstiltaket. Kulturminnerådgiver hos SMS, Ina Snaprud, var saksbehandler. Tiltaket var etter Sysselemesterens vurdering gjennomførbart, og trolig det eneste tiltaket som kunne gjennomføres i løpet av tidsvinduet før snøen forsvant, da frakt av materialer til Hiorthhamn ble vesentlig mer komplisert. Det var på dette tidspunktet ikke fastslått om en permanent sikring av taubanesentralen vil innebære erosjonssikring, flytting, eller kontrollert

forfall/demontering. Sysselmesteren skriver at frakt av steinmassene og maskiner må foregå med beltegående kjøretøy på frossen, snødekt mark. Sysselmesteren ba også om at Riksantikvaren prioriterte behandlingen av søknaden, på grunn av værmessige forhold som tilsa at tiltaket måtte utføres i løpet av den kommende uken.

Riksantikvaren ga i «Hiorthhamn, Svalbard, Taubanesentralen ID 93040-6 - Smie IDK 93040-5, 93040-2,3, 4 Traseør og 93040-12 Kulltipp - Vedtak om dispensasjon for midlertidig sikringstiltak jf. sml § 44, første ledd» av 18. mai 2021, tillatelse til de omsøkte tiltakene i medhold av sml. § 44 første ledd. Seniorrådgiver hos RA, Maria Samudrika Lytomt, var saksbehandler. Riksantikvaren satte vilkår om at steinmassene skulle plasseres på en måte som, så langt det er mulig, tok hensyn til gjenværende deler av omkringliggende faste og løse kulturminner. RA skulle i tillegg varsles dersom tiltakene av uforutsette forhold gjennomføres på en måte som vesentlig avviker fra metoden beskrevet i søknaden, og tiltakene skulle dokumenteres til SMS og RA. Riksantikvaren satte i tillegg vilkår for håndteringen av synlige løse kulturminner. Dokumentasjonen skulle inngå i en samlet rapport for erosjonssikring av taubanestasjonen og smia, som skulle utarbeides som en del av en større utredning for en permanent løsning for begge kulturminner i løpet av 2021. Riksantikvaren var enig i Sysselmesterens vurdering. RA vurderte at det forelå særlig grunn for dispensasjon, da taubanestasjonen var i umiddelbar fare for skade eller tap da isen smeltet og erosjonen ble aktiv igjen. Riksantikvaren skriver at tiltaket ikke medførte vesentlige inngrep i det fredete området, da tiltaket var midlertidig reversibelt, og anså at det lå innenfor rammen for hva det kunne dispenseres for etter sml. § 44 fjerde ledd.

Utførte tiltak

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) tok først kontakt med entreprenøren LNS Spitsbergen (LNSS) 9. mars 2021 for å utføre dette arbeidet. LNSS ga da et grovt prisoverslag på 500 000-600 000 kroner. Etter dette var det lite kommunikasjon. 10. mai 2021 skriver NFD at de måtte avveie ambisjonene til tiltakene opp mot kostnadene ved gjennomføring. LNSS sendte deretter et nytt estimat på 154 500 kroner for transport og utlegging av stein. NFD skriver at en tillatelse fra RA innen kort tid var en forutsetning for at tiltaket kunne gjennomføres. LNSS skriver at de i utgangspunktet ikke hadde kapasitet den neste uken. Arbeidet med å etablere en midlertidig steinvoll ved taubanestasjonen i Hiorthhamn ble likevel utført i slutten av mai 2021.

I mai 2023 ble sikringen supplert med en tilsvarende fylling. Riksantikvaren vurderte at dette tiltaket var innenfor gjeldende dispensasjon. Tiltaket kunne derfor utføres uten å søke om ny dispensasjon.

5.2.3 Momenter fra saksgang for saksbehandling og tiltak i Hiorthhamn

Saksgang for saksbehandling

Saksgangen for saksbehandlingen i Hiorthhamn er effektiv. Sysselmasteren ble først oppmerksom på den aggressive erosjonen i Hiorthhamn høsten 2020. I januar 2021 startet prosessen med å planlegge tiltak for kulturminnene i dette området. Saksbehandlingstiden for den midlertidige flyttinga av smia var fire dager (februar 2021), mens saksbehandlingstida for den midlertidige steinvollen ved taubanestasjonen var seks dager (mai 2021). Her ser man at det er svært kort saksbehandlingstid. Det kan være flere grunner til dette. Begge tiltakene var ment som midlertidige strakstiltak. Det var i tillegg gjort mye forarbeid, og det var tett kommunikasjon mellom aktørene. Tiltakssøknaden for smia var dessuten sendt direkte til Riksantikvaren av Sysselmasteren på vegne av NFD, noe som kan ha bidratt til den særlig korte saksbehandlingstiden. Saksbehandlerne var i alle tilfeller de samme, noe som også kan ha bidratt til den korte saksbehandlingstiden.

Riksantikvaren ga i samtlige vedtak tillatelse til midlertidige strakstiltak i medhold av sml. § 44 første ledd. RA vurderte at den pågående erosjonen i Hiorthhamn utgjorde en så stor fare for kulturminnene, at det forelå særlig grunn for dispensasjon. Riksantikvaren satte vilkår om dokumentasjon, varsling for endringer i metode, og vilkår for løse kulturminner i området.

Saksgang for utførelse av tiltak

Det var flere forhold som påvirket saksgangen for utførelsen av tiltak i Hiorthhamn. Det var ikke søkt om midler fra Svalbards miljøvernfond til noen av tiltakene. Tiltakshaver var derfor ikke avhengig av å følge eventuelle vilkår fra SMF. Utførelsen av tiltak var imidlertid underlagt andre begrensninger. Vedtaket for midlertidig flytting av smia var gyldig i tre år fra mottakelse. Dersom tiltaket ikke var utført innen denne fristen, måtte man ha søkt om tillatelse på nytt. Det var ingen informasjon om hvor lenge vedtaket for steinvollen var gyldig. Utførelsene var i tillegg preget av utfordringer knyttet til logistikk. Under arbeidet på smia i februar–mars 2021 ble flyttingen utsatt med én dag på grunn av mangel på personell, uten at dette hadde noen store konsekvenser. Logistikk kan også ha påvirket arbeidet med den midlertidige steinvollen rundt taubanestasjonen. Det gikk over to måneder fra NFD sin første e-post til entreprenøren, til de fikk utført tiltaket. Det første prisoverslaget fra entreprenøren i

mars 2021 var svært høyt, og tidlig i mai 2021 var kapasiteten deres til å utføre arbeidet begrenset. Dette kan ha bidratt til den relativt lange arbeidsprosessen.

Restaureringsarbeidet var planlagt samme sommer på smia, er per mai 2023 ikke utført. Det er i skrivende stund usikkert hvorfor dette er tilfellet. Etterfyllingen av erosjonssikringen i mai 2023 var godkjent av Riksantikvaren, selv om det ikke ble brukt sandsekker som beskrevet i RA sitt vedtak av 18. mai 2021.

5.3 Taubanebukkene i Longyearbyen og omegn

Taubanebukkene i Longyearbyen og omegn er eksempler som illustrerer hvordan forvaltningen på Svalbard har håndtert kulturminnenes akselererende nedbryting som følge av klimaendringene. Denne nedbrytningen har vært et særlig problem for taubanebukkene i Longyearbyen og omegn. Det har blitt sendt seks tiltakssøknader for istandsetting av taubanebukker: i 2006, 2013, 2016, 2018, 2019 og 2022. Det har blitt søkt om tillatelse til tiltak på tre automatisk fredete taubanebukker, og på ti vedtaksfredete bukker. En rammetillatelse for om lag 170 stående taubanebukker har også blitt omsøkt. Det har blitt utført tiltak på 12 taubanebukker i årene mellom 2003 og 2022 (se vedlegg 5-7).

5.3.1 Tiltakssøknad 2006

Saksbehandling

I «Søknad om gjenoppbygning av nedrast bukk» av 12. juli 2006, søkte Sysselmasteren om tillatelse til å sette opp en kopi av en nedrast bukk (ID 158957-23) på bane 1b.

Kulturminnerådgiver hos SMS, Anne-Cathrine Flyen, var saksbehandler. Den aktuelle bukken blåste ned i april 2004. I en befaringsrapport fra mai 2005, skrevet av kulturminnerådgiver ved SMS, Siri Hoem, ble det vurdert tre alternative vernestrategier for den nedraste bukken: ingen tiltak, restaurering av eksisterende bukk, og full rekonstruksjon. SMS bestemte seg for å søke om tillatelse til en kombinasjon av de to siste. Sysselmasteren skriver i søknaden at det var deres oppfatning at taubanetraseene burde bevares så intakt som mulig, og at de derfor ønsket å sette taubanebukken opp igjen med delvis gjenbruk av bukkens materialer.

Riksantikvaren (RA) ga i «Gjenoppbygning av nedrast taubanebukk - Dispensasjon» av 16. august 2006, tillatelse til de omsøkte tiltakene i medhold av sml. § 45 annet ledd. Rådgiver ved RA, Susan Barr, var saksbehandler. Riksantikvaren ga midlertidig aksept til tiltaket før formell tillatelse ble ferdigstilt. RA vurderte at tiltaket var gunstig for helheten i bybildet, og for forståelsen av sammenhenger relatert til gruvebyens kulturminner. Riksantikvaren satte vilkår om at arbeidsprosessen skulle dokumenteres.

Utførte tiltak

Arbeidet på bukken fant sted over tre år. Det første byggearbeidet ble utført mellom 1. august og 8. september 2006. Under et prøveløft for reisningen av den rekonstruerte bukken, oppsto det et brudd på det ene fundamentbenet. Reisningen ble dermed utsatt til neste vår i påvente av nytt tømmer. I mellomtiden ble treprøver fra den brutte stokken analysert for å finne årsaken til bruddet, uten at dette ga konkluderende resultater. I mars 2007 ble den skadete stokken byttet, men både maskinelle og miljømessige avvik førte til at reisningen igjen måtte utsettes. Under reisningen 26. april 2007 oppsto det et tilsvarende brudd fra forrige reisiningsforsøk i et annet fundamentben. Sysselmesteren valgte i dette tilfellet å forsterke bruddet med jernlast og bolter, og reiste bukken 10. mai 2007. Bukken ble deretter forsterket med ekstra stokker og skråavstivere. De ekstra forsterkningene ble demontert 1. april 2008, og bukken ble ferdigstilt.

5.3.2 Tiltakssøknad 2013

Saksbehandling

«Søknad om tiltak på taubanebukker i Longyearbyen» av 13. juni 2013 er den første tiltakssøknaden vedrørende taubanebukkene som Store Norske sendte til Riksantikvaren. Eiendom- og forvaltningssjef hos Store Norske, Sveinung Lystrup Thesen, var saksbehandler. Søknaden ble utarbeidet på bakgrunn av undersøkelser utført av NIKU og Mycoteam, som viste at det var alvorlige svekkelser i flere av taubanebukkene. Forskerne avdekket kraftige råteskader i beina til taubanebukkene, noe som hadde stor konsekvens for bukkenes stabilitet. Det ble anbefalt å gjøre enkelte strakstiltak for alvorlig svekkede bukker som utgjorde en sikkerhetsrisiko. Store Norske skriver i søknaden at de hadde et ønske om å bevare mest mulig av taubanebukkene, både fra et samfunnsansvarlig og kulturminnemessig aspekt, og innenfor sikkerhetsmessige og fornuftige økonomiske rammer.

Store Norske søkte om dispensasjon for tiltak på totalt fire taubanebukker i Longyearbyen, tre vedtaksfredete bukker på bane 5/6 og én automatisk fredet bukk på bane 2b:

‘Sykehusbukken/Kulturhusbukken’ (Askeladden ID 87889-13), ‘Blåmyrabukken’ (ID 87889-14), ‘Alpinbakkebukken’ (ID 87889-15) og ‘Skolebukken’ (ID 158986-7). Store Norske ønsket å grave rundt og reparere fundamentet på sykehusbukken/kulturhusbukken, og utføre enklere reparasjoner/avstiving på de resterende bukkene. Det ble i tillegg søkt om tillatelse til å ta ut treprøver av bukkene for å kunne analysere tilstanden til bukkene grundigere.

Den første metoden beskrevet i søknaden ville innebære å løsne sykeshusbukken/kulturhusbukken fra fundamentet, og deretter heve den med en stor mobilkran. Deretter repareres fundamentet, og delene med store råteskader erstattes. Nedre del av fundamentet graves opp som et ledd i dette arbeidet. Det blir nevnt en alternativ metode dersom det viste seg at bukken ikke tålte midlertidig flytting, eller dersom det ikke er mulig eller hensiktsmessig å reparere fundamentet. Den alternative metoden gikk ut på å bore nye peler parallelt med beina på bukken, som så festes i de gamle beina. Den andre metoden beskrevet i søknaden gikk ut på å sikre taubanebukkene ved å stramme eksisterende strekkfisker og stabiliserende vaier, eller etablere nye ved behov, i tillegg til forsterkning av hardt skadde deler ved lasking. Store Norske skriver at de ønsket å utføre tiltakene i sommersesongen 2013.

«Longyearbyen planområde - Taubanebukker og taubanestasjonen - Vedlikehold - Tillatelse til tiltak - sml § 44 1. ledd» av 21. juni 2013 er Riksantikvarens korresponderende vedtak. Seniorrådgiver hos RA, Susan Barr, var saksbehandler. Riksantikvaren skriver innledningsvis at de omsøkte tiltakene ble anbefalt av Sysselmesteren, men påpekte at søknaden ikke skulle sendes direkte til RA, men via Sysselmannen. Riksantikvaren var enige med Store Norske i at taubanebukkene var blant de mest markante kulturminnene i byen, og at både kulturminnehensyn og sikkerhetsaspekter tilsa at de skal holdes vedlike i mest mulig grad. Riksantikvaren skriver at fremgangsmåten til tiltakene var godt beskrevet i søknaden, og var enig med gjennomføringsmåten slik den ble beskrevet. Riksantikvaren ga i medhold av sml. § 44 første ledd tillatelse til alle tiltakene på nevnte taubanebukker som beskrevet i Store Norskes søknad av 13. juni 2013. RA satte vilkår om at rapport skal oversendes SMS og RA etter endt arbeid.

Utførte tiltak

Våren 2013 søkte Store Norske om, og ble tildelt, 497 000 kroner til sikringen og istandsettingen av taubanebukkene i Longyearbyen fra Svalbards miljøvernfond. De fikk i tillegg 190 000 kroner til utarbeidelsen av en manual for undersøkelse og istandsetting av taubanebukker. Tiltakene som var tenkt utført i sommersesongen 2013, ble forsinket på grunn av kompetansemangel på Svalbard. Arbeidet ble dermed utsatt til sommersesongen 2014. I september 2014 ble arbeidet utsatt igjen, denne gangen som resultat av lang leveringstid og feilleveranse av tømmer. Arbeidet ble da utsatt til sommer/høst 2015, mens sikringen av taubanebukker var planlagt gjennomført vinteren 2015. Arbeidet ble imidlertid utsatt igjen, denne gangen til vinteren/våren 2016. I januar 2016 utførte entreprenøren Svalbard bygg AS

arbeid på 'sykehus/kulturhusbukken' (ID 87889-13), i henhold til metoden beskrevet i RAs tillatelse av 21. juni 2013. Arbeidet ble ferdigstilt i slutten av 2016. I ettertid har det blitt gjort vurderinger som viste at bukken har hatt problemer med vannsamling rundt pelene, samt andre avvik i konstruksjonen. Metoden ble i senere tiltakssøknader ansett som autentisk, men komplisert, tidskrevende og lite økonomisk gunstig.

5.3.3 Tiltakssøknad 2016

Saksbehandling

I «Søknad om stabiliserende tiltak på taubanebukker» av 4. desember 2016 søkte Store Norske igjen om stabiliserende tiltak på taubanebukker i Longyearbyen. Denne gangen for seks taubanebukker, hvorav tre var nye og tre var tidligere omsøkte bukker:

'Sysselembukken' (ID 87889-1), 'Saudi-Arabia-bukken' (ID 87889-12), 'Blåmyrabukken' (ID 87889-14) og 'Alpinbakkebukken' (ID 87889-15) på bane 5/6, og to 'Skolebukker' (ID 158986-7 og 158986-8) på bane 2b. Eiendoms- og forvaltningssjef hos Store Norske, Sveinung Lystrup Thesen, var saksbehandler. I søknaden skriver Store Norske at metoden som ble brukt på reparasjonsarbeidet på sykehusbukken/kulturhusbukken i 2016, var teknisk solid og visuelt autentisk, men at arbeidet var komplisert og tidskrevende. Med kostander opp mot 600 000 kroner anslo SNSK at det kun var mulig å reparere en til to bukker hver vinter. Store Norske nevnte utviklingen i klimaet, og var bekymret for hvilke følger dette kunne ha for sikkerheten rundt bukkene. De anså det derfor som viktig å effektivisere sikringsarbeidet av taubanebukkene. De søkte dermed om tillatelse til å ta i bruk det Store Norske beskrev som en enklere metode.

Store Norske utviklet den nye metoden i samråd med NIKU og en bygningsingeniør. Metoden ville kunne stabilisere bukken og skadete bein uten at disse måtte fjernes. Store Norske søkte om tillatelse til å sette ned nye trepeler parallelt med de gamle beina, og feste de nye til de gamle. Store Norske vurderte at denne metoden ville gi et mindre visuelt autentisk resultat enn den gamle metoden, men påpekte at dette var et reversibelt tiltak som ga mulighet for utbygging senere. Store Norske skriver at dette var et strakstiltak som kunne gjennomføres på en bærekraftig måte, både med tanke på økonomi og tid, for et stort antall bukker. Helhetsinntrykket av bukken ville ifølge SNSK være intakt, og materialbruken lik.

Sysselemesteren skriver i «Sysselemannens vurdering av søknad om stabiliserende tiltak for taubanebukkar i Longyearbyen - Store Norske Spitsbergen Kullkompani» av 13. desember 2016 at de anså den nye metoden som akseptabel, både i forhold til kulturminneverdi og med

tanke på selve metoden. Kulturminnerådgiver hos SMS; Hans Olav Stegarud, var saksbehandler. Sysselmasteren påpekte at tiltaket var reversibelt, og skriver at dette trolig var den optimale og enkleste måten å stabilisere disse konstruksjonene. Sysselmasteren anbefalte Riksantikvaren å gi tillatelse til tiltaket.

Riksantikvaren skriver i «Longyearbyen - Svalbard - Dispensasjon for stabiliserende tiltak på fredete taubanebukker, jf. svalbardmiljøloven § 44 første ledd» av 11. januar 2017 at taubanesentralen og taubanebukkene har høy opplevelsesverdi, og at de er viktige symboler som bidrar til identitetsskaping i Longyearbyen. Riksantikvaren ga i medhold av sml. § 44 første ledd tillatelse til tiltakene på de nevnte taubanebukkene som beskrevet i Store Norskes søknad av 4. desember 2016. RA satte vilkår om at rapport før, under og etter skulle oversendes SMS og RA etter endt arbeid. Seniorrådgivere hos SMS, Siri Hagen og Lars Erik Bru, var saksbehandlere.

Longyearbyen lokalstyre godkjente i «Tillatelse til tiltak - 22/1 - rehabilitering av 6 sentrumsnære taubanebukker» av 30. mars 2017 søknad fra Svalbard bygg AS på vegne av Store Norske, mottatt 21. mars 2017 om rehabilitering av seks taubanebukker i medhold av bfL. § 2 jf. pbl. § 21-4. Lokalstyret skriver at tiltaket lå innenfor arealplanen til Longyearbyen planområde, og at rehabiliteringen av bukkene måtte utføres i samsvar med Riksantikvarens vedtak. Seniorrådgiver for utvikling hos LL, Astrid Meek, var saksbehandler.

Utførte tiltak

Høsten 2016 søkte Store Norske om, og ble tildelt, Store Norske 660 000 kroner for reparasjon av fundamenter på taubanebukker fra Svalbards miljøvernfond. Høsten 2017 søkte de om, og ble tildelt, ytterligere 870 000 kroner til sikring og istandsetting av taubanebukker. Arbeidet startet høsten 2017. 13. september 2017 krevde Riksantikvaren umiddelbar stans i arbeidet på en av skolebukkene (ID 158986-7). RA observerte på befaring samme dag, bruken av sju gjennomgående bolter som ble brukt til å feste de nye pelene til eksisterende peler. Riksantikvaren påpekte at dette ikke var en reversibel løsning, og at det medførte betydelige direkte inngrep i eksisterende ben. Denne løsningen, som verken RA eller SMS var informert om, ble vurdert av Riksantikvaren som både visuelt og opplevelsesmessig uakseptabel.

Store Norske forklarte i «Søknad om revidert innfestningsmetode ved sikring av taubanebukker» av 26. september 2017 at bruken av gjennomgående bolter skyldes sikkerhetsmessige krav fra Longyearbyen lokalstyre. Store Norske skriver at de i dette tilfellet, i motsetning til arbeidet med sykehusbukken/kulturhusbukken, måtte søke tiltaket til

LL, antakeligvis på grunn av bruken av ny metode. LL krevde prosjektering og en stabilitetsvurdering, som på oppdrag fra Store Norske ble utført av konsulentfirmaet Multiconsult Norge AS. Det ble besluttet at klammene som skulle bli brukt til å feste de nye pelene til de gamle, måtte byttes ut med gjennomgående bolter. Tiltaket ble deretter godkjent av LL uten at Sysselmesteren og Riksantikvaren ble informert om endringen. Store Norske skriver at de anså at endringen falt under ordlyden i dispensasjonen av 11. januar 2017, og at de derfor ikke trengte å informere SMS og RA, selv om de i ettertid anerkjenner at dette er noe de burde gjort. Store Norske argumenterte likevel for at de skulle kunne fortsette med den endrete metoden, og viste til bukkens historie og konstruksjon, sikkerhet, klimaendringer, tid og økonomi som argumenter. Eiendomssjef hos Store Norske, Sveinung Lystrup Thesen, var saksbehandler.

5. desember 2017 sendte Store Norske et nytt løsningsforslag beregnet av Multiconsult til Sysselmesteren. Store Norske søkte om å benytte friksjonsbånd i stedet for gjennomgående bolter som forankring mellom eksisterende og nyetablerte peler, en løsning de anså er tilnærmet lik som med bolter. Sysselmesteren vurderte metoden som akseptabel, og oversendte søknaden til RA. Riksantikvaren valgte å ikke behandle søknaden, da de ønsket å diskutere andre løsninger for stabilisering av fundamentbena. Fra 27. til 30. januar 2018 befarte og diskuterte RA taubanebukkene med Store Norske. Det ble enighet om at Store Norske skulle engasjere Multiconsult for å styrkeberegne en ny løsning for lasking av fundamentbena som bukkene hvilte på, i stedet for selve bukken. Dersom det viste seg at lasking ikke var tilstrekkelig for å stabilisere bukkene som var i svært dårlig stand, kunne det vurderes å benytte friksjonsbånd i kombinasjon med lasking. Riksantikvaren fikk deretter oversendt styrkeberegning for ny løsning med bruk av lasking i stedet for bolter 27. februar 2018.

5.3.4 Tiltakssøknad 2018

Saksbehandling

Store Norske v/Multiconsult søkte 17. april 2018 om tillatelse til bruken av en alternativ reparasjonsmetode, som innebar å fjerne deler med råteskader, og laske inn nytt tømmer. For enkelte stolper kunne det være aktuelt å skifte ut hele stokken. Søknaden omfattet også reparasjon og reetablering av barduner, inkludert fester i bakken der det var relevant, og mulig frilegging av horisontale bjelker som lå i overgangen mellom jord og luft. Trond Haug v/Multiconsult var saksbehandler.

I «Søknad om rehabilitering av taubanebukker - Dispensasjon fra vernebestemmelse» av 30. april 2018 oversendte Longyearbyen lokalstyre et notat fra Multiconsult av 17. april 2018 til Sysselmesteren. Søknaden omfattet de samme taubanebukkene som det tidligere var gitt tillatelse til, med ny metode. Seniorrådgiver for utvikling hos LL, Astrid Meek, var saksbehandler.

Sysselmesteren skriver i «Vidaresending av søknad om rehabilitering av taubanebukker - Dispensasjon jf. svalbardmiljølova §§ 42 og 44 - Sysselmansens vurdering» av 5. juni 2018 at den nye metoden, jf. Multiconsult sitt notat av 17. april 2018, var god, og at den ikke gikk på kostand av bukkenes visuelle inntrykk. Den nye metoden var ifølge SMS mer fokusert på sikringen av selve fundamentet som bukkebena hvilte på, fremfor sikringen av selve bukken. Sysselmesteren påpekte at de hadde avgrenset kompetanse på styrkeberegning, men skriver at de ikke hadde noen grunn til å tvile på Multiconsult sine beregninger. Sysselmesteren anbefalte at Riksantikvaren gir tillatelse til tiltaket. Kulturminnerådgiver hos SMS, Hans Olav Stegarud, var saksbehandler.

Riksantikvaren fattet i «Longyearbyen - Svalbard - Endret vedtak om dispensasjon for stabiliserende tiltak på fredete taubanebukker, ID 87889 og 158986 - Jf. svalbardmiljøloven § 44 første ledd» av 9. juli 2018 vedtak om dispensasjon for tiltak på seks taubanebukker. Det ble innvilget tillatelse til seks tiltak: lasking av fundamentben (ny/alternativ metode), stramming av barduner og fester i bakken, lasking av nedre del av hjørnestolper, kapping av installerte stolper, frilegging av horisontale bjelker og stabilisering med friksjonsbånd av stolpeben/hjørnestolpe som viser til vedtak av 11. januar 2017. Riksantikvaren tillot at gjennomgående bolter kunne bli stående i de bukkene som allerede fikk slike, og at boltingen kunne ferdiggjøres der hjørnestolpene allerede var blitt gjennomboret.

RA satte to vilkår for tillatelsen, og skriver at samtlige tiltak skulle dokumenteres før, under og etter arbeid. dokumentasjonen skulle oversendes SMS og RA. Dersom andre deler av taubanebukkene ble berørt, eller dersom det oppsto problemer underveis som førte til endringer i metode, skulle arbeidet stoppes og SMS og RA bli informert. RA avgjør om da arbeidet kan fortsettes og eventuelt nye vilkår for dette. Riksantikvaren omtalte den alternative metoden som en god løsning, der lasking av fundamentbena ville være en metode som i minst mulig grad forringet uttrykket til taubanebukkene, og som kunne fungere som en varig løsning. RA anså at det omsøkte tiltaket lå innenfor rammen for hva det kunne dispenseres for etter sml. § 44 fjerde ledd, og skriver at det forelå et 'særlig tilfelle'. Riksantikvaren vurderte at tiltaket ikke medførte vesentlige inngrep i de fredete

kulturminnene, da det totalt sett berørte en mindre del av taubanebukkene som helhet. Seniorrådgiver hos RA, Siri Hagen, var saksbehandler.

I «Tillatelse til tiltak – 22/1 – rehabilitering av taubanebukker» av 13. august 2018 ga Longyearbyen lokalstyre tillatelse til stabilisering av taubanebukker som omsøkt i medhold av bfL. § 2 jf. pbl. § 21-4. Lokalstyret fastsatte at vilkårene i RAs vedtak skulle følges, og at administrasjonens oppgave i dette tilfelle var å sjekke om ansvarsområdene var tilstrekkelig belagt med ansvarsrett. Seniorrådgiver for utvikling hos LL, Astrid Meek, var saksbehandler.

Utførte tiltak

Høsten 2018 søkte Store Norske om 1 150 000 kroner til sikring av taubanebukker i Adventdalen, og ble samme høst tildelt 1 000 000 kroner fra Svalbards miljøvernfond. I november 2018 startet arbeidet på 'Alpinbakkebukken' (87889-15) etter metoden som beskrevet i RAs vedtak av 9. september 2018. Entreprenøren OMC Bygg fra Bergen ble engasjert siden lokale entreprenører ikke hadde kapasitet til denne typen oppdrag på det tidspunktet. Arbeidet fortsatte vinteren 2018/2019, og ble ferdigstilt i årsskiftet 2019/2020. I en rapport for arbeidet skrevet av Dennis Guhl, tidligere kulturminneforvalter for SNSK, står det at restaureringen var vellykket, til tross for utfordringer med tilkomst, vær og manglende kunnskap om konstruksjonen under bakken. Det ble foreslått å ta i bruk gravemaskin for å fjerne masser i fremtiden dersom terrenget og føre tillater det, siden håndmeisling var tungt og tidskrevende.

Arbeidet på 'Blåmyrabukken' (87889-14) startet våren 2019. Spitsbergen Maskin AS utførte pigging og frigjøring av masser, mens INN AS fra Bergen sto for tømmerarbeidet. Under arbeidet bidro varme temperaturer til at bakken ble vanskelig å jobbe i, og pigging med pigghammer og gravemaskin var mer tidskrevende enn forventet. Den råtne bunnstokken, peler, skråavstivere og lasker ble erstattet med nytt treverk. Bukken ble ferdigstilt vinteren 2019/2020.

'Saudi-Arabia-bukken' (87889-12) ble sikret med lastestrammer i 2019. Bukken er den høyeste taubanebukken, og står på betongfundamenter. Spitsbergen Maskin AS gjennomførte grave- og dreneringsarbeid. Skadeomfanget ble åpenbart etter fjerning av masser, treverk med råteskader ble erstattet, og pelene ble lasket. Bukken ble ferdigstilt vinteren 2020.

5.3.5 Tiltakssøknad 2019

Saksbehandling

I «Taubanebukker i Longyearbyen. Søknad om dispensasjon for stabiliserende tiltak på fredede taubanebukker» av 5. juni 2019 søkte Multiconsult på vegne av Store Norske om dispensasjon for stabiliserende tiltak på alle øvrige taubanebukker på line 5/6 (ID 87889), 1a (ID 166713), 1b (ID 158657), 2a (ID 158987), 2b (ID 158986), og 3 (ID 158619); om lag 170 stående taubanebukker i ulik tilstand. Trude Ytterland Nygård var ansvarlig søker for Multiconsult. De søkte om tilsvarende dispensasjon som fremgikk av RAs vedtak av 9. september 2019, i tillegg til to ytterligere forsterkningstiltak og tre vedlikeholdstiltak. De nye tiltakene var et resultat av erfaringer fra arbeidet med de første seks bukkene, og innebar kryssavstivning av fundamentbukk og innfestning mot bunnsvill. Vedlikeholdstiltakene gikk ut på å grave rundt bukker og lage drenering, overflatebehandling av treverk med milebrent tjære i overgangen mellom jord og luft, og utbygging av hjørnestolpe/stokk. Multiconsult kom i tillegg med noen presiseringer til tiltakene i det tidligere vedtaket.

Multiconsult skriver at det blir søkt om tillatelse på alle de gjenværende bukkene slik at man har fleksibiliteten til å utføre reparasjoner/vedlikehold på de bukkene man til enhver tid mener bør prioriteres, og ut fra hva man får støtte til fra Svalbards miljøvernfond med flere. En slik tillatelse ville ifølge Multiconsult gi mulighet til å utbedre en bukk som holder på å gå over ende på kort varsel. De skriver at man kan avklare, i dialog med SMS og RA, hvilke bukker som bør prioriteres når tillatelsen er innhentet. Ved å søke om alle bukkene samtidig sparte tiltakshaverne ressurser på søknadsprosesser, som man da kan bruke på utbedring av bukkene.

Longyearbyen lokalstyre skriver i «Ber om behandling - Søknad om dispensasjon for rehabilitering av taubanebukker, 22/1» av 19. september 2019 at det forelå en tiltakssøknad der tiltaksområdet er regulert til KNF-formål i arealplanen for Longyearbyen. Lokalstyret kommenterte at utbedringen av taubanebukkene har vært drøftet mye, og at LL derfor håpet på snarlig tilbakemelding. Astrid Hedvig Thorbjørnsen hos LL var saksbehandler.

Sysselemesteren skriver i «Søknad om dispensasjon i henhold til svalbardmiljøloven § 44 første ledd andre punktum og fjerde ledd, for tiltak som berører automatisk fredet kulturminne og vedtaksfredet kulturminne, jf svalbardmiljøloven § 39 første ledd bokstav a) og fjerde ledd. Taubanebukker i Longyearbyen, gbnr 22/1, Longyearbyen» av 5. november 2019 at det omsøkte tiltaket ville etter Sysselemannens syn ha en stor positiv effekt. De anså det som positivt at man ønsket større fleksibilitet i vurderingen av hvilke bukker man ønsket å

prioritere for reparasjoner og vedlikehold. Sysselmasteren skriver imidlertid at de mente det er lite ønskelig med en generell rammetillatelse, fordi dette ville omfatte mer enn bare de stående taubanebukkene, og er heller ikke positive til en generell dispensasjon.

Sysselmasteren vurderte at det heller burde utarbeides en prioriteringsliste for hvilke taubanebukker det er ønskelig å istandsette, slik at utbedringen av taubanebukkene tar hensyn til en overordnet plan. Videre mente Sysselmasteren at de fem nye omsøkte tiltakene var akseptable, med unntak av bruken av overflatebehandling med milebrent tjære, da dette var et materiale det ikke har vært tradisjon for på Svalbard. Sysselmasteren anbefalte at det blir innvilget dispensasjon for de omsøkte tiltakene, med de forslag til justeringer som kom frem i Sysselmasterens vurderinger, jf. sml. § 44 første ledd andre punktum og fjerde ledd.

Seniorrådgiver for miljø hos SMS, Ronny Henriksen, var saksbehandler.

Riksantikvaren fattet i «Longyearbyen - Svalbard - vedtak om dispensasjon for stabiliserende tiltak på automatisk fredete taubanebukker, ID 158657, 158986, 158619 og vedtaksfredete taubanebukker, ID 87889 - jf. svalbardmiljøloven § 44 første og siste ledd» av 31. desember 2019 vedtak om rammedispensasjon for stabiliserende tiltak på vedtaksfredete og automatisk fredete taubanebukker som hadde behov for definerte vedlikeholds- og reparasjonstiltak i medhold av sml. § 44 første ledd. Alle tiltak ble tillatt, utenom stabilisering av stolpeben/hjørnestolper da denne løsningen ikke lenger var relevant ifølge Multiconsult, og overflatebehandling med milebrent tjære. Riksantikvaren skriver at de sluttet seg til Sysselmannens anbefaling om å ikke tillate bruken av milebrent tjære.

Riksantikvaren vurderte den alternative metoden for lasking av fundamentbena som god. Den ville etter RA sitt syn ha en stor positiv effekt for bevaringen av taubanene og taubanebukkene. En rammetillatelse ville etter Riksantikvarens vurdering gi en effektiv og fleksibel løsning, spesielt tidsmessig. De støttet SMS sitt ønske om en prioriteringsliste, men anså at en slik liste burde baseres på en ny tilstandsvurdering. Store Norske ble pålagt en forenklet meldeplikt for hvert tiltak som igangsettes med hjemmel i rammetillatelsen, slik at man skal få en oversikt over hvilke bukker som istandsettes. Riksantikvaren presiserte at tillatelsen var begrenset til å kun gjelde de taubanebukkene som hadde behov for stabilisering av fundamentben som følge av råteskader i overgang jord/luft, og hvor metoder som følger av tillatelsen kunne benyttes, og eventuelt bukker som hadde behov for vedtatte vedlikeholdstiltak. Lovmessig anså RA at de omsøkte tiltakene lå innenfor rammen for hva det kunne dispenseres for etter sml. § 44 siste ledd, at det ikke medførte vesentlige inngrep i

kulturminnet, og at det forelå et 'særlig tilfelle'. Seniorrådgivere hos RA, Siri Hagen og Lars Erik Eibak Bru, var saksbehandlere.

Utførte tiltak

Høsten 2019 søkte Store Norske om 1 441 000 kroner for sikring av taubanebukker, og ble samme høst tildelt 1 400 000 kroner fra Svalbards miljøvernfond. Vinteren 2020 ble det utført gravearbeid på en av 'Skolebukkene' (ID 158986-8) med gravemaskin, Heater (glukolslange), og handmeisling. Dette viste seg å være lite effektivt. To peler ble refundamentert før ansamling av vann i arbeidsområdet førte til at resten av arbeidet ble utsatt til året etter. Dennis Guhl, tidligere kulturminneforvalter hos Store Norske, skriver i en beskrivelse av arbeidet på denne bukken at det ble anbefalt å utføre arbeid som dette i permafrost ved kuldegrader for å unngå sørpe og tining av permafrosten. I mars 2021 leide Store Norske inn en ny maskin de ønsket å prøve i gravearbeidet. Maskinen ble imidlertid ødelagt under prøving, og måtte repareres. Senere viste det seg at denne maskinen ikke var egnet for dette arbeidet. Spitsbergen Maskin AS utførte dermed gravearbeidet på bukken i april–mai 2021, mens Svalbard bygg sto for tømmerarbeidet.

5.3.6 Tiltakssøknad 2022

Saksbehandling

I «Søknad om dispensasjon fra svalbardmiljøloven § 44 for planlagte tiltak i taubaneanlegget fra gruve 5/6 i Adventdalen til Skjæringen, Askeladden ID: 87889 i Longyearbyen og omegn, Svalbard» av 10. januar 2022 søkte Store Norske om tillatelse til å utføre tiltak på fem bukker: bukk nr. 8 (ID 87889-16) på bane 5/6 i Gruvedalen/Adventdalen, bukk nr. 41 (ID 87889-50) og bukk nr. 44 (ID 87889-53) på bane 5/6 i Adventdalen, og bukk nr. 8 (ID 87889-71) og bukk nr. 7 (ID 87889-72) på linje 5 i Endalen. I søknaden skriver Store Norske at fundamentene til fem bukker har blitt restaurert i perioden 2016–2021, men at arbeidsmetodene har vært tidskrevende og dyre. De skriver også at fundamentene til et stort antall bukker har beveget seg betydelig ut av posisjon på grunn av bevegelse i jordsmonnet og endringer i permafrosten. Mange bukker var derfor i fare for å gå over ende. De så derfor at det er nødvendig å finne mer kostnadseffektive arbeidsmetoder, noe de mente Sysselmasteren også var positive til. Store Norske skriver at selv om tidligere metoder har vært foretrukket fra et antikvarisk synspunkt, mente de at det ville ta svært lang tid før taubanebukkene og fundamentene ville være på et tilfredsstillende vedlikeholds nivå.

Store Norske søkte derfor om tillatelse til bruk av to nye metoder samt fem tidligere omsøkte tiltak. For bukk nr. 8 (87889-16) ønsket SNSK at bukken skulle flyttes over på et midlertidig fundament. Deretter skulle råtne deler i det eksisterende fundamentet bli erstattet, nye pelehull boret og nye peler montert. Bukken blir deretter satt tilbake på sin opprinnelige plass og de nye pelene blir festet til de gamle. For de resterende fire bukkene blir det foreslått å etablere et nytt fundament ved siden av bukken i linjens lengderetning. Råtne deler på bukken skulle erstattes, og bukken bli løftet over på det nye fundamentet. Det gamle fundamentet skulle bli stående som dokumentasjon. Tiltakene var tenkt gjennomført i perioden mars–mai 2022.

Store Norske vurderte at disse metodene ville gjøre istandsettingen enklere, både med tanke på helse, miljø og sikkerhet (HMS) og økonomi, og på selve sikringsresultatet. De skriver at de foreslåtte tiltakene ble vurdert som hensiktsmessige, selv om de gikk på kompromiss med antikvariske prinsipper. Store Norske skriver at denne løsningen var resultatet av en helhetsvurdering som inkluderte risiko for uønskede hendelser, kost/nytte og forringelse av kulturminneverdier generelt. De anerkjente at etableringen av et nytt fundament ville påvirke kulturminnets visuelle uttrykk, men anså ikke dette som vesentlig for opplevelsesverdien til bukkene eller taubaneanlegget. Kunnskapsverdiene villr ifølge Store Norske være intakte, og de originale fundamentene ville bidra med ytterlige kunnskap om klima-, erosjon- og råteproblematikken. Kulturminneforvalter og tømrer hos Store Norske, Christoffer Snaprud Christensen, var saksbehandler.

I «Søknad om dispensasjon fra svalbardmiljøloven § 44 for tiltak på vedtaksfredete kulturminner, AskeladdenID 87889-15, 87889-50, 87889-53, 87889-71, 87889-72 - Taubanebukker tilknyttet Gruve 6 i Adventdalen og Gruve 5 i Endalen, Longyearbyen - Svalbard» av 2. februar 2022, anbefalte Sysselmasteren Riksantikvaren å innvilge dispensasjon for tiltak som beskrevet i SNSK sin søknad. SMS var enig i at forfallet synes å gå hurtigere enn hastigheten til istandsettingen, og at det var store utfordringer knyttet til økonomi i lys av høye enhetskostnader og antall kulturminner. Metode 1 var ifølge Sysselmasteren i tråd med tidligere dispensasjonsvedtak. Metode 2 ble vurdert som et akseptabelt tiltak, selv om den innebar en permanent endring av kulturminnet. SMS skriver at metoden ville fungere som et kunnskapsbyggende prosjekt, med bakgrunn i de endrede klimatiske forholdene på Svalbard. Sysselmasteren påpekte at det var essensielt å beholde linjen som strakk seg innover dalen, og at sideforskyvning av bukkene ikke måtte forekomme. Til slutt skriver SMS at de hadde kjennskap til at flytting av bukker var en metode som ble benyttet ved istandsetting og reparasjon av taubanebukker i driftsperioden. Sysselmasteren

vurderte derfor at tiltakene ikke var i konflikt med formålet i fredningsbestemmelsen. SMS satte vilkår om kulturminnefaglig kompetanse i utførelsen, og at arbeid som krevde kjøretøy skulle utføres på frossen snødekt mark for å unngå skader på tundra, samt oversendelse av rapport som evaluerer pilotprosjektet etter endt arbeid. Kulturminnerådgiver hos SMS, Ina Snaprud, var saksbehandler.

«Notat. Longyearbyen, Svalbard – taubaneprosjektet. Innspill til Riksantikvaren ved vurdering av søknad fra SNSK» av 18. februar 2022 er en vurdering av de omsøkte tiltakene utarbeidet av Forsvarsbygg på oppdrag fra Riksantikvaren. Forsvarsbygg pekte på at søknaden manglet redegjørelse for hvordan fundamentene så ut under bakken, samt status/prognoser for tining av permafrosten rundt taubanebukken, begge deler viktige for å vurdere nye fundamenteringsmetoder. Forsvarsbygg sin vurdering var derfor basert på det som var tilgjengelig av kunnskap. Forsvarsbygg vurderte begge metodene som akseptable. De skriver at metode 1 var egnet der opprinnelig posisjon var særlig viktig, mens metode 2 var mest fornuftig ut fra ressurs hensyn. De pekte også på at flytting av bukker til et nytt fundament innenfor traseen var en metode som tidligere var brukt, trolig mens taubaneanlegget fortsatt var i drift. Forsvarsbygg anbefalte at de to nye metodene skulle bli testet ut som en pilot, inkludert bruken av nye dypere pelefundamenter i både metode 1 og metode 2. Seniorarkitekt hos Forsvarsbygg, Siri Hoem, var saksbehandler.

Riksantikvaren fattet i «Longyearbyen - Svalbard - Taubaneanlegget fra Gruve 5 i Endalen og Gruve 6 i Adventdalen til Skjøringa ID 87889 - Vedtak om dispensasjon jf. sml § 44 fjerde ledd» av 1. mars 2022 vedtak om dispensasjon til istandsetting og fundamentering etter to ulike metoder på fem taubanebukker i medhold av sml. § 44 fjerde ledd. Metode 1 ble tillatt på bukk nr. 8 (87889-16), mens metode 2 ble tillatt på resterende bukker. RA satte seks vilkår til tillatelsen. Riksantikvaren var enig med Sysselmesterens vurdering. Riksantikvaren skriver at en tradisjonell restaurering ikke ville hindre fortsatt utglidning av bukkenes fundament på grunn av tiningen av permafrosten. De skriver at det var stor sannsynlighet for at de opprinnelige fundamentene ville havne i aktive jordlag på sommeren og miste sin forankring i permafrosten, og refererte til erfaringer fra andre steder på Svalbard og følgene av markante klimaendringer. RA sluttet seg derfor til vurderingen om at begge metoder ville kreve dypere fundamentering. Seniorrådgivere hos RA, Maria Samudrika Lytomt og Lars Erik Eibak Bru, var saksbehandlere.

Longyearbyen lokalstyre ga i «Tillatelse til tiltak, ett-trinns søknadsbehandling -22/1 Adventdalen - Taubaneanlegg fra Gruve 5 og Gruve 6 i Adventdalen til Skjøringa -

Restaurering av taubanebukker» av 28. april 2022 tillatelse til utbedringsarbeider på anleggsinstallasjoner for fem taubanebukker i medhold av bfL. § 2 jf. pbl. § 21-4. Lokalstyret fastsatte at vilkårene fra RA skulle følges, og at transport i terreng kun kunne foregå på frossen og snødekt tundra. Jørn Svanborg hos LL var saksbehandler.

Utførte tiltak

Arbeidet på de fem bukkene ble utført våren 2022 i samarbeid med tre entreprenører. LNS Spitsbergen (LNSS) var ansvarlig for peling av midlertidige og nye fundament, Svalbard bygg (SB) konstruerte nye fundament, og AF Decom AS sto for løfting og flytting av taubanebukkene på nye fundamenter. LNSS monterte peler for nye fundamenter vest for de eksisterende fundamentene for bukk nr. 44 (87889-53) 21.-22. april og bukk nr. 41 (87889-50) 25. april 2022. Pelene på bukk nr. 44 ble montert feil vei, noe som ikke var reversibelt. Pelene ble likevel akseptert som brukbare. Det samme arbeidet ble utført for bukk nr. 7 (87889-72) 27. april og bukk nr. 8 (87889-71) 28. april 2022. For bukk nr. 8 (87889-15) drev LNSS peling for midlertidig fundament og for nytt fundament 12. og 18.-19. mai 2022. Svalbard bygg startet arbeidet med å etablere rammer for nye fundamenter, samt nye skråavstivere, i Endalen 25. april og avsluttet arbeidet 14. mai. AF Decom skriver i en arbeidsrapport at den største utfordringen var å finne en effektiv løsning som kunne refundamentere flere taubanebukker på én sesong, samtidig som man ivaretok det arktiske underlaget. For å løfte og flytte taubanebukkene valgte de da å ta i bruk en spesialkran importert fra Danmark montert på en lastebærer med belter, i tillegg til en spesialtilpasset løfteåk.

5.4 Momenter fra saksgang for taubanebukkene

5.4.1 I saksgangen til saksbehandlingen

I saksgangen for saksbehandlingen av tiltakssøknadene for taubanebukker i Longyearbyen og omegn er det flere forhold som har en påvirkning på saksgangen. Dette inkluderer saksbehandlingstid, saksbehandlere, vurderinger, medhold og vilkår.

Saksbehandlingstid

Saksbehandlingstid er regnet fra datoen søknaden ble sendt til vedtaket om tillatelse ble fattet. For tiltakssøknaden i 2006 gikk det 35 dager fra søknaden ble sendt, til vedtak om tillatelse ble fattet (juli–august 2006). I 2013 var saksbehandlingstiden på ni dager (juni 2013). Tiltakssøknaden fra 2016 ble ferdigbehandlet av Riksantikvaren etter 39 dager (desember 2016–januar 2017). For tiltakssøknaden i 2018 tok det 87 dager før tillatelse ble vedtatt av

Riksantikvaren (april–juli 2018). Saksbehandlingstiden for rammedispensasjonen i 2019 var 199 dager (juni–desember 2019). For tiltakssøknaden i 2022 gikk det 51 dager før tillatelse ble vedtatt (januar–mars 2022).

Her ser man at det er i gjennomsnitt relativt lav saksbehandlingstid, om lag en til to måneder. Unntakene er tiltakssøknaden i 2013, som har svært kort saksbehandlingstid, og tiltakssøknadene i 2018 og 2019, som har svært lang saksbehandlingstid. Det kan være flere grunner til dette. For tiltakssøknaden fra 2013 sendte Store Norske med en feil, søknaden direkte til Riksantikvaren, og ikke gjennom Sysselmesteren. Dette kan ha bidratt til den korte saksbehandlingstiden. For tiltakssøknadene med lang saksbehandlingstid kan årsakene være flere. I begge tilfeller sendes søknaden først til Longyearbyen lokalstyre, deretter til Sysselmesteren, og etter det til Riksantikvaren. Mange må derfor omsøkes, noe som bidrar til den lange saksbehandlingstiden. Dette kan videre kompliseres av ting som ferieavvikling eller omfanget av søknaden. Tiltakssøknaden for rammedispensasjon fra 2019 sendes for eksempel 5. juni av Store Norske, men behandles ikke av LL før 19. september, eller SMS før 5. november. Riksantikvaren fattet vedtak 31. desember 2021, nesten to måneder etterpå.

Saksbehandlere

En annen mulig grunn til lange saksbehandlingstider, er mangel på kapasitet eller kontinuitet hos saksbehandlerne på Svalbard. Åremålsstillingene på Svalbard er korte, noe som gjør at forvaltningen opplever en stor grad av utskiftning av personale. Det er i tillegg få stillinger på Svalbard som har ansvaret for saksbehandling. Det er ikke urimelig å anta at dette kan påvirke arbeidet i offentlig forvaltning. Saksbehandlerne for Store Norske, SMS, RA, LL, og andre har alle relativt korte funksjonsperioder, og endres med korte mellomrom. Dette kan som nevnt ha en negativ påvirkning på saksbehandlingstiden. Stor grad av utskiftning kan være dårlig for kontinuiteten i arbeidet. Ved å stadig ansette nye personer, risikerer man at effektiviteten deres i en ny jobb ikke alltid er like høy i begynnelsen. På den andre siden, kan utskiftning av saksbehandlere ha en positiv effekt som fremmer ny tenkning og kompetanse. For tiltakssøknaden i 2022 var det for eksempel nye saksbehandlere i alle ledd. Denne søknaden hadde relativt lav saksbehandlingstid, og introduserte en ny metode for istandsettingen.

Vurderinger, medhold og vilkår

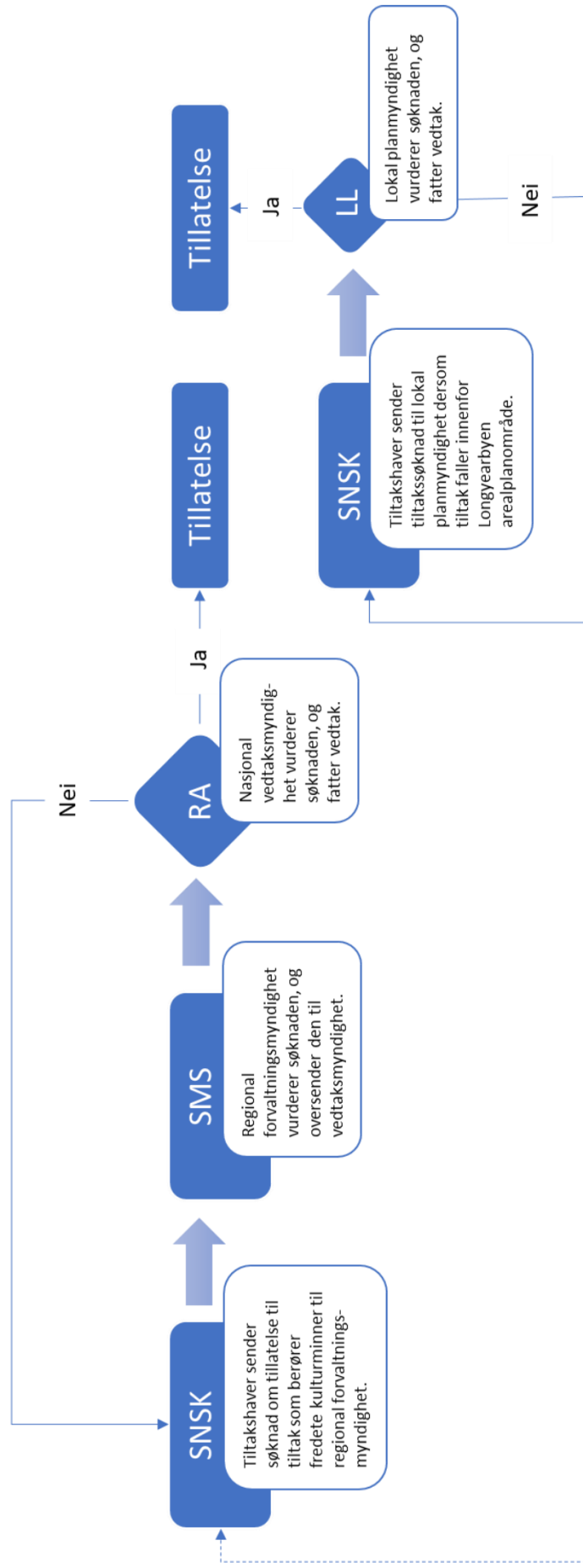
Sysselmesteren, Riksantikvaren og Longyearbyen lokalstyre sine vurderinger, medhold og vilkår er svært viktige deler av saksbehandlingen. Disse momentene har stor betydning for utførelsen av de omsøkte tiltakene. Sysselmesteren anbefaler i de fleste tilfeller at

Riksantikvaren skal gi tillatelse til omsøkte tiltak, men med ulike justeringer. For tiltakssøknaden fra 2019 skriver Sysselmasteren for eksempel at de ikke ville anbefale en generell rammedispensasjon. De var heller ikke positive til bruken av milebrent tjære på taubanebukkene. Riksantikvaren var enig i Sysselmasterens vurdering vedrørende milebrent tjære, men valgte å gi rammedispensasjon. Riksantikvaren ga i alle tilfeller tillatelse til omsøkte tiltak i medhold av sml. § 44 første ledd, med unntak i vedtaket fra 2006, der de gir tillatelse i medhold av § 45 annet ledd. Dette er trolig fordi det var Sysselmasteren som var utførende for tiltakssøknaden fra 2006. Riksantikvaren kan også velge å ikke ta stilling til en søknad. RA ønsket ikke å behandle Store Norskes nye løsningsforslag av 5. desember 2017 fordi Riksantikvaren ønsket å diskutere andre alternative metoder for utføring av omsøkte tiltak.

Instansene har i flere tilfeller satt generelle vilkår om dokumentasjon, tilhørende rapport og varsling dersom uforutsette hendelser fører til endringer i metode. For rammedispensasjonen fra 2019 ble det satt vilkår om oversendelse av en forenklet melding til SMS og RA i forkant av tiltak på hver enkelt taubanebukk. Det har i tillegg blitt satt spesielle vilkår knyttet til utførelsen av arbeidet, for eksempel at arbeid som krever kjøretøy skal skje på frossen snødekt mark for å hindre skader på tundra.

Det har blitt utarbeidet en modell på bakgrunn av momentene i saksgangen i saksbehandlingen (figur 2). Figur 2 illustrerer saksbehandlingen for de omsøkte tiltakene på taubanebukkene i Longyearbyen og omegn. Figuren viser søknadsprosessen og forvaltningsorganene som er involvert i den.

Saksbehandling for tiltak

LL Longyearbyen lokalstyre
 RA Riksantikvaren
 SMS Sysseimesteren på Svalbard
 SNSK Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Figur 2: Modell som viser saksbehandlingen for tiltak på Svalbard (Figur: Ingalill J. Seljelv).

5.4.2 I saksgangen til utførte tiltak

Ut fra saksgangen til de utførte tiltakene på taubanebukkene i Longyearbyen og omegn, kan man se at det er flere forhold som påvirker denne prosessen. Dette inkluderer finansiering, tillatelsens gyldighet, sesong og logistikk.

Finansiering

Finansiering er en viktig del for utførelsen av tiltak. Store Norske har i nesten alle tilfeller, søkt om støtte til tiltak på taubanebukkene fra Svalbards miljøvernfond. SMF har to tildelingsrunder i året. Store Norske er derfor avhengig av å rekke en av disse for å få tildelt midler til å utføre tiltakene sine. Dersom de mister dette vinduet, må de vente til neste tildelingsrunde. Da kan de heller ikke iverksette arbeidet med å utføre tiltaket. I 2013, 2016 og 2017 fikk Store Norske tildelt beløpet de søkte om, mens de i 2018 og 2019 fikk 150 000-41 000 kroner mindre enn beløpet de søkte om. I 2013 søkte SNSK om midler på våren, mens de de resterende gangene søkte på høsten.

Tillatelsens gyldighet

Vedtak om tillatelse til å utføre tiltak har ofte begrenset gyldighet. Dersom tiltak ikke iverksettes innenfor tidsrammen vedtaket fastslår, blir tillatelsen ugyldig. Dersom man ønsker å utføre tiltaket etter dette, må man søke på nytt. I Riksantikvarens vedtak fra 2006, 2013 og 2016 er det ingen info om hvor lenge tillatelsen er gyldig. RA sine vedtak fra 2018 og 2019 var gyldig i tre år fra mottakelsen. Denne fristen kunne, dersom det forelå særlige grunner, forlenges etter søknad. Vedtaket fra 2022 var gyldig i to år fra mottakelsen, men kunne også forlenges etter søknad. Longyearbyen lokalstyre sine tillatelser fra 2016, 2018 og 2022 falt bort dersom tiltaket ikke var satt i gang senest tre år etter at tillatelsen ble gitt. Det samme gjaldt hvis tiltaket ble innstilt i lengre tid enn 3 år. Man kan derfor se at det ligger en tidsramme for utførelsen av omsøkte tiltak som man ikke kan overskride.

Sesong

En annen ting som legger begrensninger for utførelsen av tiltak på taubanebukkene, er sesong. Både erfaringer fra tidligere arbeid, samt vilkår om at transport skulle skje på frossen og snødekt tundra, har gjort at tiltak utføres om vinteren. Dette gjør at man igjen må jobbe innenfor en tidsramme. Dersom man mister denne, kan man risikere å måtte vente til neste sesong for å utføre tiltaket. I arbeidet med gjenoppbyggingen og reisningen av bukk 158957-23, førte ulike avvik til at arbeidet i august–september 2006 ble utsatt til mars–mai 2007. I 2013, 2014 og 2015 gjorde logistikkproblemer at man mistet vinduet for når på året man kan gjøre tiltak, noe som gjør at Store Norske måtte utsette arbeidet på bukk 87889-13 til januar

2016. Arbeidet på bukk 158986-8 i mars 2020 gikk ikke som forventet, noe som gjorde at det ble utsatt til mars–mai 2021. For mange av bukkene ble arbeidet ferdigstilt sesongen etter at tiltakene startet. Sesong har derfor en viktig rolle i utførelsen av tiltak på Svalbard.

Logistikk

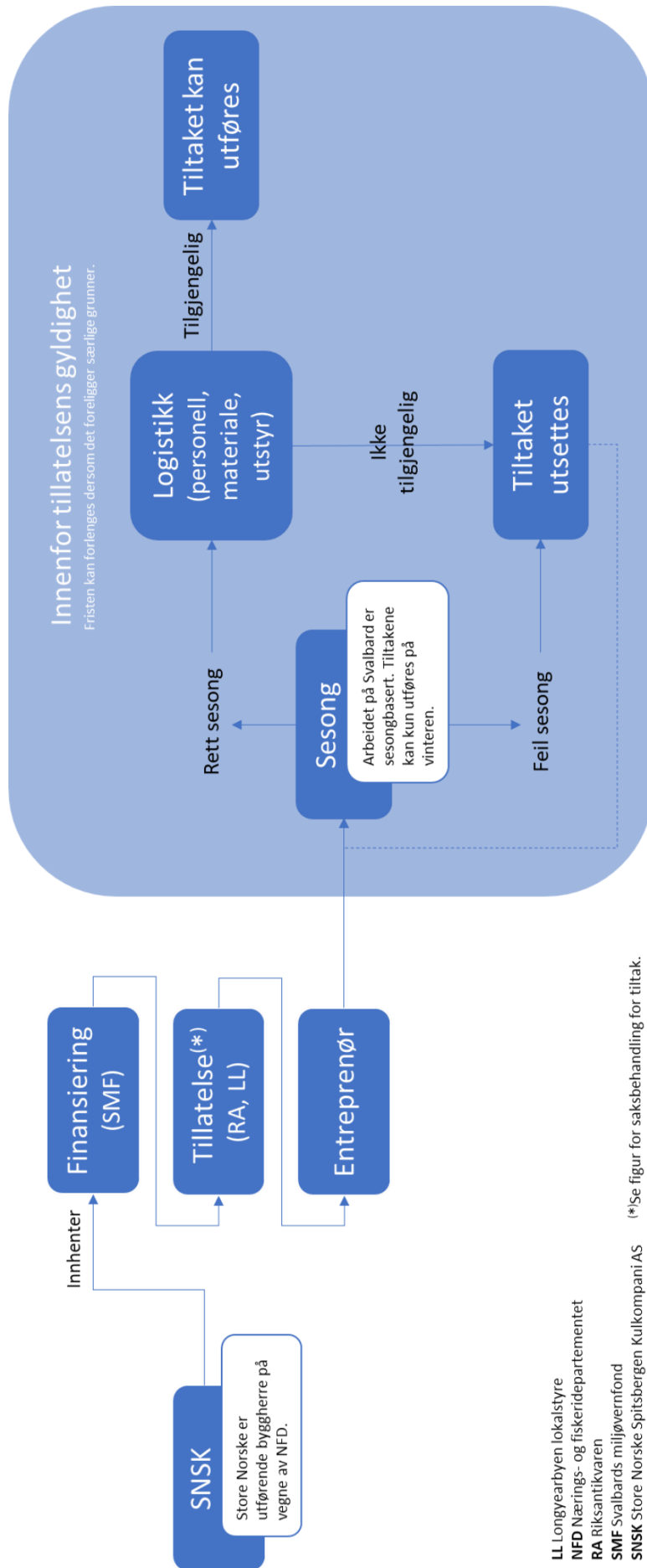
Logistikk er viktig for enhver utførelse av tiltak. Kulturminnefaglig arbeid krever ofte spesialkompetanse, spesielle materialer og/eller spesielt utstyr. Dette er ikke alltid tilgjengelig på Svalbard. Disse tingene må derfor sendes eller kjøpes inn fra fastlandet, noe som kan være både tidskrevende og dyrt. Det første gjenreisningsforsøket til den nedraste bukken i 2006 måtte utsettes til året etter i påvente av nytt tømmer. Tiltakene som var tenkt utført på ‘sykeshusbukken/kulturhusbukken’ i 2013, ble forsinket på grunn av mangel på personell. I 2014 førte problemer med materialer og leveringstid til at tiltakene ble utsatt igjen. Tiltaket ble til slutt utført i januar 2016. For arbeidet på ‘Alpinbakkebukken’ og ‘Blåmyrabukken’, måtte Store Norske engasjere entreprenører fra Bergen fordi det ikke var tilgjengelig personell på Svalbard for dette arbeidet. I arbeidet med ‘Skolebukken’ i 2020 opplevde de problemer med utstyret som gjorde at arbeidet ble utsatt til året etter. I 2021 fungerte ikke en innleid maskin som forventet, noe som forsinket arbeidet. Logistikk i form av personell, utstyr og materiale er derfor et viktig forhold i utførelsen av tiltak på Svalbard.

Utførte tiltak

Tiltakene som ble utført er av ulik art. Tiltaket som ble utført i 2006–2007 er det eneste tilfellet av rekonstruksjon og gjenreisning av en taubanebukk. I 2016 ble bukken hevet med mobilkran, og delene av fundament som var angrepet av råte ble erstattet med nytt treverk. I 2017 ble det festet nye peler til de eksisterende pelene, men festingsmetoden avvek fra dispensasjonsvedtaket, og arbeidet ble stoppet. Tiltaket fikk senere tillatelse til å stå. I 2018 ble det igjen festet nye peler til de gamle, som denne gangen ble lasket fast etter revidert metode. Det samme tiltaket ble repetert for to bukker i 2019 og én bukk i 2020–2021. I 2022 ble denne metoden gjentatt for én bukk, mens det ble konstruert et nytt fundament i samme lengderetning for fire bukker. Disse bukkene ble deretter løftet fra sitt eksisterende fundament til det nye fundamentet. Metodene for de utførte tiltakene på taubanebukkene i Longyearbyen og omegn rangerer derfor fra istandsetting av eksisterende fundament, sikring med parallelle peler, og konstruksjon av nye fundament, til full rekonstruksjon.

Det har blitt utarbeidet en modell på bakgrunn av momentene i saksgangen for utførelsen av tiltak (figur 3). Figur 3 illustrerer prosessen for utførelsen av de omsøkte tiltakene på taubanebukkene i Longyearbyen og omegn, og hvilke forhold prosessen er underlagt.

Utførelse av tiltak

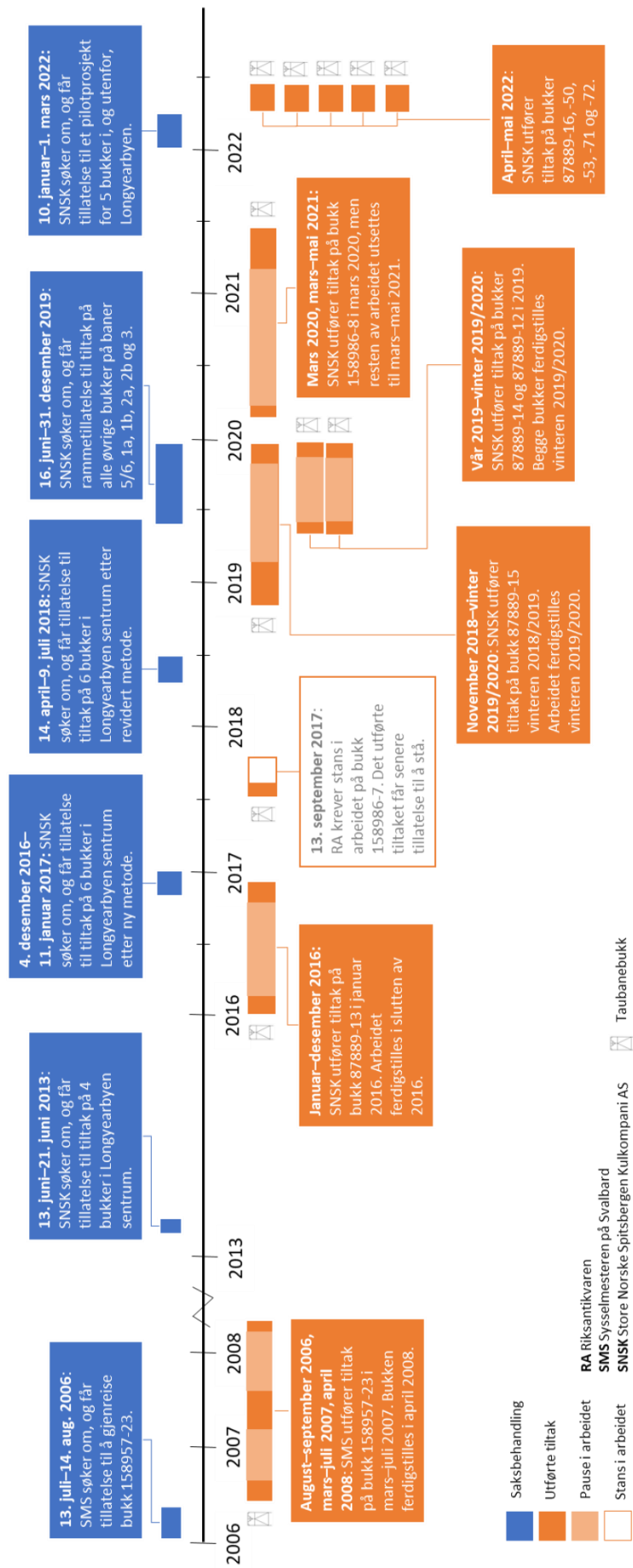
LL Longyearbyen lokalstyre
 NFD Nærings- og fiskeridepartementet
 RA Riksantikvaren
 SMF Svalbards miljøvernfond
 SNSK Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (*)Se figur for saksbehandling for tiltak.

Figur 3: Modell som viser prosessen for utførelsen av tiltak på Svalbard (Figur: Ingalill J. Seljeiv).

Det har i tillegg blitt utarbeidet en figur som viser saksbehandlingen og tiltak på taubanebukkene i Longyearbyen og omegn fra 2006 til 2022 (figur 4). Tidslinjen illustrerer hvordan saksbehandlingen og de utførte tiltakene korresponderer med hverandre i tid. Her ser man at saksbehandlingen som regel tar kortere tid enn utførelsen av de omsøkte tiltakene. Figuren viser at det har blitt istandsatt 12 taubanebukker siden 2003; én i perioden 2006–2008, seks i perioden 2016–2021, og fem i 2022.

Tidslinje for saksbehandling og tiltak på taubanebukker i Longyearbyen og omegn 2006–2022

Figur 4: Saksbehandling og tiltak for taubanebukker i Longyearbyen og omegn 2006–2022 (Figur: Ingaill J. Seljeby).

5.5 Diskusjon

Vi har nå sett hvordan forvaltningspraksisen for taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn har vært i årene mellom 2003 og 2022. Saksgangen har vært komplisert, tidskrevende og underlagt spesielle forhold. I bakgrunnen akselererer klimaendringene, noe som utsetter kulturminnene på Svalbard for økende fare. I saksgangen har det vært både et ønske om, og behov for, å effektivisere istandsettingsarbeidet. For å gjøre dette, kan det være nødvendig å endre forvaltningspraksisen. Hvordan burde forvaltningspraksisen på Svalbard tilpasses for fremtida i lys av klimaendringene?

Forvaltningspraksisen på Svalbard har frem til nå fulgt føringene fra fredningsvedtaket, stortingsmeldinger og kulturminneplaner. I fredningsvedtaket fra 2003 blir det fastslått at vedlikehold og istandsetting skal skje med materialer og metoder som er tilpasset anleggets egenart, og på en måte som ikke reduserer de verdiene som er grunnlaget for fredningen. Vedlikehold skal i tillegg, så langt som mulig, skje i samsvar med opprinnelig teknikk, utførelse og materialbruk, og i samsvar med fredningsbestemmelsene. Dette gjenspeiles i stortingsmeldingen *Leve med kulturminner* (2004–2005), som videreførte det Regjeringen kalte en restriktiv praksis i forhold til tiltak som kunne skade eller redusere verdien av kulturminnene på Svalbard.⁹⁴ Dette er noe som også tas opp i kulturminneplanen for Svalbard fra 2013, der forvaltningen skriver at det overordnede forvaltningsprinsippet for kulturminnene på Svalbard skal være passivt vern.⁹⁵ Forvaltningspraksisen som beskrives i disse føringene kan karakteriseres som en tradisjonell forvaltningspraksis.

Saksgangen fra Hiorthhamn og Longyearbyen og omegn viser imidlertid at en slik forvaltningspraksis ikke lenger fungerer som tiltenkt. Forskning har vist at de akselererende klimaendringene har økt den naturlige nedbrytningen av kulturminnene på Svalbard.⁹⁶ Forutsetningene for bevaringen av taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn har derfor endret seg siden fredningsvedtaket ble fattet i 2003. Man kan derfor argumentere for at det under endrete forhold kreves endret forvaltningspraksis. Dette er noe Riksantikvaren selv tar opp i fredningsvedtaket. Svalbard har alltid vært et område der man kontinuerlig har tilpasset seg til de klimatiske forholdene. RA skriver i vedtaket at de enkeltes forskjellige løsninger og tilpasninger til de naturgitte forholdene var av særlig interesse for fredningen. De påpeker spesielt at gruveanleggene viser menneskers varierte fantasi og oppfinnsomhet i møte med

---

⁹⁴ St.meld. nr. 16 (2004–2005): 12

⁹⁵ Sandodden et al. 2013: 54

⁹⁶ Sinitsyn et al. 2022, 4. november

vanskelige klimatiske betingelser. Man kan, på bakgrunn av dette, argumentere for at en endring i forvaltningspraksisen som følge av klimaendringene i vår tid, kan tolkes som å være i tråd med bestemmelsene i fredningsvedtaket.

En slik endring i forvaltningspraksisen vil også være i tråd med formålene i svalbardmiljøloven og byggeforskriften for Longyearbyen jf. plan- og bygningsloven. Svalbardmiljøloven legger vekt på at kulturminnene på Svalbard skal vernes og ivaretas som en del av Svalbards kulturarv og identitet som et ledd i helhetlig miljøforvaltning⁹⁷, mens byggeforskriften (jf. pbl.) fremmer bærekraftig utvikling for fremtidige generasjoner og langsiktige løsninger.⁹⁸ Taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn beskrives av mange som særdeles viktig for identiteten til Longyearbyen og Svalbard, både nå og i fremtiden. Kulturmiljøet er blant de høyeste prioriterte kulturminnene i kulturminneplanen for Svalbard.⁹⁹ Taubaneanlegget beskrives i planen for tekniske og industrielle kulturminner som vesentlig for å forstå helheten i gruvedriften, og er ifølge planen et viktig identitetsskapende symbol for Longyearbyen og Svalbard.¹⁰⁰ Det samme gjelder for kulturminnene i Hiorthhamn.¹⁰¹ For å bevare anlegget som helhet under nye klimatiske forhold, må man ta i bruk bærekraftige og langsiktige løsninger. En slik tolkning av lovverket kan åpne for å tillate tiltak som følger en ny forvaltningspraksis.

Dette underbygges videre av føringene satt av nyere stortingsmeldinger. Meld. St. 16 (2019–2020) *Nye mål i kulturmiljøforvaltningen* fastslår at de 100 viktigste kulturminnene og kulturmiljøene på Svalbard, herunder taubaneanlegget, skal sikres gjennom forutsigbar og langsiktig forvaltning.¹⁰² Meld. St. 32 (2015–2016) *Svalbard* fastsetter at de industrielle kulturminnene er blant de viktigste kulturminnene som skal prioriteres når det gjelder strakstiltak og sikring, og at de er en særlig utfordring når det kommer til virkningene av klimaendringene.¹⁰³ Taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn er et viktig industrielt kulturminne på Svalbard.

Riksantikvarens egen klimastrategi støtter også endringer i forvaltningspraksis.

Riksantikvaren anerkjenner at klimaendringene vil utfordre forvaltningens prioriteringer i

---

⁹⁷ Svalbardmiljøloven § 38

⁹⁸ Byggeforskriften for Longyearbyen § 1 jf. pbl. § 1-1 første ledd

⁹⁹ Sandodden et al. 2013: 89

¹⁰⁰ Knudsen & Yri 2010: 58-60

¹⁰¹ Knudsen & Yri 2010: 36-38

¹⁰² Meld. St. 16 (2019–2020): 8

¹⁰³ Meld. St. 32 (2015–2016): 61

fremtiden, og at dette vil føre til endringer i forvaltningspraksisen.¹⁰⁴ Forvaltningen skal ifølge strategien være fleksibel og løsningsorientert i tilretteleggelsen for vedlikehold og skjøtsel, og forvaltningspraksisen for risikoreduserende tiltak skal utvikles.¹⁰⁵ Riksantikvarens klimastrategi burde derfor kunne brukes som argument for å tillate nye metoder i istandsettingsarbeidet på taubaneanlegget.

På den andre siden kan man stille spørsmål ved hva som ville skjedd dersom man ikke endrer forvaltningspraksisen, og heller fortsetter istandsettingsarbeidet etter de gamle metodene. Det blir gjennom saksgangen for taubanebukkene i Longyearbyen og omegn klart at istandsettingsarbeidet etter det man kaller antikvariske metoder, som den tradisjonelle forvaltningspraksisen bygger på, har vært tidskrevende og dyrt. I årene mellom 2013 og 2021 ble det restaurert seks taubanebukker, til tross for gjentakende forsøk på å effektivisere arbeidet. Å fortsette arbeidet etter en slik tradisjonell forvaltningspraksis, vil gjøre det umulig å istandsette de om lag 170 gjenværende, stående taubanebukkene tidsnok. Klimaendringene vil akselerere forfallet, noe som kan resultere i sikkerhetsmessig risiko og tap av materialitet. Helheten med taubaneanlegget vil være i fare for å forsvinne. Dette er i strid med formålet til fredningen.

Man kan på bakgrunn av dette, argumentere for at ny forvaltningspraksis kreves for å kunne være i tråd med formålet til fredningen. Vedlikehold og istandsetting vil da kanskje ikke være tilpasset anleggets egenart, men vil heller ikke redusere de verdiene som er grunnlaget for fredningen. Fredningsvedtaket fastslår at vedlikehold skal, så langt som mulig, skje i samsvar med opprinnelig teknikk, utførelse og materialbruk, og i samsvar med fredningsbestemmelsene. Ordlyden 'så langt som mulig' åpner for at man kan avvike fra denne bestemmelsen dersom bevaring etter disse metodene ikke lenger er hensiktsmessig. Bruken av milebrent tjære kan brukes som eksempel for dette. Forvaltningens argumentasjon for avslaget av denne metoden var i tråd med tradisjonell forvaltningspraksis. Milebrent tjære ville derimot impregnert treverket, slik at taubanebukkene var bedre beskyttet mot råte. På denne måten kunne man forlenget tiden mellom behovet for istandsetting, slik at man fikk mer tid til å istandsette andre bukker. Slik kunne man ha bidratt til å bevare helheten til taubaneanlegget.

---

¹⁰⁴ Riksantikvaren 2021, august: 28

¹⁰⁵ Riksantikvaren 2021, august: 33

Bruken av milebrent tjære hadde på den andre siden introdusert et nytt materiale på Svalbard, og mulig påvirket taubanebukkenes visuelle uttrykk. Man kan argumentere for at dette ville ha påvirket verdiene bak fredningen på en negativ måte. Det man anser som taubanebukkenes autentisitet ville også bli påvirket av dette. Under en slik tankegang kan man argumentere for at selve grunnlaget for hvorfor taubaneanlegget er fredet i utgangspunktet forsvinner. På den andre siden, kan man argumentere for at forvaltningen allerede har gitt tillatelse til tiltak som har påvirket bukkens visuelle uttrykk, for eksempel gjennom å tillate konstruksjonen av nye fundament i 2022. Da ble det istandsatt fem taubanebukker på fem uker. Dette var likevel en metode som man var blitt brukt da anlegget var i drift. Metoden representerer derfor ikke et faktisk brudd med den tradisjonelle forvaltningspraksisen.

Man kan også argumentere for at istandsettingsarbeidet ikke trenger å effektiviseres, og dermed heller ikke at forvaltningspraksisen behøver å endres. Det er som nevnt et stort antall stående taubanebukker. Det er ikke selvfølgelig at man trenger å istandsette alle for å kunne bevare et bilde i landskapet som viser kulletts vei. Taubanebukkene var uansett ikke ment å være permanente konstruksjoner. De var derfor ikke bygd for å vare. Er det da rett å bruke så mye tid og penger på å vedlikeholde dem? Kunne pengene blitt brukt på andre ting?

Slike verdivurderinger er en vanlig problemstilling i kulturminneforvaltningen. Likevel er taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn så viktige symbolstrukturer for Longyearbyen og Svalbard, at de er verdt å ta vare på. For å kunne gjøre dette er det klart at det er behov for en ny forvaltningspraksis. Klimaendringene gjør at dette er det eneste alternativet dersom man ønsker å bevare det industrielle kulturmiljøet i Longyearbyen og omegn som helhet. Den nye forvaltningspraksisen burde legge til rette for effektivisering av både saksbehandlingen og utførelsen av tiltak. Forvaltningen burde være mer villig til å gi tillatelse til ikke-antikvariske metoder, som bruken av milebrent tjære, selv om dette er i konflikt med tradisjonell forvaltningspraksis, og til å innføre endringer i saksbehandlingen. Utførelsen av tiltakene på Svalbard har vist at en slik praksis, som kanskje fungerer på fastlandet, ikke tar hensyn til de spesielle forholdene på Svalbard. Derfor burde forvaltningspraksisen tilpasses i lys av klimaendringene.

6 Konklusjon

6.1 Oppsummering

Forvaltningen av taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn i årene mellom 2003 og 2022 har vært kompleks. Gjennom feltarbeid, observasjon og praksisorientert dokumentanalyse har det blitt undersøkt hvordan dokumentene knyttet til saksgangen i Hiorthhamn og Longyearbyen brukes som verktøy for å få noe til å skje.

Hva kan dokumenter knyttet til de midlertidige sikringstiltakene i Hiorthhamn i 2021 fortelle om forvaltningspraksisen på Svalbard i møte med klimatiske utfordringer?

Dokumentene knyttet til de midlertidige sikringstiltakene i Hiorthhamn i 2021 viser at forvaltningspraksisen på Svalbard har tilpasset seg i møtet med de klimatiske utfordringene. Saksgangen i Hiorthhamn illustrerer hvordan forvaltningen har håndtert en akutt fare som er forårsaket av klimaendringer. Dokumentene viser at selve saksbehandlingen var kort, trolig som et resultat av godt og tett samarbeid tidlig i søknadsprosessen. Strakstiltakene til smia ble utført få dager etter at tillatelse var gitt, men opplevde en mindre forsinkelse på grunn av mangel på personell. Utførelsen av den midlertidige erosjonssikringen ved taubanestasjonen var på den andre siden preget av utfordringer knyttet til kommunikasjon, økonomi og personell. Dette tiltaket ble også utført få dager etter at tillatelse var gitt, men mer enn to måneder etter at man begynte å organisere det. Dokumentene knyttet til de midlertidige sikringstiltakene i Hiorthhamn viser derfor at saksbehandlingstiden har vært spesielt kort, men at utførelsen av tiltakene ble påvirket av forhold som var utenfor tiltakshaver sin kontroll.

Hva kan dokumenter knyttet til forvaltningen av taubanebukkene i Longyearbyen og omegn fortelle om forvaltningspraksisen på Svalbard i årene mellom 2003 og 2022?

Dokumentene knyttet til forvaltningen av taubanebukkene i Longyearbyen og omegn viser at forvaltningspraksisen på Svalbard i årene mellom 2003 og 2022 har vært komplisert og tidskrevende. Flere forvaltningsorganer har vært involvert i saksbehandlingen. I disse organene er det i tillegg få og korte åremålsstillinger. Saksbehandlingen har derfor hatt tendens til å være lang. Tiltakene som ble omsøkt fikk i de fleste tilfeller tillatelse fra Riksantikvaren til å utføres. RA har blant annet tillatt rekonstruksjonen av en nedrast bukk, og restaureringen av eksisterende fundament. Riksantikvaren har i tillegg gitt tillatelse til at nye peler kan festes parallelt til eksisterende fundamentben, og til en rammetillatelse for tiltak på om lag 170 stående taubanebukker etter samme metode. I det nyeste vedtaket fra 2022 tillot Riksantikvaren at bukkene der den originale plasseringen var mindre viktig, kunne heves over

på nye fundament som ble konstruert i bukkenes lengderetning. Riksantikvaren har på den andre siden ikke tillatt den videre bruken av gjennomgående bolter for å feste nye peler til eksisterende fundamentben, da dette var i strid med det korresponderende dispensasjonsvedtaket, og en ikke-reversibel løsning. Bruken av milebrent tjære for å impregnere treverket i taubanebukkene ble heller ikke tillatt. Riksantikvaren begrunnet avslaget med at dette var et materiale det ikke har vært tradisjon for å bruke Svalbard.

Saksgangen for utførte tiltak på taubanebukkene viser hvordan forvaltningspraksisen på Svalbard har vært preget av spesielle forhold. Finansiering, vedtakets gyldighet og vilkår, sesong og logistikk utgjør til sammen spesielle faktorer som man må forholde seg til når man skal utføre tiltak på Svalbard. Utføringen har i mange tilfeller vært avhengig av finansiering fra Svalbards miljøvernfond (SMF). SMF har tildelingsrunder to ganger i året, og tildelingen er gyldig i tre år. Dette setter tidsbegrensninger for utførelsen av tiltak. Det er i tillegg begrensninger for hvilken sesong tiltakene kan utføres i. Dersom uforutsette hendelser finner sted, må man vente med å utføre tiltaket til neste sesong. Gyldigheten til vedtaket om tillatelse setter tidsrammen for hele utførelsen. Dersom omsøkte tiltak ikke utføres før vedtaket blir ugyldig, kan man etter søknad forlenge fristen dersom det foreligger særlige grunner. Hvis dette ikke er tilfellet, faller tillatelsen bort, og man må dermed begynne søknadsprosessen på nytt. Disse begrensningene er ikke bare lite effektive og dyre, men kan potensielt forverre tilstanden til kulturminnene.

Hvordan bør forvaltningspraksisen på Svalbard tilpasses for fremtida i lys av klimaendringene?

Man kan ser derfor at saksgangen for forvaltningen av taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn i årene 2003–2022 har vært komplisert, tidskrevende og underlagt spesielle forhold. Felles for mange dokumenter er et gjennomgående, uttrykt ønske om at istandsettingsarbeidet må effektiviseres. Både med tanke på tidsbruk og økonomi, men også av klimamessige hensyn. Forvaltningspraksisen på Svalbard burde derfor tilpasses i lys av klimaendringene. Det argumenteres for at en slik endring kan tolkes som å være i tråd med lovverk, stortingsmeldinger og Riksantikvarens klimastrategi. Det vises også at ordlyden i bestemmelser fra taubaneanleggets fredningsvedtak kan brukes for å tillate nye metoder for vedlikehold og istandsetting, som før har vært i konflikt med tradisjonell forvaltningspraksis.

6.2 Konklusjon

Klimaendringene har hatt stor betydning for forvaltningen av taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn i årene mellom 2003 og 2022. Store Norskes første tiltakssøknad fra 2013 var sendt på bakgrunn av undersøkelser som viste at tilstanden til taubanebukkene brått var blitt verre, trolig som følge av klimaendringer. Klimaendringene fortsatte i årene etter dette å påvirke taubanebukkene. Flere tiltakssøknader har nevnt endringer i klima som en særlig viktig grunn for at taubanebukkene burde istandsettes. Spesielle forhold på Svalbard har imidlertid ført til at istandsettingsarbeidet har vært tidskrevende. Det samme gjelder for de midlertidige sikringstiltakene i Hiorthhamn. I dette tilfellet var faren for kulturminnene så akutt at forvaltningen tilpasset seg til de klimatiske utfordringene. Saksbehandlingen var derfor kort, men utførelsen av tiltakene tok likevel lang tid.

Klimaendringene vil fortsette å ha stor betydning for forvaltningen av taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn i fremtiden. Dersom man har som mål å bevare det helhetlige kulturmiljøet i Longyearbyen og omegn, vil det derfor være nødvendig å endre forvaltningspraksisen på Svalbard. Dette kan for eksempel innebære å utfordre den tradisjonelle forvaltningspraksisen gjennom bruk av ikke-antikvariske metoder. På denne måten er det større sannsynlighet for at man klarer å bevare flere kulturminner.

Kombinasjonen av spesielle forhold på Svalbard og akselererende klimaendringer gjør en slik endring nødvendig. Å fortsette istandsettingsarbeidet under en tradisjonell forvaltningspraksis er ikke praktisk gjennomførbart. Ikke bare med tanke på økonomi og tid, men også på grunn av klimaendringene. Det vil derfor være umulig å istandsette taubanebukkene på en måte som bevarer helheten i anlegget, uten å gjøre inngrep i det visuelle uttrykket til bukkene.

Det er likevel flere argumenter mot at dette skal tillates. Skal man bevare kulturminnene som de er, eller skal man godta tiltak som har evne til å gripe inn i kulturminnene? I en slik diskusjon burde man stille spørsmål ved hva man ønsker at det overordnede forvaltningsprinsippet på Svalbard skal være. Dersom bevaringen av helheten er det viktigste, burde metodene for istandsettingen være underordnet. Dersom autentisitet er det viktigste, vil helheten være underordnet. Det er et spørsmål om hva som er verst – at kulturminner, og dermed helheten i taubaneanlegget, går tapt, eller at kulturminnene blir istandsatt etter det man anser som mindre antikvariske metoder? Skal forvaltningen av kulturminner på Svalbard være praktisk, eller perfekt? Svaret er kanskje litt av begge deler – så perfekt som praktisk mulig.

6.3 Videre forskning

Denne oppgaven er en del av et større forskningsprosjekt. Det vil derfor være naturlig at resultatene fra undersøkelsen kan bli videreført i videre forskning.

Forslag til videre forskning kan være knyttet til opprettelsen av det nye bygningsvernsenteret i regi av Svalbard Museum. Når forvaltningsavtalen Store Norske har med Nærings- og fiskeridepartementet går ut, skal bygningsvernsenteret ta over denne avtalen. Senteret tar derfor over ansvaret for å forvalte de statseide kulturminnene på Svalbard. Det hadde vært interessant å undersøke hvordan denne overgangen utarter seg, og hvordan bygningsvernsenteret etter hvert velger å forvalte disse kulturminne.

Det kan også være interessant å se nærmere på kulturminneforvaltningens klimapolitikk, både på fastlandet og på Svalbard. Det kan i den sammenheng være interessant å sammenligne forvaltningen av taubaneanlegget i Longyearbyen og omegn med forvaltningen av lignende, store systemer andre steder. En annen vinkling kan være å undersøke forvaltningens avgjørelse om å fjerne alle spor etter menneskelig aktivitet ved Sveagruva på Svalbard, og hva dette kan bety for forvaltningspraksisen i Norge.

Bibliografi

Publiserte kilder

- Antonello, C. (2022). *Coastal Erosion Modelling in Hiorthhamn, Longyearbyen (Svalbard)*. [Masteroppgave, NTNU]. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/3028487>
- Arlov, T.B. (2003). *Svalbards historie* (2. utg.). Tapir akademisk forlag.
- Asdal, K. & Reinertsen, H. (2020). *Hvordan gjøre dokumentanalyse. En praksisorientert metode*. Cappelen Damm akademisk.
- Barr, S. (2008). The effects of climate change on cultural heritage in the polar regions. I C. Machat, J. Ziesemer & M. Petzet (Red.), *Heritage at risk: ICOMOS World Report 2006-2007 on monuments and sites in danger* (s. 203-205). <https://journals.ub.uni-heidelberg.de/index.php/heritage/article/view/19890/13686>
- Barr, S. (2014). Our Common Heritage: Monuments and Sites of the Polar Regions. *Journal of Architectural Conservation*, 6(3), 44-59. <https://doi.org/10.1080/13556207.2000.10785279>
- Barr, S. (2023, 26. januar). Svalbards historie. I *Store norske leksikon*. https://snl.no/Svalbards_historie
- Barr, S. & Chaplin, P. (Red.). (2004). *Cultural Heritage in the Arctic and Antarctic Regions*. ICOMOS Monuments and Sites Series Volume VIII. International Polar Heritage Committee IPHC. <https://www.iphc-icomos.org/polar-heritage-resources/iphc-papers>
- Barr, S. & Chaplin, P. (Red.). (2008). *Historical Polar Bases – Preservation and Management*. ICOMOS Monuments and Sites Series Volume XVII. International Polar Heritage Committee IPHC. <https://www.iphc-icomos.org/polar-heritage-resources/iphc-papers>
- Barr, S. & Chaplin, P. (Red.). (2011). *Polar Settlements - Location, Techniques and Conservation*. International Polar Heritage Committee IPHC-ICOMOS. <https://www.iphc-icomos.org/polar-heritage-resources/iphc-papers>
- Byggeforskrift for Longyearbyen. (2016). *Byggeforskrift for Longyearbyen* (FOR-2016-11-15-1329). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-11-15-1329>
- Douet, J. (Red.). (2012). *Industrial Heritage Re-tooled: The TICCIH Guide to Industrial Heritage Conservation* (1. utg.). Carnegie Publishing. <https://doi.org/10.4324/9781315426532>
- Enevoldsen, K. (2022). *Rehabilitation of Cableway posts, Longyearbyen*. [Masteroppgave, NTNU]. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/3024636>
- Flyen, A-C. & Mattson, J. (2018, 17. desember). *Bevaring av teknisk industrielle kulturminner. Reparasjon av taubanebukkene i Longyearbyen*. NIKU Oppdragsrapport

- 136/2018. <https://www.miljovernfondet.no/wp-content/uploads/2020/01/13-47-niku-mycoteam-rapport-manual-for-undersokelse-og-istandsetting-av-taubanebukk.pdf>
- Forskningsrådet. (u.å. a). *Cultural Heritage Sites in Coastal Areas. Monitor, Manage and Preserve Sites and Landscapes under Climate Change and Development Pressure*. Hentet 12.05.2023 fra <https://prosjektbanken.forskningsradet.no/project/FORISS/294314>
- Forskningsrådet. (u.å. b). *Deterioration and decay of wooden cultural heritage in Arctic and Alpine environments*. Hentet 12.05.2023 fra <https://prosjektbanken.forskningsradet.no/project/FORISS/320507>
- IPCH. (u.å.). *About IPCH*. <https://www.iphc-icomos.org/about-iphc>
- Johannessen, L.J. (2006). *Hiorthhamn. Kulldrift under vanskelige forhold* (2. utg.). Sysselmannen på Svalbard, miljøvernavingdelinga. <https://www.sysselmesteren.no/contentassets/55f527294aab4c6e89e3c88b1d325a13/hiorthhamn.pdf>
- Kaslegard, A.S. (2010) *Klimaendringer og kulturarv i Norden*. TemaNord 2010:590 <https://www.norden.org/no/publication/klimaendringer-og-kulturarv-i-norden>
- Knudsen, E. & Yri, H.T. (2010). *Teknisk industrielle kulturminner i Longyearbyen med omegn. Verneverdi og forvaltning*. Sysselmannen på Svalbard, miljøvernavingdelinga. Rapport nr. 1/2010. https://www.sysselmesteren.no/contentassets/b38aee089f454a8686b315ac908384b0/teknisk_industri_kulturminner_g5iee-1.pdf
- Longyearbyen lokalstyre (2017, 20. februar). *Arealplan for Longyearbyen planområde 2016-2026*. <https://www.lokalstyre.no/arealplan-2016-2026.486570.no.html>
- Meld. St. 16 (2019–2020). *Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Engasjement bærekraft og mangfold*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20192020/id2697781/>
- Meld. St. 32 (2015–2016). *Svalbard*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-32-20152016/id2499962/>
- Miljødirektoratet. (2021, 4. mai). *Klima i Arktis*. Miljøstatus. <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/polaromradene/arktisklima-i-arktisklima/>
- Miljødirektoratet. (2021, 5. mai). *Kulturminner på Svalbard*. Miljøstatus. <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/polaromradene/arktiskvalbard/kulturminner-pa-svalbard/>
- Miljødirektoratet. (2022, 3. juni). *Klimaendringer og kulturminner*. Miljøstatus. <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/kulturmiljo/klimaendringer-og-kulturminner/>

- Miljødirektoratet. (2022, 28. oktober). *Ferdsel på Svalbard*. Miljøstatus.
<https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/polaromradene/arktis/svalbard/ferdsel-pa-svalbard/>
- Miljødirektoratet. (2023, 17. april). *Klima*. Miljøstatus.
<https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/klima/>
- Nicu, I.C., Rubensdotter, L., Stalsberg, K. & Nau, E. (2021). Coastal erosion of arctic cultural heritage in danger: a case study from Svalbard, Norway. *Water*, 13(6), 784.
<https://doi.org/10.3390/w13060784>
- Nicu, I.C., Stalsberg, K., Rubensdotter, L., Martens, V.V. & Flyen, A-C. (2020). Coastal erosion affecting cultural heritage in Svalbard. A case study in Hiorthamn (Adventfjorden) – An Abandoned Mining Settlement. *Sustainability*, 12(6), 2306.
<https://doi.org/10.3390/su12062306>
- Nielsen, R.H. (2006). *Natur- og kulturmiljøer i Arktis. Grønland, Island og Svalbard*. TemaNord 2006:535. <https://www.norden.org/no/node/59096>
- Norberg, B. & Norberg, P.F. (2020). *Taubaner i Norge*. Museumsforlaget.
- Nordisk Ministerråd. (2005a). *Kulturmiljøer i Arktis: Prinsipper for bærekraftig forvaltning*. TemaNord 2005:552. <https://www.norden.org/no/publication/kulturmiljoer-i-arktis>
- Nordisk Ministerråd. (2005b). *Vernekriterier for geologiske elementer og kulturminner i Arktis*. TemaNord 2005:541. <https://www.norden.org/no/publication/vernekriterier-geologiske-elementer-og-kulturminner-i-arktis>
- Riksantikvaren. (2021, august). *Riksantikvarens klimastrategi for kulturmiljøforvaltning 2021–2030*. https://digitalt.ra.no/wp-content/uploads/2021/08/RA_Klimastrategi_2021.11.08-enkeltsider300dpi-1.pdf
- Riksantikvaren. (2022, 27. januar). *Polare kulturmiljø*.
<https://www.riksantikvaren.no/arbeidsomrader/polare-kulturmiljo/>
- Riksantikvaren. (2022, 2. august). *Bevaringsprogram for tekniske og industrielle kulturminner*. <https://www.riksantikvaren.no/prosjekter/bevaringsprogramma/tekniske-og-industrielle-kulturminner/>
- Riksantikvaren. (2022, 4. august). *Tekniske og industrielle kulturminne*.
<https://www.riksantikvaren.no/tekniske-og-industrielle-kulturminner/>
- Riksantikvaren. (2023, 28. februar). *Klima og kulturmiljø*.
<https://www.riksantikvaren.no/klima-og-kulturminner/>
- Riksantikvaren. (u.å.). *Hva, hvorfor og hvordan. En innføring i kulturminneplaner i kommunen*. Hentet 10.05.2023 fra <https://www.riksantikvaren.no/veileder/hva-hvorfor-og-hvordan-en-innforing-i-kulturminneplaner-i-kommunen/>
- Sandodden, I.S. (2013). *Katalog prioriterte kulturminner og kulturmiljøer på Svalbard. Versjon 1.1 (2013)*. Sysselmannen på Svalbard, miljøvernavdelinga.

- https://www.sysselmesteren.no/contentassets/a8a4f6d45992499f96f4b2f2ea69ea32/katalog_prioriterte_kulturminner_paa_svalbard_versjon_1_1_2013_komprimert-1.pdf
- Sandodden, I.S. (red.), Yri, H.T. & Solli, H. (2013). *Kulturminneplan for Svalbard 2013–2023*. Sysselmannen på Svalbard, miljøvernveddelinga. Rapport nr. 1/2013.
<https://www.sysselmesteren.no/contentassets/bffbcd7fa7ae42ad8c6c22f047b360b3/kulturminneplan-2013---2023.pdf>
- Sinitsyn, A., Flyen, A-C., Mattsson, J. & Westermann, S. (2022, 4. november). *Taubanebukkene – de vaklende kjempene*. Svalbardposten.
<https://www.svalbardposten.no/klima-klimaforskning-kulturminne/taubanebukkene-de-vaklende-kjempene/494899>
- Sinitsyn, A., Sand, G., Arlov, T.B., Landgren, O. & Westermann, S. (2022, 21. januar). *Kan vi redde taubanestasjonen i Hiorthhamn?* Svalbardposten.
<https://www.svalbardposten.no/hiorthhamn-kulturminne-leserinlegg/kan-vi-redde-taubanestasjonen-i-hiorthhamn/221646>
- St.meld. nr. 16 (2004–2005). *Leve med kulturminner*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-16-2004-2005-/id406291/>
- Store norske leksikon. (2023, 25. januar). Taubane. I *Store norske leksikon*.
<https://snl.no/taubane>
- Store Norske Spitsbergen Kulkompani. (u.å.). *Historiske gruver*. Hentet 11.05.2023 fra
<https://www.snsk.no/bergverk/historiske-gruver>
- Svalbardmiljøloven. (2001). *Lov om miljøvern på Svalbard* (LOV-2001-06-15-79). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-06-15-79>
- Svalbards miljøvernfond. (2020). *Årsrapport 2020*. <https://www.miljovernfondet.no/wp-content/uploads/2021/05/Årsrapport-SMF-2020-korrigert.pdf>
- Svalbards miljøvernfond. (u.å.). *Om Svalbards miljøvernfond*. Hentet 11.05.2023
<https://www.miljovernfondet.no/om-svalbards-miljovernfond/>
- Sysselmesteren på Svalbard. (2019, 28. mai). *Roller i kulturminneforvaltningen*.
<https://www.sysselmesteren.no/nb/om-sysselmesteren/miljovern/kulturminner/roller-i-kulturminneforvaltningen/>
- TICCIH. (u.å.). *About*. <https://ticcih.org/about/>
- UNESCO. (u.å.). *Global Strategy*. <https://whc.unesco.org/en/globalstrategy/>
- Winther, J-G. & Barr, S. (2023, 26. januar). *Forskning på Svalbard*. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/Forskning_p%C3%A5_Svalbard
- Øystå, F. (2023, 23. januar). *Etterslep på vedlikehold - nå ansettes to nye*. Svalbardposten.
<https://www.svalbardposten.no/kulturminne-svalbard-museum/etterslep-pa-vedlikehold-na-ansettes-to-nye/500137>

Ågotnes, H-J., Barndon, R., Engevik, A. & Selberg, T. (2014). Innleiing: Når industrisamfunnet blir kulturarv. I H-J. Ågotnes, R. Barndon, A. Engevik & T. Selberg (Red.) *Når industrisamfunnet blir verdensarv* (s. 11-22). Spartacus forlag / Scandinavia Academic Press.

Upubliserte kilder

Arkivkilder

- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Pilotprosjekt 2022/RA]. Forsvarsbygg. (2022, 18. februar). «Forsvarsbygg - innspill til vurdering av søknad om istandsetting og fundamentering av taubanebukker på Svalbard.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Sikring kulturhusbukken 2013-2016]. Guhl, D. (2019, 28 mars). «190328 Sykehusbukken ettervurdering.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Hiorthhamn/Smia/Rapport]. Guhl, D. (2021, 5. mars). «Arbeidsrapport flytting av Smia på Hiorthhamn.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Sikring bukker Longyearbyen 2017-202X/Eget arbeid]. Guhl, D. (2019, 29 mai). «190611 Rapport restaurering av taubanebukk bane Gr. 5 og 6_alpinbakkebukken.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Søknader til miljøvernfondet_samlemappe]. Guhl, D. (2019, 6. september). «19-84 Sikring av taubanebukker.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Syssele mannen taubanebukkprosjekt 2007-2008]. Hoem, S. (2006, 3. november). «Taubanebukk nr. 23, Rapport gjenoppbygging 2006.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Syssele mannen taubanebukkprosjekt 2007-2008]. Hoem, S. (2008, 4. april). «TAUBANE GRUVE 1B, BUKK NR. 23, LONGYEARBYEN - Gjenoppbygging sluttrapport 2008.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Svalbard Bygg AS]. Håvelsrud, T. (2016, 16. november). «161116 Svalbard Bygg_Rapport vedlikeholde av taubanebukken ved sykehuset.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanesentralen]. Kongssund, A. (1993). «Rapport 1993 taubanen i Longyearbyen.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Syssele mannen]. Longyearbyen lokalstyre. (2018, 30. april). «180606 16_01780-10 Vidaresending av søknad om rehabilitering av taubanebukker - Dispensasjon jf. svalbardmiljølova §§ 42 og 44 - Syssele mannens vurdering med vedlegg.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Pilotprosjekt 2022/LL]. Longyearbyen lokalstyre. (2018, 13. august.). «Tillatelse til tiltak - 22_1 - rehabilitering av taubanebukker.»

- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Riksantikvaren]. Longyearbyen lokalstyre. (2019, 19. september). «190924 Ber om behandling – Søknad om dispensasjon for rehabilitering av taubanebukker, 22_1 (2).»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Lokalstyret]. Longyearbyen lokalstyre. (2022, 28. april). «220428 Tillatelse til tiltak, ett-trinns søknadsbehandling - 22_1 Adventdalen Restaurering av taubanebukker.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Sikring bukker Longyearbyen 2017-202X/LL]. Meek, A. (2017, 31. mars). «Tillatelse til tiltak - 221 - rehabilitering av 6 sentrumsnære taubanebukker.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Riksantikvaren]. Multiconsult. (2019, 5. juni). «120606 Taubanebukker Longyearbyen Søknad om dispensasjon for stabiliserende tiltak.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker.] Riksantikvaren, (2003, 20. februar). «Vedtatt Riksantikvaren tabubaneanlegget 2003.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Riksantikvaren]. Riksantikvaren. (2013, 21. juni). «130621 Tillatelse fra Riksantikvaren tiltak taubanebukker 2013.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Riksantikvaren]. Riksantikvaren. (2017, 11. januar). «170111Riksantikvaren DISPENSASJON FOR STABILISERENDE TILTAK PÅ FREDETE TAUBANEBUKKER.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker]. Riksantikvaren. (2018, 9. juli). «180810 Vedtatt disp. taubanebukker RA.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Riksantikvaren]. Riksantikvaren. (2019, 31. desember). «191231 Rammetillatelse Riksantikvaren taubanebukker.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Hiorthhamn/Smia/Riksantikvaren Sysselemanden]. Riksantikvaren. (2021, 15. februar). «210215 Riksantikvaren Smia Hiorthhamn vedtak om dispensasjon etter svalbardmiljøloven.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Hiorthhamn/Taubanestasjonen]. Riksantikvaren. (2021, 18. mai). «Hiorthhamn, Svalbard, Taubanesentralen ID 93040-6 - Smie IDK 93040-5, 93040-2,3, 4 Traseør og 93040-12 Kulltipp - Vedtak om dispensasjon for midlertidig sikringstiltak jf. sml § 44, første ledd.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Pilotprosjekt 2022/RA] Riksantikvaren. (2022, 1. mars). «Longyearbyen - Svalbard - Taubaneanlegget - Vedtak om dispensasjon jf. sml. ._.pdf kopi.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Sikring bukker Longyearbyen 2017-202X/Spitsbergen maskin]. Spitsbergen Maskin. «210607 Faktura Spitsbergen Maskin arbeid og maskin skolebukk.»

- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Riksantikvaren]. *Store Norske*. (2013, 13. juni). «130611 Søknad til Riksantikvaren om tiltak på taubanebukker 2013.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Riksantikvaren]. *Store Norske*. (2016, 4. desember). «161294 Søknad om stabiliserende tiltak for taubanebukker.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Riksantikvaren]. *Store Norske*. (2017, 26. desember). «170926 SNSK søknad Riksantikvaren sikring taubanebukk oppdatert innfestningsløsning m vedlegg.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Pilotprosjekt 2022/SMS]. *Store Norske*. (2022, 10. januar). «Søknad om dispensasjon fra Svalbard miljøloven for planlagte tiltak på Taubanebukker.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Sikring bukker Longyearbyen 2017-202X/Svalbard Bygg AS]. Svalbard bygg. «210604 Faktura Svalbard bygg skolebukken.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Sysselmesteren]. Sysselmesteren. (2016, 13. desember). «161215 16_01780-2Sysselmansens vurdering av søknad om stabiliserende tiltak for taubanebukker i Longyearbyen – SNSK.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Sysselmannen]. Sysselmesteren. (2018, 5. juni). «180606 16_01780-10Vidaresending av søknad om rehabilitering av taubanebukker - Dispensasjon jf. svalbardmiljølova §§ 42 og 44 - Sysselmansens vurdering med vedlegg.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Riksantikvaren]. Sysselmesteren. (2019, 5. november). «191115 Sysselmannen innstilling rammetillatelse taubanebukker.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Hiorthhamn/Smia/Riksantikvaren Sysselmannen]. Sysselmesteren. (2021, 11. februar). «210211 Sysselmannen Smia Hiorthhamn Søknad om dispensasjon etter svalbardmiljøloven.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Teknisk-industrielle kulturminner]. Tesen, S.L. (2013, 1. februar). «130201 Søknad Svalbards miljøvernfondet vår 2013 SNSK manual skjema.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Søknader til miljøvernfondet_samlemappe]. Thesen, S.L. (2016, 15. september). «16-83 Reparasjon av fundamenter på taubanebukker.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Søknader til miljøvernfondet_samlemappe]. Thesen, S.L. (2017, 15. september). «17-104 Sikring og istandsetting av taubanebukker.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Søknader til miljøvernfondet_samlemappe]. Thesen, S.L. (2018, 14 september). «18-115 Sikring av taubanebukker i Adventdalen.»

- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Hiorthhamn/Taubanestasjonen]. E-posttråd. «210502 endelig disp fra RA taubanestasjonen Hiorthhamn.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker]. E-posttråd. «140319 SV Status på taubanebukk-prosjekt.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker]. E-posttråd. «140908 Utsettelse av taubaneprosjektet.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker]. E-posttråd. «141022 SNSK til SMS statusrapport oktober 2014.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker]. E-posttråd. «151104 Oppdatering - SV Prosjektnummer 1333 Sikring og istandsetting av taubanebukker i Longyearbyen statusoppdatering mars 2015.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Sikring bukker Longyearbyen 2017-202X/Svalbard Bygg AS]. E-posttråd. «210305 Re Drum-cutter og skolebukken.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Sikring bukker Longyearbyen 2017-202X/Svalbard Bygg AS]. E-posttråd. «210526 SV Faktura.»
- [*Store Norske*, privatarkiv Microsoft Teams, Taubanebukker/Pilotprosjekt 2022/Rapporter]. «Arbeidsrapport SB - Taubanebukker for SNSK 2022.»

Upubliserte kilder mottatt på e-post

Christensen, C.S. v/Store Norske, (2023, 11. april):

- Guhl, D. (2021, 30. november). «Prosjektbeskrivelse tiltak taubanebukker i Longyearbyen.»
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2021, 12. mai). «Søknad om dispensasjon etter svalbardmiljøloven § 44 for tiltak i sikringssonen til auto.»
- Store Norske. (2021, 26. januar). «210126 Notat SNSK til NFD_Sikring av smia på Hiorthhamn.»
- Sysseimesteren. (2021, 26. januar). «20_03059-12 Hiorthhamn - De automatisk freda bygningene Smia ID 93040-5 og Taubanesentralen ID 426680_7_1.»
- Sysseimesteren. (2022, 2. februar). «Søknad om dispensasjon fra svalbardmiljøloven § 44 for tiltak på vedtaksfredete kulturminner, AskeladdenID 87889-15, 87889-50, 87889-53, 87889-71, 87889-72 - Taubanebukker til.»
- Sysseimesteren. (2021, 14. mai). «Vedlegg 1 Søknad om dispensasjon etter svalbardmiljøloven § (3518492).»

Paulsen, B. v/Sysselmasteren på Svalbard, (2023, 14. april):

Sysselmasteren. (2006, 12. juli). «05_00446-3 Søknad om gjenoppbygging av nedrast taubanebukk 333696_2_1.»

Riksantikvaren. (2006, 16. august). «05_00446-4 Gjenoppbygging av nedrast taubanebukk - dispensasjon 333697_2_1.»

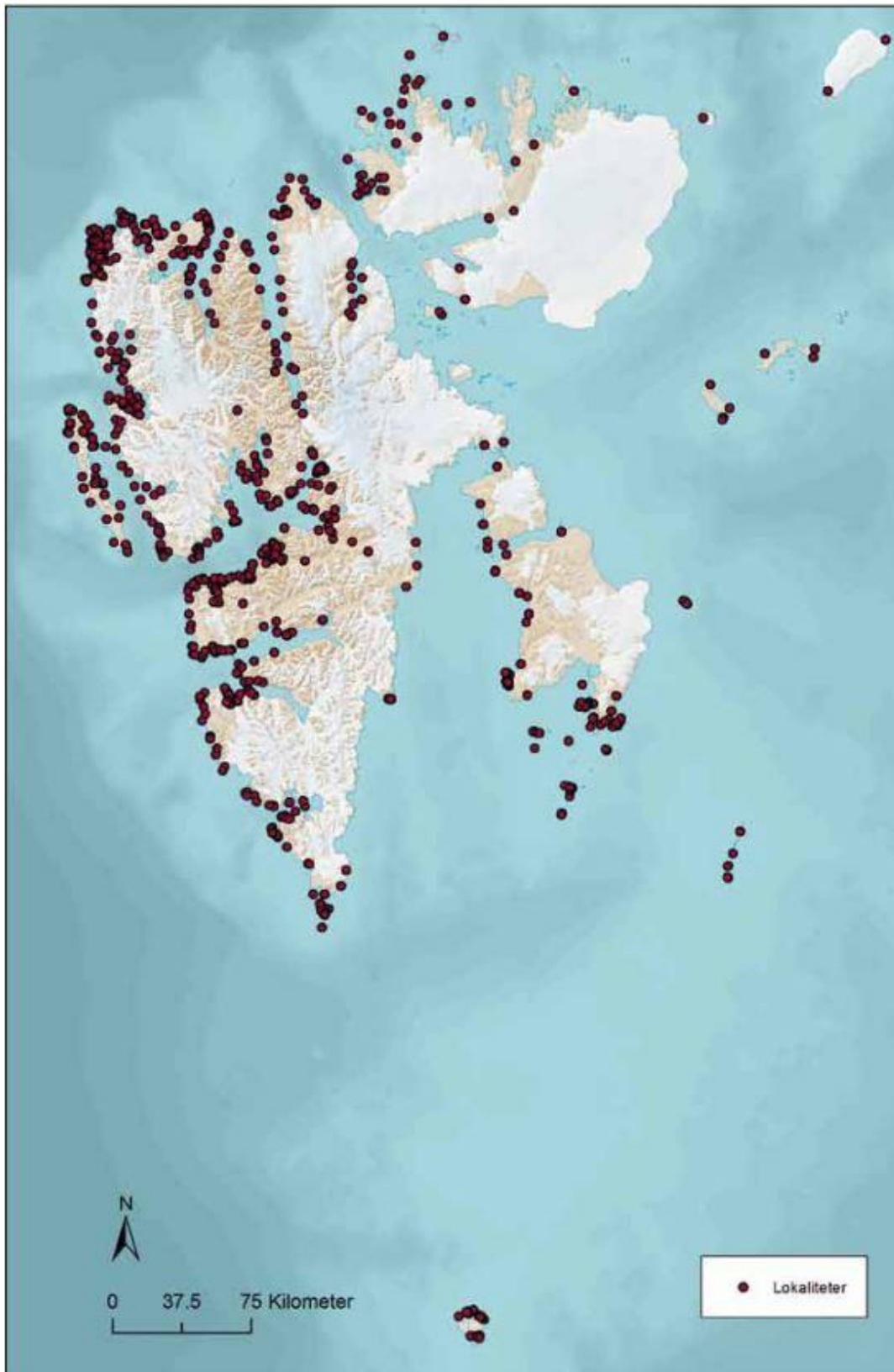
Christensen, C.S. v/Store Norske, (2023, 27. april)

E-posttråd. «Riksantikvaren godkjenner alternativ for supplerende sikringstiltak for Taubanestasjonen i Hiorthhamn.»

Vedlegg

1. Kart over kulturminner på Svalbard.
2. Kart over Store Norske sine gruver på Svalbard.
3. Figur som viser drift i Store Norske sine gruver i Longyearbyen og omegn.
4. Erosjon i Hiorthhamn 2018, november 2020 og 15. januar 2021.
5. Kart over omsøkte taubanebukker i Longyearbyen og omegn.
6. Kart over omsøkte taubanebukker i Longyearbyen.
7. Kart over omsøkte taubanebukker i Adventdalen og Endalen.

Vedlegg 1: Kart over kulturminner på Svalbard per 31.12.2012 (Sandodden et al. 2013: 33).

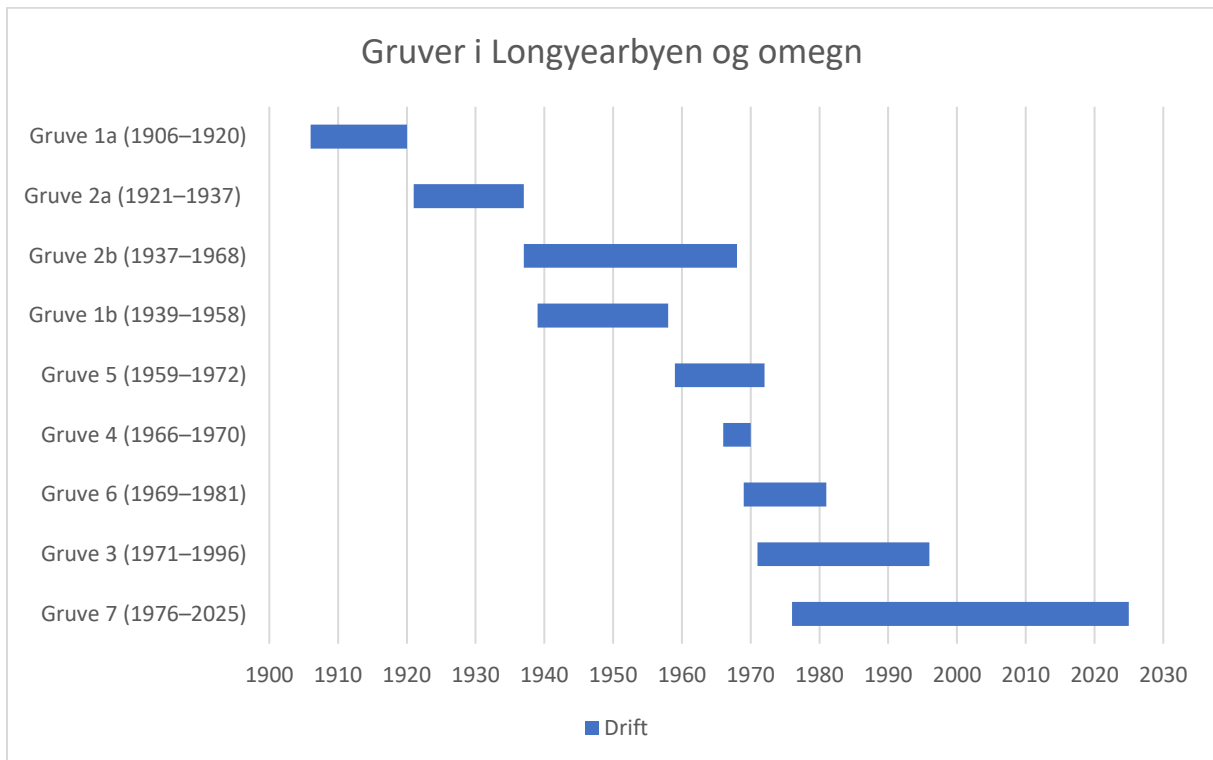
Kartet viser kulturminner som er innarbeidet i det nasjonale kulturminneregisteret pr. 31.12.2012.
Kartgrunnlag: Norsk polarinstitutt. Kartfremstilling: Sysselmannen på Svalbard.

Vedlegg 2: Kart over Store Norske sine gruver på Svalbard (Store Norske u.å.).

Vedlegg 3: Figur som viser drift i Store Norske sine gruver i Longyearbyen og omegn.

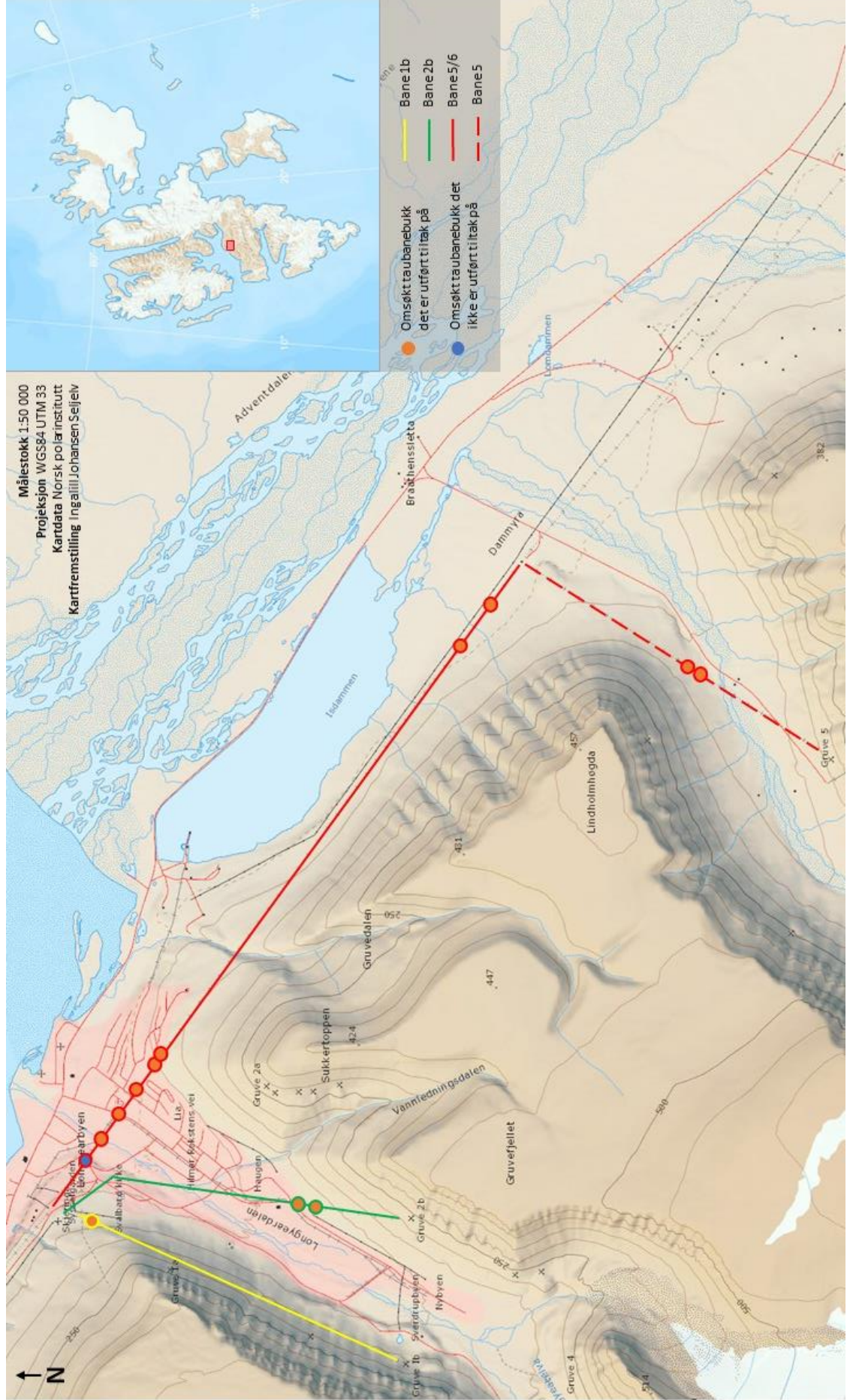
Eventuelle pauser i drift er utelatt (Ingalill J. Seljelv, data hentet fra Store Norske u.å.).

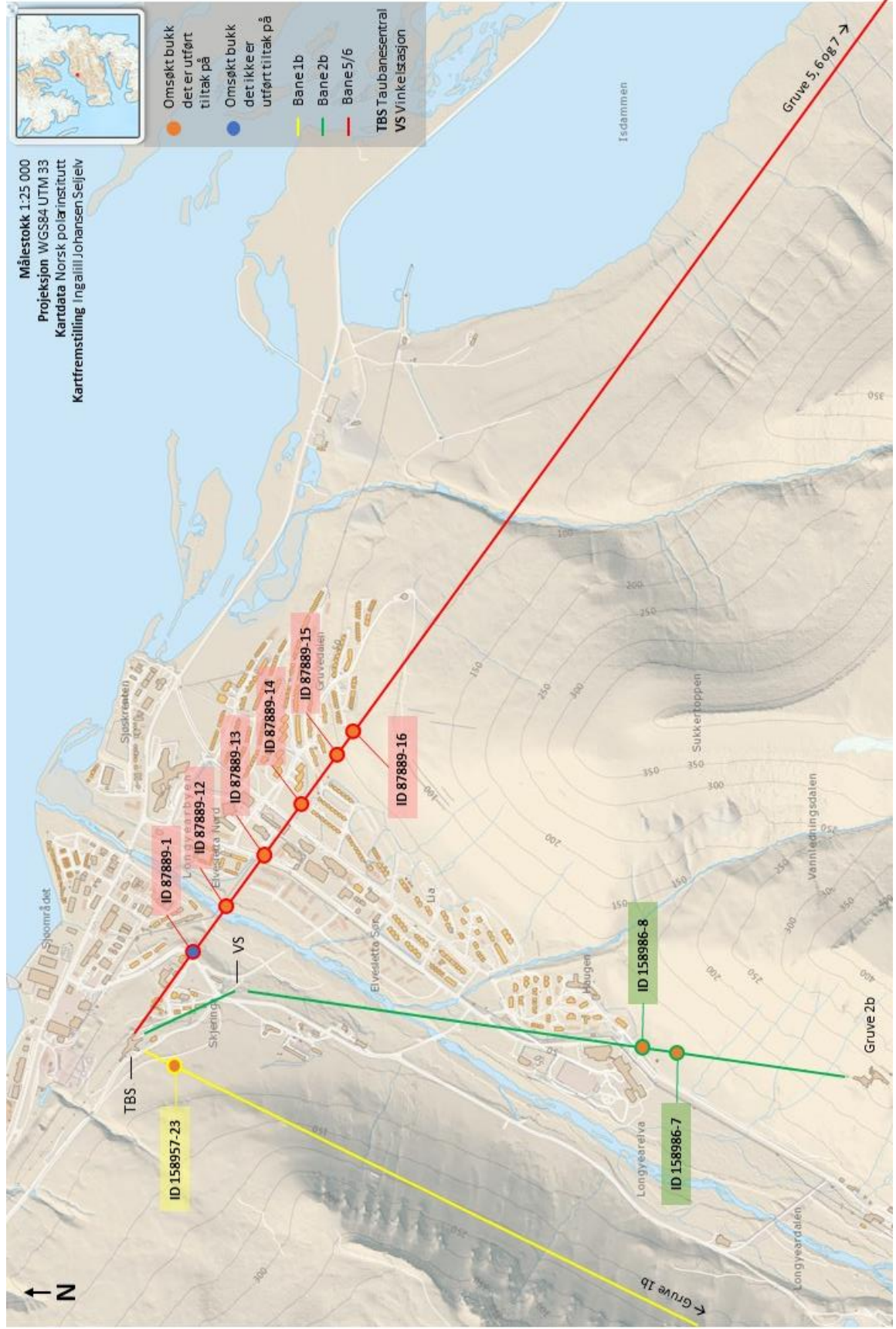
Vedlegg 4: Erosjon i Hiorthhamn i henholdsvis 2018, november 2020 og 15. januar 2021.
Smia til venstre i bildet, taubanestasjonen til høyre (Sysselmesteren 2021, 26. januar).

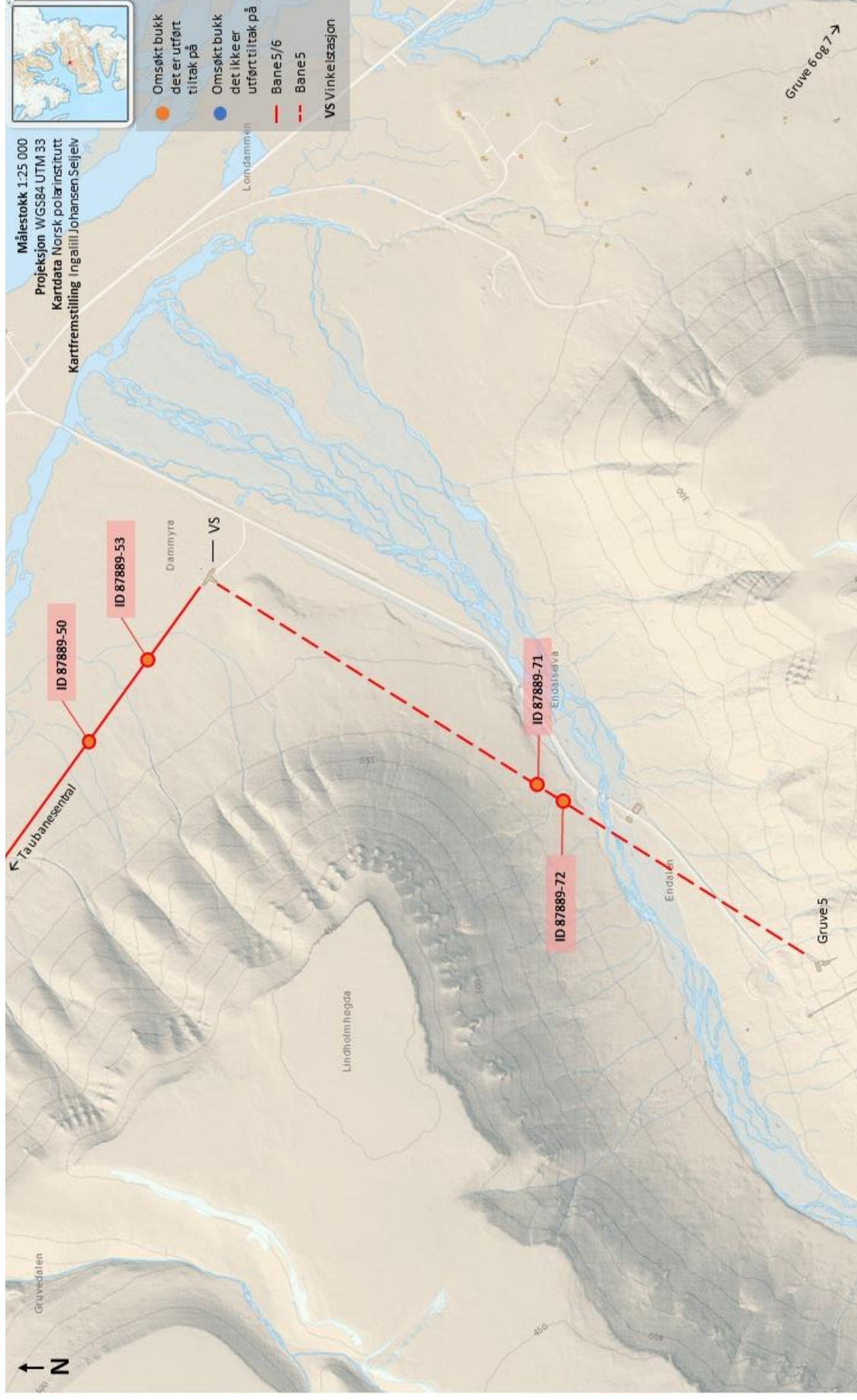

Vedlegg 5: Kart over omsøkte taubanebukker i Longyearbyen og omegn (Ingalill J. Seljely).

Vedlegg 6: Kart over omsøkte taubanebukker i Longyearbyen (Ingaili J. Seljelv).

Vedlegg 7: Kart over omsøkte taubanebukker i Adventdalen og Endaldalen (Ingvald J. Seljelv).

